

3227
299

కొడవటిగంటి
కుటుంబరావు

సేవ్యసిద్ధిగ మరం

నవభారత్ ప్రచురణ

ప్రథమ ముద్రణ

జూన్ 1965

నవభారత్
ముక్తహస్త
విజయవాడ-2

ముద్రణ : వెంకటరత్నా ప్రింటర్స్, విజయవాడ-2.

వెల : మూడు రూపాయలు

ఇండు

దేవుడిచ్చిన వరం

నిజమైన అపచారం

హింస

రోడ్డుపక్కని శవం

అమోఘ వచనం

ధర్మ సందేహం

బాహుకుడు

రక్త స్పర్శ

సినిమా సరదా

జాప్

113

4

113

1520

శ్రీమదాచార్య
శ్రీమదాచార్య
శ్రీమదాచార్య
శ్రీమదాచార్య

దేవుడిచ్చిన వరం

వెనుకటి కొక సద్రాబ్దాచూడుండేవాడు. ఆయన నిత్య సత్యవ్రతుడు. పరమదయాళువు. ఆకాశం విరిగి మీద పడ్డా అబద్ధం ఆయన నోటవచ్చేదికాదు. చిన్న గోమకు కూడా ఆయన ఎన్నడూ హాని తలపెట్టి ఎరగడు. అయితే దుర్భర దారిద్ర్యం ఆయన జీవితాన్ని కుంగదీసింది. బ్రతుకు ఆయనకు నరకప్రాయమయింది. తన దారిద్ర్యం తనకేకాక సాటివారికీకూడా బాధాకరంగా ఉన్నసంగతి గ్రహించిన వాడై, తనను భగవంతుడే తప్ప సాటి మానవులెవరూ ఉద్ధరించలేని గ్రహించి భగవంతుణ్ణి గురించి ఘోరతపస్సు ప్రారంభించాడు.

ఆ బ్రాహ్మణి సత్యాహింసలకు అదివరకే సంతోషించిన భగవంతుడు ఆయన ఘోరతపస్సుకు మెచ్చినవాడై ప్రత్యక్షమై “ఏం కావాలో కోరుకో” అన్నాడు. భగవంతుడి కాపాటి తెలియక కాదు. భగవంతుడు బ్రాహ్మణికోరిక తీర్చాలా, ఎద్దా అనే సమస్యపై కైవల్యంలో హోరం హోరి చర్చలు జరిగాయి. చర్చల అనంతరం వోటింగు

జరుగగా బ్రాహ్మడికి అనుకూలంగా ఏడులోకాల ప్రతినిధులూ, ప్రతికూలంగా అయిదులోకాల ప్రతినిధులూ వోటుచేశారు. రెండలోకాల ప్రతినిధులు చర్చలోగాని వోటింగులోగాని పాల్గొనక తటస్థంగా ఉండిపోయారు... అయినా బ్రాహ్మడినోటనే పలికిద్దామని భగవంతుడు “సీకేం కాం లో కోరుకో!” అన్నాడు. అదీకాక కైవల్య రాజ్యాంగ పరిషత్తువారు కృతయుగంలో ఏర్పాటుచేసిన కాన్ఫిట్యూషను ప్రకారం భగవంతుడు ఆవిధంగా అడగవలసిన బాధ్యత కూడా లేకపోలేదు. (ఈ కథా కాలంనాటి కింకా కొత్త కాన్ఫిట్యూషను కైవల్యలో అమలులోకి రాలేదు. అది వేరే కథ. మరోసారి చెబుతాను.)

బ్రాహ్మడు భగవంతుడిమీద ఒక చిన్న దండకం, చివరికి “స్వామీ, నాకు వెయ్యికోట్ల వరహాలు దయచేయించు” అన్నాడు.

అంతశబ్దంతో ఆ బ్రాహ్మడు సుఖపడడని భగవంతుడికి తెలుసు కాని ఆ సంగతి బ్రాహ్మడితో చెప్పటానికి భగవంతుడికి హక్కు లేదు అందుచేత బ్రాహ్మడిడిగిన వరం కాస్తా ఇచ్చేసి భగవంతుడు తనదాదిన తాను అంతర్దానమైనాడు.

ప్రపంచంలో ఉన్న దరిద్రమంతా తానే మోస్తూ ఉండినట్టూ ఆ భారమంతా ఒక్కసారి దిగిపోయినట్టూ అయి బ్రాహ్మడు ఏకాయకి ఇంటికొచ్చిపడ్డాడు. బ్రాహ్మడు

దేవుడిచ్చిన వరం

7

ఇంటికి రావటమేమిటి, నట్టింటో అటకవిరిగి కిందపడట
మేమిటి, రెండూ ఒకేసారి జరిగాయి.

“అయ్యో ఎంత అపశకునం” అని బ్రాహ్మణి
పెళ్ళాం కంటతడి పెట్టింది.

“ఓసి నీయిల్లు వరహాలుగాను, ఊసుకోవే,”
అంటూ బ్రాహ్మణుడు అటక విరిగిపడిన కారణం అన్వేషించే
సరికి సగములు దొరికాయి. పెద్దపెద్ద గోతాలు! నీళ్లువేసిన
గోతాలు! వాటినిండా - బ్రాహ్మణుడు వెంటనే ఊహించాడు
వరహాలు! ఒక్కొక్క గోతాలోను లక్షేసి వరహాలు!

“మనపంట పండిందే! మన దరిద్రం తీరిందే! ఇను
గోనే అంతులేని ధనం! వరహాలు ఒంటినిండా పోసుకోవే!
గుప్పెడు తీసుకుని కాసులకు గిరవాటెయ్యవే!” అని
బ్రాహ్మణుడు మాట్లాడతామంటూ పేలసాగాడు.

“ఎందుకండీ ఇన్ని వరహాలూ? బరువుచేటూ!
నిజేపంలాటి అటక కాస్త విరిగి పడిపోయిందికదా - అయిదు
ఊరగాయ జాడీలు పెట్టినా కదలని అటక” అన్నది
బ్రాహ్మణి పెళ్ళాం.

తన భార్యకు ఈ డబ్బు విలవ ఇంకా తలకెక్కలేదని
బ్రాహ్మణుడు గ్రహించి, “ఓసి అదేమంట! చూడవే మన
దగ్గర వెయ్యికోట్ల వరహాలు ఉంది. ఇంతడబ్బు రాజుగారి
దగ్గర ఉందట? దీంతో నీయిష్టంవచ్చినంత భవంతులు నీ
యిష్టంవచ్చినన్ని కట్టించవచ్చు అప్పటికి ఈ బస్తాలలో

ఒకటైనా తగదు తెలిసిందా? అటకకోసం ఏడవకు” అన్నాడు.

“ఎందుకన్ని ఇళ్ళూ, చక్కని గుడిసె ఉండగా? మనకు భవంతు లెందుకండీ?” అన్నది బ్రాహ్మణి భార్య.

ఆవిడకు చెప్పి లాభంలేదనుకున్నాడు బ్రాహ్మణుడు. ఆయన ఇళ్ళమీద ఇళ్ళూ, గ్రామాలమీద గ్రామాలు కొనసాగాడు. గోజూ సంతర్పణలు చేయసాగాడు.

బ్రాహ్మణి ధనరాసులమాట చుట్టుప్రక్కల పొక్కి పోయింది. ఒకరోజు ఎక్కడినుంచో బందిపోటు దొంగలు వచ్చి బ్రాహ్మణి ఇంట్లోపడి పదిహేను వరహాల మూటలు మోసుకుపోయినారు. బ్రాహ్మణుడు వారిని వారించబోయినాడు. కాని వాళ్ళుక తిదూసి బ్రాహ్మణి చేతిమీద గాలు పెట్టి, “బుద్ధికలిగి ఉండకపోతే మెడమీద యింకా పెద్ద గాడు పెడతా” మన్నారు.

ఒక నెలగడిచిందో లేదో ఊళ్ళో పెద్దసభ చేశారు. సభకు బ్రాహ్మణి కూడా పిలిచారు. ఆ సభలో బ్రాహ్మణి గ్రామ పెద్దలంతా తీవ్రంగా ఖండించారు. బ్రాహ్మణుడు ఆశ్చర్యంతో నోరుతెరిచి వినసాగాడు.

ఒక పెద్ద మాట్లాడాడు, మిగిలినవారు-బ్రాహ్మణికోసం - నిశ్శబ్దంగా ఆలకించారు.

“మన ఊరికొక గొప్పపీడ - ఒకగొప్ప విషతు ఒక, ఒక గొప్ప అనర్థం దాపురించింది. అదేమిటంటే మన

శివయ్య కుబేరుడైనాడు. శివయ్య అంటే మనకందరికీ యిష్టం. మనం శివయ్యకూ శివయ్య కుటుంబానికీ, సదా ఎల్లప్పుడూ మనకు చాతనయిన సహాయం చేస్తూ వచ్చాం. అటువంటి శివయ్య మనకు కృతజ్ఞుడై ఉండకపోగా మన జీవితాలు దుఃఖభౌజనం చేయడానికి భగవంతుని గురించి తపస్సుచేసి మానవమాత్రుడు కలలోకూడా కని వినని ధన రాసులు సంపాదించాడు.

“పోనీ ధనరాసులు సంపాదించుకున్న శివయ్య వాటిని నిక్షేప్తం చేసుకున్నాడా అంటే అదీలేదు. ఆ ధన రాసులను జాతి కులమత వయో వివక్షతలులేకుండా వెద జల్లేస్తున్నాడు. ఈ ఒక్క గ్రామంలోనే శివయ్య రాజాధి రాజులుండవలసిన భవంతులు కట్టించాడు. ఈ చుట్టుప్రక్కల నూరు గ్రామాలలో ఇటుకగాని, పెంకుగానికీ సున్నంగాని మందులోకీ లేకుండా పోయాాయి. అధవా దొరికినా పదిం తలూ, నూరింతలూ, ధర చెబుతున్నాడు. ఎందుకుచెప్పరూ? శివయ్య ఇంకా నూరిళ్ళకు సామాగ్రి మాట్లాడివుచ్చాడు. శివయ్య ఏదరైనా ఇవ్వగలడు. చెప్పండి, ఈ పరిసితులలో మనబోటి గృహస్థులం ఎట్లా బతకాలి?”

“శివయ్య రోజూ సంతర్పణలు చేస్తున్నాడు చుట్టు ప్రక్క నూరు గ్రామాలలో ఎక్కడా ధాన్యంగింజలేదు. అధవా ఉంటే శివయ్యతో పోటీచేసి మనం కొనలేం—”

శివయ్య ఈ అభిశంసన భరించలేకపోయినాడు. లేచి సభవారికి నమస్కారంచేసి “నేను చేసిన అపచారం

ఏదన్నా ఉంటే నన్నుమీరంతా మన్నించాలి. మీఅందరికి ఇళ్ళు కట్టిపెడమన్నాను. మీకు వేరే ఇల్లెందుకు? వాటిలో నేను నివసించగలనా? మీరే నివసించండి. భగవంతు డిచ్చినది ఇంత ఉంది కనక నేను నిత్యమూ మీకు భోజనము పెడతాను. మీరు వేరే పౌయ్యిరాజెయ్యక నేను పెట్టి భోజనం ఆరగించండి. ధాన్యం ఎంత ఖరీదుకైనా కొనటానికి నేనున్నానుగా?" అన్నాడు.

ఈమాటకు మరో పెద్దమనిషి నిప్పులు కక్కుతూ లేచి, "నూరు ఇళ్ళలో నూరు గ్రామాలవారిని ఎట్లా నివాసం పెడతావు? నీకేమైనా బుద్ధి ఉందాలేదా? అదీకాక అందులో బలంగలవాళ్ళూ, హంతకులూ దౌర్జన్యం చేయగలవాళ్ళూ అదివరకే చేశారు. సందలమందికి భవంతులు కల్పించి వేలమందికి ఇటుక, రాయి, సున్నంబెడ్డా దొరకకుండా చేశావు. నీ సంతర్పణలు అఘోరంచినట్టే ఉన్నాయి. రోజూ నీ సంచభక్త్య పరమాన్నాలు తిన్నవాళ్ళు అజీర్తిచేసి వాంతులు కలిగి చస్తున్నారు. అదొక లెక్కలోది కాదు. ఈ విధంగా ఈ నూరు గ్రామాలవారూ రోజూ తినడానికి ఈదేశంలో తిండెక్కడుంది? మహాపెక్షితే ఆరు నెల్లుపెడతావు ఆతరవాత ఒక్కగింజ మిగలదు. నీ పరహాలు పొలంలో చల్లి ధాన్యం పండించవలసిందే! ఈ ఆరు నెల్లూ అయ్యాక నీకు నీ పెళ్ళానికి, పిల్లలకూ మెతుకుండదు. నీతోపాటు వేలకు వేలు ప్రదలు తిండికి మాడిచస్తారు. ఏదో మమ్మల్ని ఉద్ధరిస్తున్నవాడల్లే చెప్పొచ్చు!" అని అనాడు.

ఆయన ఇంకా పూర్తిచెయ్యక పూర్వమే మరొక పెద్దనునిషి లేచి ఈవిధంగా అన్నాడు:

“శేషయ్య ఆరు నెల్లమాట చెబుతున్నాను. ఇవాళ మాటేమిటి? శివయ్య పుణ్యమంటూ వర్ణాశ్రమ ధర్మాలు అప్పుడే అడుగంటాయి. మంగళ్య పలకటం లేదు. చాకిళ్ళ పలకటం లేదు. వ్యవసాయకులు కూడా ఈ ఏడు పొలాలమీద శ్రద్ధ చూపటం లేదు. ఎందుకు చూపుతారు? వారికి రోజూ శుష్టుగా తిండిదొరుకుతున్నది. ఎవరుమాత్రం ఎందుకు పనిచేయాలి? ఏ గింజలకోసం వాళ్ళు అదివరలో పనిచేస్తూ వచ్చారో అవి వారికి పది-తలుగా లభిస్తున్నాయి కద! వర్ణాశ్రమ ధర్మాలు అడుగంటినాక ఈ సమాజానికి వినాశనం తప్పదు. ఇక్కడ చేరినవారు గడ్డాలు గీకించుకొని ఎన్నాళ్ళయింది? నామాట నమ్మండి మనకు విలయం ఆసన్నమయింది.”

శివయ్య మళ్ళీ సభకు చేతులు జోడించి, “మీరు చెప్పేటటువంటి మాటలు వింటూంటే నాకు భయంగా ఉన్నది. కనుక నాకు భగవంతుడిచ్చినది యానస్తూ ప్రజలందరికీ ఈ ఊణమే పంచేస్తాను. అప్పుడు నేనుకూడా అందరితోనూ సమానుడ్ని అవుతాను. ఎవరికీ దరిద్రం వుండదు” అన్నాడు.

సభలో కొందరు కొందరపడి హర్షధ్వనాలు చేశారు. కాని, “వల్లకాదు! ఎంతమాత్రమూ వల్లకాదు” అంటూ ఒక గడ్డనునిషి లేచి నిలబడ్డాడు. మళ్ళీ సభ నిశ్శబ్దమయింది.

“శివయ్య దగ్గర ధనరాసు లుండడం కంటే కూడా విలయహేతు వేదన్నావుంటే అది అందరి ఆర్థిక దరిద్రమూ తీరడమే! ఏమంటారా? వివిధవృత్తులు చేసుకొనేవారు దరిద్రంలో వుండబట్టే సంఘం నడుస్తోంది. చాకళ్ళూ, మంగళ్ళూ సాలీలూ, కుమ్మరులూ, కమసాలులూ, కమ్మరులూ, వడ్రంగులూ, మొదలైన వృత్తులవారు బ్రాహ్మణులు మొదలైన వారితో సమానం అయితే సంఘానికి కావలసిన సంపద ఎవరు సృష్టిస్తారు? సంపదను సృష్టించేవారి దారిద్ర్యం మీదనే సంఘ జీవితమంతా ఆధారపడి ఉండగా ఆ దారిద్ర్యాన్ని తొలగించడంకన్నా సంఘానికి విపత్కరం మరొకటి ఉండదు. యిదేమంత దుర్భాగ్యమైన విషయంకాదు” అన్నాడు.

ఇంతలోనే ఇంకొక గడ్డమాయన లేచి, “అదీకాక అందరిదగ్గిరా సమంగా ఉన్నడబ్బు మృత్తికతో సమానం. అది దారిద్ర్యాన్ని తొలగించదు. వస్తువుల ధరలుమాత్రం ఒకటికీ నూరింతలు పెరుగుతవి అంతే! ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తలు కనక చెప్పానుగాని సంఘంగతి ఏమైనా చింతలేదు” అన్నాడు.

“మరి నన్నేం చెయ్యమన్నారు? అన్నాడు శివయ్య దీనంగా.

నువు నీ ధనరాసులు బ్రాహ్మణ్యానికి మాత్రమే పంచు. వారు సంపద సృష్టించరు కనకనూ, వారిడబ్బు కాల క్రమాన సంపద సృష్టించే వారికి చెందుతుంది” అన్నాడు మొదటి గడ్డంవాడు.

“ఒక బ్రాహ్మణ్యానికి కాక పనిపాటలు లేనివారికి, సంస్కృతినే పెంపొందించే వారికి, వ్యాపారం చేసేవారికి, ధనికులకూ కూడా ఈడబ్బు పంచవచ్చు. అందువల్ల సంఘ వినాశనం జరగదు అని అర్థ శాస్త్రం ఘోషిస్తుంది. ఇందులో నా స్వంతం ఏమీలేదు” అన్నాడు రెండో గడ్డం వాడు.

ఆనాటి అర్థరాత్రి ఎవరో శివయ్య వాకీలి మెల్లగా తట్టారు. ఆర్భాటాలు, హాహాకారాలు, పెడబొబ్బలు, దివిటీల వెలుగు సుప్పించిన కారణాచేత శివయ్య బాదిపోటు దొంగలని భయపడక తెలుపు తెరిచాడు తెలుపు తెరవగానే ఆయన విస్మయం ఏమని చెప్పాలి. రెండు మూడు వందల మంది బలశాలులు విచ్చుకత్తులతోనూ, గండ్రగొడ్డళ్ళతోనూ, పలుగులతోనూ, దుడ్డుకర్రలతోనూ, బరిశలతోనూ, ఆవరణలో ప్రవేశించారు. శివయ్య చాణా నిలువునా పోయినంతపని అయింది. అయితే ఆయన భయపడ్డట్లు ఆయనమీద తెమ ఆయుధాలు ప్రయోగించక, అదరూ వంగి ఆయనకు నమస్కారం పెట్టి “దణ్ణాలు దొరా!” అన్నారు.

“ఏం కావాలి ? ఎందుకొచ్చావీ అర్థరాత్రి ?” అన్నాడు శివయ్య.

వాళ్ళలో ఒకడు ముందుకువచ్చి దొరవారు దేవేంద్రులు. మేం ఏలినవారి బానిసలం. ఈ బ్రాహ్మణతాచేరి

తమ సొత్తంతా కాజేయ్య చూస్తున్నారు. తమ సంపద చూడలేక కళ్ళలో నిప్పులు పోసుకుంటున్నారు. తమరు ధర్మ దాతలు గనక, అడగనివాడిని పాపంగా, డబ్బు పారేస్తున్నారు. కాని ఈపని ఎవరూ చేయరు. తమ దగ్గర డబ్బుంటే సంఘానికి ముప్పన్నది వొట్టి అబద్ధం. రాజుగారి బొక్క-సం నిండా డబ్బున్నది. రాజుగారు చల్లగా ఏలబట్టే ప్రజలు బ్రతుకుతున్నారు మీరైనా ఆపనే చేస్తేమంచిది. మిమ్మల్ని కాపాడటానికి మేమున్నాం. మీరేది చెబితే అది చేస్తాం. మీరు ధర్మం ఎరిగినవారు ధర్మాన్ని నిలబెట్టి అధర్మాన్ని పోగొట్టండి అశిష్టంగాని అధర్మాన్ని ప్రోత్సహించకండి. మీరు తపస్సు ధారపోసినడబ్బు అందరికీ పంచటం అధర్మం. మీరు రాజుకన్నకూడా బాగా దుష్టశిక్షణ శిష్టశిక్షణ చేయండి. మేం ఆశాపాతులంకాం. మా సేవనుబట్టి మీరు ఈనాము లిప్పించండి!” అన్నాడు.

బ్రాహ్మడికి ఈమాటలు నచ్చాయి. ఈ బలగం సహాయంతో ధర్మ పరిపాలన సాగించటానికి బ్రాహ్మడు నిశ్చయించినాడు.

మర్నాడు గ్రామ పెద్దలు శివయ్య దగ్గరికి వచ్చారు. శివయ్య తనడబ్బు తనదగ్గరే ఉంటున్నదని, దానిని ఎవరికి పంచబోవటం లేదని చెప్పాడు.

“నిన్న సభలో చేసిన ప్రసంగాలన్నీ ఏమయ్యాయి!” అన్నాడు ఆర్థిక వేత్త కోపంగా.

“అవి వ్యర్థంకా లేదు. నేను సంతర్పణలూ అవీ

మానేస్తున్నాను. నాడబ్బు అనవసరంగా ఎవరికీ చిల్లివగాణి ఇవ్వను. దాన్ని కోరేవారు నేను చెప్పినట్టు సంఘానికి సేవ చేయాలి.” అన్నాడు శివయ్య.

“అట్లా అయితే తమ ధనరాసులవల్ల సంఘానికి కించి తయినా అపాయంలేదు అని ఆర్థిక శాస్త్రం ఎలుగైతి చెబుతోంది. ఇందులో నా స్వంతం ఏమీలేదు,” అన్నాడు గడ్డంవాడు.

“నువు నాకు ఆర్థిక మంత్రిగా ఉంటావా!” అన్నాడు శివయ్య.

“దానికి ఆర్థిక శాస్త్రం ఏమీ అభ్యంతరం చెప్పదు. ఆర్థిక శాస్త్రరీత్యా ఆర్థిక మంత్రికి నెలకు రెండువేల వరహాల వేతనమూ ఇతర వ్యాపారాది సౌకర్యాలూ చూపవలసి ఉంటుంది.”

మిగిలిన పెద్దలు కోపంతో వెళ్ళిపోయి చెట్టుకింద సభచేశారు. వారిలో రెండు పక్షాలయాయి.

“శివయ్యచేత ధర్మపరిపాలన సాగింతాం, మన బ్రాహ్మణ్యానికి ఏమీలోపం ఉండదు.” అన్నాడు ఒకపక్షం.

“మనని ఏ క్షత్రియుడుగాని, అథమం దాశీపుత్రుడు గాని ఏలితే ఒప్పుకుంటాంగాని ఈ శివయ్యా మనని ఏలే వాడు!” అని పృచ్ఛించారు రెండో పక్షం.

మొదటి పక్షంవారు నేరుగా శివయ్య దగ్గరకి తిరిగి వచ్చి రకరకాల మంత్రిపదవులు స్వీకరించారు.

రెండో పక్షంవారు కొందరు నాయకులను ఎన్నుకున్నారు. ఆ నాయకులు నేరుగా నూరామడ దూరంలో ఉన్న రాజు దగ్గరికి వెళ్ళి “అయ్యా, మహాప్రభో! నూ ప్రాంతంలో మరొక ప్రభుత్వం, అధర్మ ప్రభుత్వం-సాగింది. తమరు తను సైన్యాలతో వచ్చి మారాజ్యంమీద యుద్ధం చేసి చోరులూ, హంతకులూ అండగా పెట్టుకుని పరిపాలన సాగించే నూ అధర్మ ప్రభువును నాశనం చేసి ధర్మప్రభువులు ధర్మచ్యుతి కాకుండా చూడాలి!” అన్నారు.

“కులాలకుజై” “వర్ణాశ్రమ ధర్మాలు” “వర్ణిల్లాల్!” అని మిన్నుముట్టేటట్టు నినాదాలు చేశారు.

రాజుగారి దగ్గరకూడా హంతకులూ చోరులూ ఉన్నారు. వాళ్ళతో రాజుగారికి పనివుంది. అయితే ఈమాట ఈ పంచమాంగదళ నాయకులకు చెప్పటం దేనికి? రాజు గారు చెప్పలేదు.

రాజుగారు రాయబారులకు నగలూ నాణ్యాలూ, ఇచ్చి, భోజనం పెట్టించి, తన దాసీలను వారి పరిచర్యకు నియోగించి యుద్ధానంతరం వారికి స్థానికపరిపాలనోద్యోగాలు వాగ్దానం చేసి, యుద్ధానికి ఆయతం అయినాడు.

మరో ఆరు నెలలకు ఈయుద్ధం జరిగింది. యుద్ధంలో రాజుగారు చిత్తుగా పడిపోయినాడు. ఆయన బలాలు శివయ్య బలాలకు వెన్నిచ్చి వాయువేగ మనోవేగాలతో పలాయనం చేశాయి. పంచమాంగదళ నాయకులు పదిమంది పట్టు పడ్డారు. వారికి యుద్ధనేర విచారణ స్థానంవారు ఉరిశిక్ష విధించారు. విచారణ శివయ్య అధ్యక్షతకిందే జరిగింది.

శిశువు ఆయనే స్వయంగా చెప్పాడు. మర్నాడు యుద్ధ నేరస్తుల శిరచ్ఛేదం జరిగింది.

ఇది జరిగిన రాత్రే శివయ్య తన మంత్రివర్గంలో మేడమీద రహస్య సభలు జరిపి “ఈయుద్ధం అసలు ఎందుకు జరపవలసి వచ్చింది?” అన్నాడు.

“మన ప్రతిపక్షంవారు మనకు బ్రాహ్మణ కులాభిమానం లేదని భయపడి శత్రుపక్షంలో చేరారు. నిజానికి బ్రాహ్మణేతరులు మనమీద అభిమానంతో యుద్ధంచేసి ప్రాణాలు అర్పించబట్టే మనం విజయం పొందాం” అన్నాడొక మంత్రి.

అంతవరకు బాగా నేర్పంది. కాని చీటికి మాటికి ఇటువంటి యుద్ధాలు వస్తే మనం భరించలేం! మన వైఖరి మారాలి. అగ్రవర్ణంవారి సానుభూతితో మనం ఇకముందు పరిపాలన సాగించాలి” అన్నాడు శివయ్య.

“అట్లా చేసినట్లయితే ఈ జరిగిన యుద్ధానికి నీతి వుండదు” అన్నాడొక మంత్రి.

“చరిత్ర కెప్పుడూ నీతిలేదు. ఏలినవారి ఇష్టప్రకారం చేయవచ్చు. తిరుగుబాటుకేతులు అగ్రవర్ణంలో ఉండగా మనం ఇతర వర్ణాలవారి అభిమానం దేవులాడి లాభంలేదు. ఇవాళ సాయంకాలం ఉరితీయబడ్డ యుద్ధనేరస్తులు చేసిన సహసం ఇతర వర్ణాలవారు కలలో కూడా తలపెట్టివుండరు. వారి మంచితనాన్ని మనం సద్వినియోగ పరచుకోవాలి. అదీ కాక పదిమంది బ్రాహ్మణులు ఉరితీయబడ్డారనే కోపం

కార్చిచ్చులాగ బ్రాహ్మణ వర్ణంలో వ్యాపిస్తోంది. మనం జాగ్రత్తపడాలి.”

శివయ్య కొత్తపాలసీని గురించి రహస్యప్రణాళిక తయారుచేయించి అమలుజరిపాడు. కాని యీ విషయం ఇతరవర్గాలవారికి క్రమంగా తెలిసింది. ఏ బ్రాహ్మణ యుద్ధానికి దారితీశాలో వారికిప్పుడు పరిపాలనలో మంచి సౌకర్యాలు కలగటమూ, రక్తంధారపోసి విజయం సాధించిన మిగతా కులాలవారి జీవితం నానాశిక్షితమైన జీవితం దుర్భరం అవుతుండటమూ ప్రజలకు తేలికపాటిగా సాగింది.

ఈ ఉద్యమం మొదట కులతత్వంమీదనే సాగింది.

“కులతత్వాలు నాశనం చేయటానికి దేశం ఘోరమైన యుద్ధానికి గురిఅయి ఎంతో నష్టకష్టాలకు లోనయింది. అందుచేత యీ ప్రభుత్వం ఎటువంటి కులతత్వాలు సహించదు. కులతత్వవాదులు నిర్దాక్షిణ్యంగా శిక్షించబడతారు” అని శివయ్య ప్రకటన చేశాడు యీ ప్రకటనకు అగ్ర వర్గాలవారు బహుసంతోషించారు. తక్కువ కులాలవారిలో చాలామంది మోసపోయినారు.

కాని సన్నగా ఆంధ్రమైన ప్రభుత్వంమీద తిరుగుబాటు చీలికలై, కొత్తకొత్త దార్లపంట అభివృద్ధి సాగింది. ఈ తిరుగుబాటుదార్ల ముఠాలన్నిటిలోకి అతి ప్రమాదకరంగా పరిణమించినది నా సికులముఠా

చిత్రమేమిటంటే ఈ నా సికులముఠా ప్రభుత్వంలాగే కులతత్వాలను నిరసించింది. ఈ ముఠాలో బ్రాహ్మణ దగ్గిర్నీంచి పంచములదాకా చేరి ఏ కుల విభేదాలు లేకుండా

పనిచేయసాగారు. వీరు కోరినదల్లా దేశసంపదను అన్ని కులాలకూ న్యాయంగా పంచాలని, కులాలమధ్య దోపిడి జరగరాదని, సంపదను సృష్టించని వారికి సంపదమీద ఏ హక్కు భుక్తాలూ ఉండరాదని.

ఈ ముఠాకు నానాటికీ ప్రజలలో - ముఖ్యంగా హిందూ జాతులలో - ప్రాబల్యం హెచ్చటంచూస్తే శివయ్యకు విస్మయం కలిగింది. ఈ ముఠానాయకులను ఎండిగో తల తీయించాడు. మరెందగో యావజ్జీవ కారాగారంలో ఉంచాడు. వీరిమీద ఏ ఆరోపణలూ లేకపోతే లేని ఆరోపణలూ కూడా చేయించాడు. కాని నాస్తికుల ఉద్యమం ఆగ లేదు.

నాస్తికముఠా నాయకులు వీధులు కలిసేచోట నిలబడి, "చరిత్ర చదవండి. ఇవాళ మనను అణచటానికి చూస్తున్న ఈ శివయ్య ఒకనాడు తనడబ్బితా ప్రజలందరికీ సమంగా పంచుతానన్న వాడే! మనం డబ్బు సమంగా పంచమనటం లేదు; న్యాయంగా మాత్రమే పంచమంటున్నాం. వస్తువులు ఉత్పత్తిచేసేవారికి డబ్బుపంచితే ఉత్పత్తి ఎవరుచేస్తారని పెద్దలడిగిన ప్రశ్నకు శివయ్య సమాధానం చెప్పలేకపోయినాడు. ఆ సమాధానం మేం చెబుతున్నాం! సంఘానికి ఇతరత్రా సేవచేయలేని ప్రతివాడూ వస్తువులు ఉత్పత్తి చేయవలసిందే, యీ సంఘంలో వస్తువులు ఉత్పత్తిచేయించటం ఒక లాభసాటి వృత్తి అయిపోయింది. ఆవృత్తిచేసే వారు తరతరాలు కాలమీద కాలేసుకుని పనీపాటా చేయకుండా జీవిస్తూ తమ బొక్కసాలు

నింపుకుంటూ, పెంచుకుంటున్నారు. వస్తువులు ఉత్పత్తి చేసేవారు నానాటికి దరిద్రంవారే పడుతున్నారు. ఇట్లా ఎందుకు జరుగుతున్నదో శివయ్య మనకు చెప్పాలి. ఒకప్పుడు వ్యవసాయం చేసేవారికింద ఉండినభూమి రానురాను పొలాలమొఖం ఎరగనివాళ్ళ హక్కు భుక్తంలోకి ఎందుకు పోతున్నదో, ఒకప్పుడు రైతులుగా ఉన్నవారంతా రాను రాను రైతుకూలీలుగా ఎందుకు మారిపోతున్నారోకూడ శివయ్య మనకు చెప్పాలి" అని ఉపన్యాసాలు దంచ సాగారు.

నాస్తికుల్ని ఎదిరించటానికి రహస్య ముఠాలు ఏర్పడ్డాయి. వీళ్ళు అర్థరాత్రివేళ వచ్చి రైతుల ఇళ్ళూ, కార్మికుల ఇళ్ళూ, నాస్తికముఠా సభ్యుల ఇళ్ళూ తగలబెట్టి ఘోరహత్యాకాండ సాగించారు. ఈ రహస్యకూటాలమీద శివయ్య యుద్ధం ప్రకటించాడుగాని క్రియకు ఈ యుద్ధం తాగితంమీదే జరిగింది. తమపై ఒత్తిడి హెచ్చుతున్నకొద్దీ నాస్తికులు తీవ్రచర్యలు సాగించారు. వారు తీవ్రచర్యలు సాగించినకొద్దీ వారిపై శివయ్య మరింత తీవ్రచర్యలు అమలు జరిపాడు.

జీవితం దుర్భరమైపోయింది. ప్రజ అల్లాడి పోసాగారు.

"నాస్తికులను చిత్రవధ చెయ్యనందుకు ప్రజలకిదే శిక్ష. ఈ అరాచక పరిస్థితులకు ప్రభుత్వం బాధ్యత ఏమీ లేదు. తమ నిజమైన శత్రువులెవరో ప్రజలు తెలుసుకోవాలి. ప్రభుత్వం ఏదన్నా సహిస్తుందిగాని నాస్తికులను సహించదు" అని శివయ్య ప్రకటించాడు.

ఈ ప్రకటన ఏమీ ఫలించలేదు.

ఒక సుముహూర్తంచూసి శివయ్య తన శత్రువైన రాజుదగ్గరికి ఒకచారుణ్ణి పంపాడు. నా సికత్వాన్ని అణచడానికి సమైక్య ప్రయత్నాలు సాగించడానికి ప్రణాళిక తయారయింది. వేలిముద్రలు కూడా మరో నెలలోగా పడిపోతాయి.

శివయ్య పెద్ద ప్రకటన తయారుచేశాడు. అందులో నా స్తికులకు కాలం మూడిదనీ, వారి నిర్మూలనానికి అంతర్జాతీయ సన్నాహాలు ఆరంభమయ్యాయనీ ప్రకటించాడు.

ఈ ప్రకటన జరిగిన మర్నాడే శత్రురాజుల బలాలు వచ్చి శివయ్య రాజ్యాన్ని శాంతియుతంగా ఆక్రమించారు. వారు ప్రజలను కొల్లగొట్టి కనపడ్డ స్త్రీలను చెరచసాగారు.

ఇంతకాలానికి శివయ్య రాజ్యంలో ధర్మం నాలుగు కాళ్ళా నడవసాగింది.

నిజమైన అపచారం

కనకమ్మ చచ్చింది. చచ్చి స్వర్గానికిళ్ళింది. స్వర్గంలో ఒకవిధమైన సోవియట్ ప్రభుత్వం ఉంటుందని చెప్పాచ్చు. మిగిలినదేశాల్లో ఏమే వర్గాలు అనాధలుగా ఉంటానో, వాళ్ళ నియంతృత్వం సోవియట్ ప్రభుత్వంలో అమలుజరిగినట్టే భూలోకంలో అన్నిరకాల యితరబాధలకు లోనై, ఒక్క ఊణంకూడా సుఖమన్నది ఎరగని ప్రాణులకు అక్కడ ఉత్తమస్థానం లభిస్తుంది. ఇది అందరూ అనుకునే మాట

అయితే స్వర్గంలోకూడా కొన్ని మడతపేచీలున్నై. కొత్తగా వచ్చిన ప్రాణులందరినీ స్వర్గం పాలిమేరలబయట కాంపుల్లో ఉంచుతారు. కాలక్రమాన వాళ్ళ కేసులు విచారణజరిగి వాళ్ళ మంచిచెడ్డలనుబట్టి స్వర్గంలో ఉచిత స్థానాలలో నివాసాలు నియమితకాలాలకు ఏర్పాటుచేయటం అవుతుంది.

కనకమ్మ నడి వయస్సుయినారాకుండానే చచ్చి

సోపానం చేతి కనీసం ఒక నెల గడిచేదాకా ఆవిడ కేసు విచారణకు వచ్చే అవకాశం లేదు స్వర్గంలో ఒక రోజు భూలోకంలో ఒక సంవత్సరం. కనకమ్మ కేసు విచారణకు అవసరమైన సాక్షులకు భూమిలో రుణంతీరహిణికి కనీసం ఒక స్వర్గమాసం అవసరం.

తనపేరు అప్పుడే అనేక పత్రికలలో పడిందని, తన కేసు విచారణకు వచ్చేసరికి స్వర్గవాసులంతా విడ్డూరంగా చూడవస్తారనీ కనకమ్మ ఎరగనే ఎరగదు. భూలోకంలో ఆవిడిను ఎవరూ గమనించలేదు. ఆవిణ్ణి మొగుడు గుంజకు కట్టి ఎక్కిలుపులతో రోజూ తాగివచ్చి బాదితే కనకమ్మ పెట్టిన కేకలు విన్నవాళ్ళు విన్నట్టే వూడిపోయినారు. దాన్ని గురించి ఏమి చెయ్యాలని ఎవరికీ తెలుపలేదు. ఆవిడ ఆకలికి ఏళ్ళ తరబడి అల్లాడిపోతే “ఈ కనకమ్మ ఏంటింటున్నది? ఎట్లాబతుకు తున్నది?” అని ఆరాతీసినవాళ్ళు లేరు. ఆవిడ చివరకు మంచానపడి శాధనో కెండు నెల్లు తీసుకుంటే ఆ విషయం కూడా ఎవరూ పట్టించుకొన్నట్లు కనపడలేదు. బతికిఉండగా బయటి పొలంను ఆవిణ్ణి తలదాచుకోనిచ్చిన పెద్దమనిషి కూడా చస్తుందని తోచగానే ప్రాణంతోనే వీధిలోకి ఈడ్చివేశాడు.

కనకమ్మకు మొగుడు పెట్టిన కష్టాలను గురించి చోద్యంగా చెప్పుకున్న అమ్మలక్కలు, కబుర్లుమానేసిన మరుక్షణం బేషరతుగా తమ మొగుళ్ళపక్కలు చేరేవాళ్ళు. నాలుగు రోజులనుంచి ఆవిడకు తిండిలేదని వార్త తెలిసినాక

“వాషం!” అని విరక్తిగా చప్పరించేసి మరుక్షణం భోజనాలకి కూర్చుని షడ్రసోపేతంగా మూడుపూటలకి సరిపడా తిన్న అమ్మలక్కలున్నారు. తీరా కనకమ్మ చచ్చినాక ఆవిడ శవాన్ని దహనం చెయ్యటానికి ఇరవైరూపాయలు ఇట్టేపోగు చేసిన ధర్మాత్ములు ఆవిడ జీవించి వుండగా ఆవిడ అవసరాలకు గాను ఎన్నడూ వసూలు చెయ్యలేదు. ఒకప్పుడు కనకమ్మలో కొంత అభిమానమూ, ఆత్మవిశ్వాసమూ, ఆశా ఉండి ఉండవచ్చును. కాని, చచ్చేసమయానికి ఆమెలో గర్వించే లక్షణాలేవీలేవు. ముప్పయైదేళ్ళ జీవితంలో ఆమె తనకుండదగిన హక్కులూ, స్వాతంత్ర్యమూ, జ్ఞానమూ, జీవశక్తి అన్నీ పోగొట్టుకున్నది. ఈ బ్రహ్మాండంలో తనకు ఎక్కడా స్థానంలేదని ఆమెనమ్మింది. ఒకదోమకున్న పాటి అర్హతకూడా తనకు లేదనే నమ్మకం తెచ్చిపెట్టుకున్నది. తనను ప్రపంచం విడిచేసి వూరుకోవటం ఆవిడకు సహజంగానే కనిపించసాగింది. మగవాడైపుడితే తనబతుకు ఇంకొంచెం బాగుండేదేమోనని ఒకప్పుడు అనుకున్నది. గాని, రానురాను అది గొంతెమ్మకోరికగా కనపడసాగింది. జీవితమూ, ప్రకృతీ, భగవంతుడూ కట్టుకట్టి తనను ఒక్కసారిగా కాకుండా ఒక్కొక్క అణువే నిర్మూలీస్తున్నారని ఆమెకి లోచింది. “నేను ఎంత గొప్పదాన్ని కాకపోతే నా మీద సృష్టియూన ఇట్లా ఎదురుతిరుగుతుంది!” అని మటుకు ఆవిడకి తట్టలేదు.

తీరా చచ్చినాక, స్వర్గంవచ్చినాక, తనకు ముందుగా చచ్చిన పిల్లలిద్దరూ మళ్ళీ తనకు కనిపించేసరికి ఆ ఆనందం

భరించలేక కనకమ్మ అపరిమితంగా బాధపడింది. ఆనందం అంతబాధ కలిగిస్తుందని ఆవిడకి అంతకుపూర్వం తెలీదు. ఎట్లాతెలుసు నీ? ఆవిడకు జీవితంలో ఏ ఆనందమూ లేదు. అట్లా ఎవరన్నా పూటారా? వుండరు. అందుకనే స్వర్గంలోని పత్రికలు ఆవిడను గురించి అంతా విడ్డూరంగా రాయటం జరిగింది. ఇంత విపరీతమైనకేసు ఎన్నడూ విచారణకు వచ్చి ఉండలేదు.

2

కనకమ్మకి స్వర్గంమీద మంచిఅభిప్రాయంవర్పడింది. ఈస్వర్గంవాళ్ళు వాళ్ళ తల్లులకడుపుచల్లగా, తనపిల్లల్ని తనకు తిరిగి ఇప్పించారే. ఇక్కడ తనను ఒకమనిషిలే చూస్తున్నారే. ఇంత ఉపకారం ఎవరు చేస్తారు? ఎందుకు చేస్తారు?

“ఏవమ్మోవ్! ఇప్పుడిక్కేంచూశావ్? త్వరలో నీ విచారణ జరుగుతుంది. ఆ తరువాత నీకు స్వర్గంలో ఫోన్ ఏరియాలో అన్నిటికన్నా ఎత్తయిన భవతిలో మాంచి ఏడుగురుల ప్లాట్ ఇస్తారు. ఎయిర్ కండిషనింగూ, ఎలక్ట్రిక్ కిచెన్, లిఫ్ట్ అన్నిటితోసహా?” అన్నాడొక బాబాయి. అతను ప్రెస్ రిపోర్టరని కనకమ్మకు తెలియదు.

“ఎందుకు నాయనా? ఇక్కడ స్వర్గంనుల్లేనే వుంది.

మనిషి కింతకంటే ఏంకావాలి? నాజన్మకి?" అన్నది కనకమ్మ.

ఆ అబ్బాయి నవ్వి. “ఎబ్బే. ఇది స్వర్గమేకాదు. నువ్విప్పుడు స్వర్గం పాలిమేరలోనే లేవింకా!” అని నెళ్ళి పోయినాడు.

ఆవిడ వచ్చిన వార-రోజులకి ఆవిడ పేరడుగునూ ఒక పెద్దమనిషి వచ్చాడు. ఆయనకి బట్టతలా, కళ్ళజోడూనూ, చేతిలో కాగితాలు పట్టుకున్నాడు. చిత్రంగా ఆ కాగితాల్లో ఆవిడ జన్మ వృత్తాంతమంతా నాడిగ్రీథం చదివినట్టు చదివేశాడు. మొదట ఆమెను ఆశ్చర్యం వేసింది. తరవాత భాధకలిగింది. మంచిపోవలసిన విషయాలన్నీ ఆయన తవ్వటం రుచించలేదు.

“జరిగిందేదో జరిగిపోయింది. ఇప్పుడు నా కష్టాలన్నీ గట్టెక్కాయి. ఆగోడవంతా ఇప్పుడెందుకు? అన్నది కనకమ్మ.

వచ్చిన పెద్దమనిషి కళ్ళజోడూమీదిగా ఆవిణ్ణిచూచి, “ఇదంతా జరిగిపోయినదాన్ని గురించికాదు. జరిగవలసినదాన్ని గురించే” అన్నాడు. జరగబోయే విచారణ గురించి ఆ పెద్దమనిషి చెప్పేవరకూ ఆమెకేగోడూ తెలియదు.

“విచారణ దేనికి నాయనా?”

“నీకు ఎందరో అత్యాచారాలు చేశారు. కనకనే నువ్వన్ని బాధలుపడటం జరిగింది. లీగల్ స్టాండ్ పాయింట్లు

నుంచీ నీది చాలా విచిత్రమైన కేసు నీవైపున ఒక్కతప్పు లేదు. ఈ కేసులో ఉన్న నేరమంతా మిగిలినవాళ్ళమీదే వుంది ఐడియల్ కేస్!”.

“గ్రహచారం చాలకపోతే ఎవరికైనా కష్టాలు తప్పవు” అన్నది కనకమ్మ, ఏమనటానికి తోచక.

“అదే పొరపాటు. గ్రహాలలో మాకు సమ్మకంలేదు. ఉంటే ఈ స్వర్గమే వుండదు. పుణ్యపాపాలన్నీ మనిషివే అనే ఉద్దేశంతో స్వర్గనరకాలు ఏర్పడ్డాయి” అన్నాడు ప్రిడరుగారు.

ఆయన రెండురోజులకొకసారి మూడురోజులకొకసారి వచ్చి తనదగ్గరవున్న రికార్డు ఒక్కొక్కటే ఆవిడకి వినిపించి ఆవిడ సంతకాలు చేయించుకుపోసాగాడు. ఆవిడకిదంతా ఏమీబాగాలేదు. పోయినకొద్ది ఆమెకిదంతా మరింత రోత కాసాగింది. ఈరికార్డు ఎంతవిన్నా తరగటంలేదు. అందులో తనకు ఎరిగున్న ప్రతిప్రాణీకూడా ముద్దాయే. ప్రిడరుగారు ఈ ముద్దాయిలతోకూడా మాట్లాడివస్తున్నట్టు ఆమెకర్థమైంది.

“వాళ్ళంతా ఎక్కడున్నారు?” అన్నదామె.

“ఎక్కడుంటారు?” అన్నాడాయన నవ్వి.

“నా కేం తెలుసునాయనా? ఆ దులో చాలామందిని చూసి చాలాకాలమయింది. చూసొద్దామని. వాళ్ళిక్కడన్నట్టు తెలిసి చూడటానికి పోకపోతే బాగుంటుందా?” అన్నదామె.

“ఒక్కొక్క-ళ్లే బోనెక్కి నేను చదివే రికార్డు ఆమోదించి, దానిమీద నీ సంతకాలకింద వాళ్ళు కూడా సంతకాలు చేసేటప్పుడు చూద్దవుగానిలే అన్నాడు స్త్రీడరు.

“అయ్యో, ఈ కోర్టులంటే నాకు తగనిభయం. మా నాన్న వీటి మూలంగానే నిక్షేపమంటిపొలం పదెకరాలు ఎందునాకాకుండా చేసుకున్నాడు” అన్నదావిడ.

“ఇది అటువంటి కోర్టుకాదు” అని స్త్రీడరు వెళ్ళిపోయాడు.

3

ఎట్లాగయితేనేం కనకమ్మ కేసు విచారణకు వచ్చింది మూడువందల మంది ముద్దాయిలూ, ఇరవై వేలమంది సాక్షులూ విచారింపబడ్డారు. విచారణలో మొదటిభాగంలో ఉన్న రికార్డులు కోర్టులో చదవటం, వాటిని ముద్దాయిలూ, సాక్షులూ ఆమోదించినాక వారి సంతకాలు తీసుకొనటం. రెండో భాగ మేమిటంటే ముద్దాయిల సంజాయిషీ.

మొదటిభాగమంతా పత్రికలద్వారా అదినరకే స్వర్గ వాసులు తెలుసుకుని ఉన్నారు. ముద్దాయిలను గురించి విచారణకు ముందుగా పత్రికల్లో ప్రచురణ జరగటం స్వర్గములో సబ్ జూడిస్ కాదు. అక్కడి లా వొప్పుతుంది.

అయినా పీడరుగారు మూడునాలుగు స్వర్గమాసాలు ఈ రికార్డు పఠనంతోనే సరిపెచ్చాడు.

స్వర్గవాసులు యీ విచారణ చూడటానికి తండ్రిప తండ్రిలుగా వచ్చారు. రహస్యమేమిటంటే స్వర్గంలో పరిస్థితులేమీ బాగాలేవు. రాజకీయాందోళన జాస్తిగావుంది. ప్రజలదృష్టిని రాజకీయాల మీదనుంచి మరల్చటానికి పత్రికలు ఈ కేసుగురించి మరింతగా రాస్సినై. విచారణకూడా సాధ్యమైనంతగా పొడిగించవలసిందిగా జడ్జిగారికి ప్రభుత్వం ఉత్తరువు చేసినట్టు ఒకవదంతు పోక్కింది.

హోర్ట్లవరండాలో ఇద్దరు పీడర్లు నిలబడి “ఎగ్జిక్యూటివుకు జూడిషియరీ ఇంతలోకువైతే ఇంకేం డెమోక్రసీ?” అని అనుకున్నారు.

ఎట్లాగైతే యేం, రికార్డు చదవటం పూర్తయింది. చదివినరికార్డు మీద కనకమ్మ సంతకంకిందిగా మూడు వందలమంది ముద్దాయిలూ మారు నూటాడకుండా సంతకాలు పెట్టారు. జరిగిన విషయాలను గురించి ఎవరూ కాదనలేదు. తాము అట్లా యెందుకు ప్రవర్తించాలో, ఎందుకు గాను తమను ఎందుకు శిక్షించకూడదో ముద్దాయిలు చెప్పకోవలసివుంది.

ఈ విచారణ ఆరంభం కాకముందు న్యాయాధికారి కనకమ్మకేసి తిరిగి “అమ్మా ఈ మూడువందలమంది నీకు

రికరకాల అత్యాచారాలు చేశారు. ఇందులో సీమీద మీ అత్తగారికి నేరాలు చెప్పినవాళ్ళున్నారు. సీమీద లేని రంకులుకట్టి నిన్ను సీమొగుడిచేత కొట్టించినవాళ్ళున్నారు. పిభరను నీకు కాకుండాచేసి తమ వలలోవేసుకున్న ఆడ వాళ్ళున్నారు. నీదగ్గివున్న కాస్తడబ్బు పుచ్చుకొని నీకు పనికిరాని నీళ్ళు, మూదని ఇచ్చినవాళ్ళున్నారు. వీరంతా నీకు ఏవిధంగా బాధకలిగించారో నువ్వు ఈకోర్టుకు చెప్పు కుంటే నువ్వు చెప్పినదానిప్రకారం నీకు నష్టపరిహారంకింద సరిపోయే స్థానం స్వర్గంలో దొరుకుతుంది” అని హెచ్చరించాడు.

“ఎందుకునాయనా? నాకెవ్వరూ ఏమీబాధ కలిగించ లేదు. నామీద మా అత్తగారికి పడదు కనకనే వాళ్ళూ వీళ్ళూ చాడీలుచెప్పారు నాభర్త నమ్మేడుగనకనే నామీద రంకులు కట్టారు. నేనక్కర్లేకపోయినాక నామొగుడు ఎవరిదగ్గిరికిపోతే ఏముంది, వాపం! ఆ వైద్యులు ఎంతెడబ్బు చిక్కులువుండి నావంట పేదముండ డబ్బుకాశించారో! నేను బాధపడే గీతవుండి బాధపడ్డాను” అన్నది కనకమ్మ.

దడ్డిగానూ, ప్రిడమగానూకూడా ఒకళ్ళ మొహం ఒకరు చూసుకున్నారు.

“ఇదుగో, చూడమ్మా, నువ్వు వీళ్ళందరినీ సమర్థిస్తే వీళ్ళకు శిక్ష తగ్గుతుందనుకోకు వాళ్ళకుపడేశిక్ష వాళ్ళకు పడుతుంది. నీ జీవితం ఎవరిమూలంగా, ఎందుమూలంగా కష్టాలసాలయందో కోర్టుకు చెబితే, దానికి అనుగుణంగా

నష్టపరిహారం జరుగుతుంది. అవమానంవల్లనా? నిందవల్లనా? హింసవల్లనా? మోసంవల్లనా? నిరాదరణవల్లనా? దేనివల్ల నీజీవితం అధికంగా దుఃఖభాజనమయింది? దానికి కారకులెవరు?

ఎవరిని మీరెట్లా శిక్షించినా నాకభ్యంతరం లేదు నాయనా! నా జీవితంలో—మిగిలినవాటి మాత్రమేమిటిగాని. నావొంటిన రెండువందలరూపాయల నగలుండేవి; నాభర్త షుయో తీసుకుంటూ వెద్యానికని ఆ నగలన్నీ అమ్మి ఖర్చుపెట్టి రోగం నయంకాకుండానే పోయినాడు. ఆయన ఆపని చెయ్యకపోతే, నేనూ, నాపిల్లలూ అంతత్వరగా ఆకలికి మాడి చచ్చిఉండం. ఆమాటాక్కడ నన్ను చచ్చే వరకూ వేధించింది. నాపిల్లలు నాకళ్ళమెదుట ఆకలికిమాడి చస్తుంటే ఎన్నిసార్లు నామొగుణ్ణి తిట్టుకున్నాను. ఎన్ని రాత్రులు ఆ నగలుగురించి ఆలోచిస్తూ నిద్రపట్టక మేలు కున్నానో! నా మొగుడు ఒక్క నెలముందు చచ్చిపోతే, నా పిల్లలిద్దరూ ఇంకోరెండుసంవత్సరాలు ఆలస్యంగా చచ్చే వాళ్ళు! ఏమో, అప్పటికి వాళ్ళకి కాస్త రెక్కలొచ్చి ఏ మూటలయినా మోసి అట్లా బతికేవాళ్ళేమో! అది తలచుకుంటేనే నాగుండె అవిసిపోతుంది” అన్నది కనకమ్మ.

ఇసకవేస్తేరాలని ఆ కోర్టులో ఆవిడ అన్నదానికి అందరూ నిశ్చేష్టులై అతి నిశ్శబ్దంగా వుండిపోయినారు.

మౌంస

మా కుటుంబాలలో పిల్లల్ని పెంచటానికి రెండే పద్ధతులు, పిల్లల్ని చావగొట్టి చెవులుమూసి చెప్పినమాట వినేటట్టు చేయటమూ, లేకపోతే వాళ్ళని గారాబం చేసి వాళ్ళు ఆడినట్టు ఆడటమూ ఒకటి సన్మార్గమూ, రెండోది దుర్మార్గమూను. కొందరికి రెండూ దుర్మార్గాలే అనిపించ వచ్చు. అది వేరే విషయం. మరో పద్ధతిలో పిల్లల్ని పెంచ టం నాధ్యమని మేం మటుకు ఒప్పుకోం. ఎక్కడైనా, ఎవ రైనా పరాయివాళ్ళ పిల్లలు మా పిల్లలల్లా కాకుండా తల్లి దండ్రుల ప్రేమకు పాత్రులవుతూ కూడా, తల్లిదండ్రులు చెప్పే మాటలకు విశ్వసిస్తూ వాళ్ళు వద్దన్న పనులు నూన టం మా అనుభవ లోక వస్తే అది ఆ తల్లి దండ్రుల పురా కృత పుణ్యమంటారు ! “పుణ్యం కొద్దీ పురుషుడు, దానం కొద్దీ పిల్లలు” అనుకుంటాం. మా కటువంటి పిల్లలు పుట్టిన మాకు పుట్టేవాళ్ళు చూస్తూ చూస్తూ మా మాట వినకు. మేం పూర్వజన్మలో చేసిన దానం అటవంటిది ! అంచేత మేం వాళ్ళని క్రమశిక్షణలో పెంచుతాం. వాళ్ళ బాగు

కోసమే వాళ్ళని కొడతాం. మేం కొట్టకుండానే వాళ్ళు భయభక్తులు కలిగివుంటే ఇక కావలసిందేమిటి? కాని అంత అదృష్టం నూకు రాసిపెట్టిఉంటేగా? పిల్లల్ని క్రమశిక్షణలో ఉంచలేకపోతే వాళ్ళని పాడుచేస్తాం. ఆపేక్ష అని పేరుపెట్టి వాళ్ళను పడేసి నాకుతాం. అది మా శాస్త్రం. అందుకనే అట్లా పెరిగిన పిల్లలు మాట వినరు. మాకు ఎదురు తిరుగుతారు. చిన్నతనంలో పిల్లల్ని హద్దులో ఉంచలేక పోయినందుకు వాళ్ళ పెద్దయినాక తలవంచుకు తిరగవలసి వస్తుంది. మొక్కై వంగనిది నూనె వంగుతుందా ఏమిటి?

*

*

*

*

క్రిష్ణుడు చిన్నప్పటినుంచీ చాలా భయభక్తులతో పెరిగినవాడు. ఎందుకు పెరగడూ? మహాలక్ష్మమ్మగారు ఆరుగురు పిల్లల్ని కన్నది ఆరుగురూ ఆరుగురే నవరత్నాలు. ఎన్నడూ తలిదండ్రులమాట జవదాటి ఎరుగరు. పెద్ద మొగ పిల్లలిద్దరూ పెళ్ళయిన తరువాత అత్తవారి వలలోపడి తల్లిదండ్రులకు దూరమైనారుగాని పెళ్ళయ్యేవరకూ ఎంత భయభక్తులతో పెరిగారు! తరువాత ఆడపిల్లలిద్దరూ మొగుళ్ళ దగ్గర భయభక్తులతో కాపలాలు చేస్తున్నారు. క్రిష్ణుడూ కడగొట్టు పిల్లదే ఉన్నాడు అందరు పిల్లల్ని ఆదర్శంగానే పెంచిన మా లక్ష్మమ్మ, పెద్దపిల్లలు అట్లా దూరమైనాక క్రిష్ణుణి ఇంకా శ్రద్ధగా పెంచింది. వాణి ఎవరి సావాసమూ చెయ్యనిచ్చేదికాదు. వెయ్యికళ్ళతో కనిపెట్టిఉండేది.

అన్నం తూచినట్లు పెట్టేది. ఆకలి అయినా కాకపోయినా గడియారం ప్రకారం పెట్టేది. వాడు తిండి సరిగా తినకపోతే మొట్టి తినిపించేది. ఇంకా కావాలంటే నాలికపీక్కు చచ్చినా పెట్టేదికాదు. ఆవిడ అంత శ్రద్ధగా పెంచినా కిష్టుడు రోగిష్టిగానే వుండేవాడు. వాడికి నరాలజబ్బు వుందని డాక్టరు చెప్పారు డబ్బు గుంజటానికి ఈ డాక్టరు ఏమైనా చెబుతారు అందుకనే వాడికి పదిరోజులకోసారి జబ్బుచేస్తే నాటునైద్యుణ్ణి పిలిపించేది మాలక్కుమ్మ ఇక ఆ నరిసింహంగారి మాట చెప్పనే అక్కర్లేదు. ఆయన హుంకరిస్తే కిష్టుడు లాగులో ఉచ్చపోసుకునేవాడు. తండ్రి నడవలోకివస్తే వాడు దొడ్లో వుండేవాడన్నమాట.

♦ ♦ ♦ ♦ ♦

మూలక్కుమ్మ పిల్లల్ని పెంచటం విషయంలోనే కాక అన్ని విషయాలలోనూ అశ్చుతమైన నియమాలుకలది. ఆవిడ ఏజంతువునూ పిలిపించేదికాదు. వాళ్ళింట్లోకి తేళ్లు వస్తే వాటిని వుపాయంగా పట్టుకుని, దారంకట్టి కత్తెరతో కొండె కత్తిరించి, కత్తెరతోమి కడిగి తేళ్ళను వదిలిపెట్టేది. మరోసారి వాళ్ళయింటినిండా నల్లులు పుట్టలు పుట్టలుగా బయలుదేరినై. ఆవిడ నల్లనికూడా ఎన్నడూ చంపేదికాదు. నల్లులు పోవటానికి ఎవరో మంచి వుపాయం చెప్పారు. ఆవిడ ఒక పెద్ద కాగితం సంపాదించి కిష్టుడిచేత దానిమీద, చివర “రు” అనే అక్షరం వచ్చే ఊళ్ళపేర్లన్నీ - కోడూరు,

గూడూరు, నెల్లూరు మొదలైనవి రాయించి, ఆ కాగితం చుట్టగాచుట్టి ఇంటి కప్పుకు వేశాడగట్టింది. ఆ నాటినుంచీ ఆవిడను నల్లి కుట్టి ఎరగదూ, రాత్రి పడుకుంటే భల్లన తెల్లవా రేదాకా మెళుకువ వచ్చేదికాదు.

“నీ మొహంమల్లనే వుంది! తెల్లవార్లూ నన్ను నల్లులు చిడపీకినై.” అన్నాడు నరసింహంగారు.

“మిత్రభామ, ఇంకా నల్లి ఎక్కడ కుడుతుంది?” అన్నది మాలక్కుమ్మ.

“నాపక్కనిండా పాకితేనే?”

“పాకుతై, కుట్టవు,” అన్నది మాలక్కుమ్మ.

అటువంటి మాలక్కుమ్మ పెంపకంలో పెరిగాడేమో కిష్టుడు కించి తయినా జీవహింస సహించేవాడు కాదు. వాడు కాకుల్ని, పిచ్చికల్ని, పిల్లుల్ని, కుక్కల్ని వీలయినప్పుడల్లా మేపేవాడు.

ఈవిషయమై వాణ్ణి తెల్లి కోప్పడవలసికూడా వచ్చింది.

“కాకి ఆకలై అరుస్తే కొంచెం చద్దన్నం పెట్టా నమ్మా,” అన్నాడు కిష్టుడు భయంతో పిచ్చి మొహంవేసి.

“కాకి ఆకలి వెయ్యకపోయినా అరుస్తుంది. కాకుల్ని పక్షుల్ని చూసి జాలిపడాలి గాని అన్నంవేస్తూ కూచుంటారుట్రా?” అన్నది తెల్లి.

ఈ గుణపాతాన్ని అర్థం చేసుకోవటానికి కిష్టుడు ప్రయత్నించాడు.

వాడికి అన్ని జంతువులమీదా జాలివుందిగాని బల్లుల మీద మటుకు లేదు. వాడు రోజూ గోడమీద బల్లులు పురుగుల్ని వేటాడటంచూసేవాడు. ఒకరోజువాడు చూస్తుండగా బల్లి ఒకటి పొతంత రెక్కల పురుగును పట్టుకుంది. కిష్టుడిది చూడ లేక కళ్ళు గట్టిగా మూసుకున్నాడు. కాస్సేపటికి వాడు కళ్ళు తెరిచిచూస్తే బల్లివుంది గాని రెక్కలపురుగు దానినోట్లో లేదు. కిష్టుడి హృదయం ఆనందంతో పొంగి పోయింది. రెక్కలపురుగు బల్లినోట్లోపడి తప్పించుకు పోయిందనుకున్నాడు.

మరోసారి కిష్టుడు చూస్తుండగానే పిల్లి ఒకటి ఎలకని పట్టుకుంది. ఆ సమయంలో కిష్టుడు అన్నం తింటున్నాడు. పిల్లి లోపలికి వచ్చింది. దాని వాలకం చూస్తే ఏదో పెద్ద పనిమీద ఉన్నట్టు కనపడ్డది. మాలక్కుమ్మ “ఛీ! ఛీ!” అంది. అది వినిపించుకోలేదు. మూలఉన్న బుట్టను పంజాతో గీర సాగింది. కాస్సేపటికి అది అమాంతం దేనిమీదనో పడి దాన్ని నోట కరుచుకుని బయటికి వెళ్ళిపోయింది. కిష్టుడి కళ్ళకేదో మైకం కమ్మినట్టయి, పిల్లినోట ఉన్న ఎలక వాడికి కనిపించలేదు.

“ఎంత ఎలికో !” అన్నది తల్లి.

కిష్టుడిక అన్నం సహించలేదు. తల్లి మొట్టికాయలతో వాడి చేత అన్నం తినిపించింది.

ఆరోజునుంచీ వాడికి పిల్లులమీద జాలి పోయింది.

*

*

*

*

కామయ్యగారి ఇంట్లో ఒక కుక్క ఉండేది. దాని కెప్పుడన్నా వాళ్లు అన్నం పెట్టేవాళ్ళు. కిస్తుడికి ఈ కుక్క అంటే ప్రాణం. “కస్తూరీ” అని పిలిస్తే అది తోకాడించు కుంటూ వాడి దగ్గరకి వచ్చేది. దాన్ని ముట్టుకుంటే ఒక ప్పడు చూసినంతమాత్రంచేతనే, కిస్తుడి హృదయంలో ఏదో బిగబట్టి నట్టయేది. దాన్ని గట్టిగా గుండెకు అదుముకుని ఎప్పటికీ వదలకుండా ఉండాలనిపించేది. కుక్కల్ని మనుషులు ముద్దు పెట్టుకోరని కిస్తుడికి తెలుసు కాబట్టి సరిపోయింది కాని లేకపోతే, వాడు దాన్ని, ఎవరూ చూడకుండా ముద్దులు కూడా పెట్టుకునేవాడేమో.

కస్తూరికి కిస్తుడు తన చేతిమీదుగా ఎన్నడూ ఏమీ పెట్టలేదు. కాని అది ముఖ్యంకాదు. దానిమీద వాడికి చాలా జాలి. పాపం, దానికి కడుపులో నొప్పివస్తే ఎవరికోసూ చెప్పలేదుకద ! ఆకలయితే అన్నం పెట్టమని అడగటానికి దానికి అమ్మలేదు కద ! ఇటువంటి ఆలోచనలు రాగానే కిస్తుడికి పొరి పొరి ఏడుపు వచ్చేది.

ఒకసారి కస్తూరి నాలుగు పిల్లల్ని పెట్టింది. కిస్తుడికి ఒకరోజుల్లా మనస్సు చిక్కబట్టుకొని చివరకు వాళ్లమ్మ నడి గాడు. “అమ్మా ! కామయ్యగారు కస్తూరి పిల్లల్ని అందరికీ

ఇచ్చేస్తున్నారు. మనం కూడా ఒకటి తెచ్చుకుందామా ?” అని.

“ఇంకా నయం ! మీ నాన్న వింటే తాట వాలిచేస్తారు” అన్నది మాలక్కుమ్మ. కిస్తుడిక ఆ విషయం ఎత్తలేదు.

*

*

*

*

ఒకనాడు కిస్తుడు బడినుంచి ఇంటికి వచ్చాడు. బయల్కునుంచున్నాడు. కస్తూరి కనిపించలేదు. ఆరోజే వాడు సాహసించి కస్తూరికోసం ఒక పప్పుండ తెచ్చాడు. ఆరోజు ప్రాద్దున వాడు బళ్ళోకి వెళ్లేటప్పుడు వాడొక పప్పుండ కొనుక్కొని, కొంచెం కొరికాడు. ఇంతలో కస్తూరి జ్ఞాపకం వచ్చి కొరికిన పప్పుండ జీబులోదాచి ఇంటికి వచ్చాడు. అందుకోసం నిలబడటం జరిగింది.

చాలాసేపు చూసి విసుగెత్తి కిస్తుడు కామయ్యగారింట్లోకి వెళ్లాడు. వరిండాలో కస్తూరి కన్నపిల్ల ఒకటి దీనంగా కుంయి కుంయి మంటున్నది. కామయ్యగారు ప్రమిదలో పాలు పోసి దానిచేత తాగించటానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు.

“కామయ్య బాబుగారూ ! కస్తూరి ఏదీ ?” అన్నాడు కిస్తుడు, పరాయివాళ్ళతో మాట్లాడటం అలవాటు లేని జుకుతో.

“పట్టుకెళ్ళారుగా యములవాళ్ళూ!” అన్నాడాయన.
క్రిస్తుడి కర్థంకాలేదు.

“దేనికీ?” అన్నాడు క్రిస్తుడు.

“ఇంకా దేనికీ? చంపటానికి! ఈ పిల్ల ఇంకేం బతికి చస్తుంది. పాలు పోస్తే తాగిన పిల్లలన్నిటినీ ఇచ్చేశాను. ఈ వెధవకు పాలు త్రాగటం చేతకావటంలేదు. ఆ మునిసి పాలిటీవాళ్ళు దీని తల్లిని కాస్తా పొట్టన పెట్టుకున్నారు” అన్నాడు కామయ్య.

“కష్టం చచ్చిపోయిందా?”

“చంపితే చావదూ?”

“ఎవరు చంపారు?”

“మునిసిపాలిటీవాళ్ళు.”

“ఏం చేసేదీ?”

“ఏం చెయ్యకపోయినా చంపుతారు. లేకపోతే కుక్కలు పెచ్చురేగి బతకనిస్తాయా? అందుకని చంపేస్తారు.”

“మంచి కుక్కల్నికూడా చంపేస్తారా?”

“కుక్కలికి మంచేమిటి? చెడేమిటి?”

*

*

*

*

క్రిస్తుడికి ఏమయిందో తెలీదు. ఆరోజునుంచీ వాడు మారాడు. ఏది కనిపిస్తే దాన్నల్లా చంపేస్తాడు. గోడమీది

పిల్లుల్ని, మిడతల్ని, నేలమీది చీమల్ని, చెట్లమీది తొండల్ని నీళ్ళ దగ్గర కప్పల్ని బతకనివ్వడు. వాడు చూస్తుండగా వాళన్ను తేల్లను పట్టుకుంటే చంపేస్తాడు. నల్లుల్ని వేహాడ తాడు.

ఇది చూసి వాళ్ళమ్మ విస్తుపోతుంటే, వాడిప్పుడు వాళమ్మ మాటా, తండ్రి మాటా కూడా లక్ష్యం చేయడు. ఒకసారి వాళ్ళ నాన్న కొట్టవచ్చేప్పటికి వాడు చేతిలో వున్న పలక తండ్రి మొహాన కొట్టాడు. ఆయన మొహం అంత మేర కోసుకుపోయింది.

ఈ మూర్ఖు వచ్చిన తరువాత కూడా కొంతకాలం వాడు కస్తూరిని తలుచుకుని చాటుగా ఏడిచేవాడు. కాని ఇప్పుడు వాడికి కస్తూరి జ్ఞాపకం రాదు. వస్తే విచారం కూడా లేదు, వాడి అంతరాత్మకు కావలసింది అదే గామాలు !

రోడ్డు పక్కని శవం

ఆ శవం ఎవరిదో, అక్కడి కెట్లా వచ్చిందో ? ఆ మనిషి ఏ కారణంచేత చచ్చిపోయినాడో ఎవరికీ తెలియదు. రాత్రివేళ ఆ మనిషి ఎవరో అక్కడికి వచ్చి పడుకుని చని పోయి ఉండాలి ఆ రోడ్డుపక్క. లేదా ఎవరైనా — ఎబ్బే, వాణ్ణానరు చంపుతారు ?

ఝాము పొద్దెక్కేదాకా అది శవమని ఎవరూ గమనించలేదు. అందుచేత ఎవరూ ఆగి తొంగి చూడలేదు. శవమని తెలిశాకనే కొందరు ఆగి తొంగిచూశారు. కాస్సేపు నిలబడి వెళ్ళిపోయారు. బతికుండగా కన్న చచ్చి ఎక్కువ మందిని ఆకర్షించేటట్టు బ్రహ్మదేవుడి వరం ఉంది మనిషికి. శవాన్ని చూడగానే ఎవరి అభిమాన తత్వాలను వారు స్మరించటం రివాజు.

పుట్టినవాడు గిట్టక తప్పదు.

ఎవరి క్కడ చావు రాసిపెట్టి ఉందో.

ఈ సామూలో దర్జుల గతి ఇంతే.

దేవదాసు చచ్చిన సందర్భంలో శరత్ ఏమిట
న్నాడూ !

ఆ శవాన్ని గురించి అందరూ ప్రశ్నలడిగేవా రే గాని
చెప్పేవాళ్ళు లేరు. కాని బొత్తిగా ఎవరికీ దాన్ని గురించి
ఏమీ తెలియదనుకోవటం పొరపాటు. ఎందుకంటే, అజ్ఞా
నం మనుష్యుల నాకర్పిస్తుంది. నం జనుగుతున్నదీ తెలియని
చోట ఎక్కువమంది చేరుతారు. ఈ శవం దగ్గర పదిమంది
కూడా గట్టిగా గుమిగూడలేదు

ఇది సంపన్నుడి శవం కాదు, మధ్యతరగతి శవం
కూడా కాదు. అఖరుకు తన పొట్ట పోసుకుంటూ ఉండిన
కూలివాడి శవమైనా కాదు. మనిషి బతికుండగా ఉండిన
హోదా కొంత శవానికి సాక్షిమిస్తుంది. నే నొకసారి శ్మశా
నం దగ్గర ఒక శవాన్ని చూశాను. ఇది మెత్తని పగులు
మీద తీసుకుని, ఖరీదైన ఇంజెక్షన్లతో ప్రాణం విడిచిన
మనిషి శవమని, చూడగానే గ్రహించాను.

చచ్చేటప్పుడు మనిషికి బతికుండగా లేని హోదా
రావాలంటే, ఆ మనిషి దుర్మరణంపాలు కావాలి, ఎవరైనా
పొడిచి చంపాలి, నీళ్ళలో మునిగి చావాలి, రైలు కిందనో,
కారుకిందనో పడి చావాలి. పోలీసుల నాకర్పించని శవం—
అంటే, ఇతర ఆకర్షణలు లేనప్పుడు — ప్రజల నాకర్పించదు.

అనాదరణకీ, చలికీ, ఆకలికీ గురియై చచ్చినవాడు
లోకాన్ని ఆకర్షించినవాడు లోకంలో మనుషులు అనాదరణకీ,
చలికీ, ఆకలికీ, చావటం నూనేస్తారు. మనిషి ఫాలాక్షుడు.

ఫాలం విప్పి మనిషి ఏ సమస్య కేసి చూసినా, ఆ సమస్య యొక్క స్వరూపం మారిపోతుంది. అయితే తాను ఫాలా తుడన్న విషయం మనిషికి తెలీదు. అందుచేత ఫాలం విప్పడు, శివోహం అనుకోడు.

ఒక మగవాడూ ఆడదీ చేరి శవం కోసం యాచన ఆరంభించారు అక్కడ చేరి చూస్తున్న నలుగు రయిదుగురూ కూడా తొందరపనులు జ్ఞాపకం వచ్చి నిష్క్రమించారు. చచ్చిపోయిన ఆ దరిద్రుడి దారిద్ర్యాన్ని పంచుకోటానికి ఎవరికి ఉత్సాహం ఉంటుంది ? సంఘంలో ఆ శవానికున్న ప్రాముఖ్యాన్ని గుర్తించిన ధనికులు తమతమ ఉత్సాహం కొద్దీ అణాలూ, బేడ కాసులూ ఇచ్చారు.

అవును, ఆ శవానికి సంఘంలో అతి విలువైన స్థానం ఉంది. దేశ సంపదలో మిగిలిన వాళ్ళకి మరి కొంచెం పెద్దవాటా వచ్చేందుకు ఈ శవం దారిద్ర్యంలో ఓలలాడింది; వీడు అన్నానికి లేక కొంతకాలం మాడటం వల్ల ధనికుల కుక్కలకి ఒక మెతుకు అన్నం ఎక్కువ దొరికింది; వీడు శ్లా క్షింద నివసించటం వల్ల ఒక ఆనామికి ఉండ ఇల్లు దొరికింది; వీడు చావటంవల్ల భూభారం కొంత తగ్గింది. ప్రపంచంలో వీ డొక్కడా ? వీడిలాటివాళ్ళు లక్షలున్నారు. ఆ సంపదలో వాటా అనీ, ఆ అన్నం మెతుకులనీ, ఆ ఇళ్ళనీ లక్షలు పెట్టి గుణించండి, కోట్లు పెట్టి గుణించండి, భూభారం తెలుస్తుంది.

వీడు సంపన్నుడు కాడు, మధ్యతరగతి కాడు, కూలి వాడైనా కాడు. అని మనకి తెలుసు. వీడు బిచ్చగాడైనా కాడు, కాని బిచ్చం ఎత్తటం ఎత్తాడు. చేసేటందుకు పని లేకపోతే, ఆకలి దహించుకుపోతుంటే, రోజులు తరబడి నీ పెళ్ళాం పిల్లల కింత గంజినీళ్ళయినా గతిలేకపోతే బిచ్చం ఎత్తక ఏం చేస్తావు ?.

బిచ్చం ఎత్తటం మాత్రం అందరికీ చాతవుతుందా? బిచ్చగాళ్ళలో మహారాజులున్నారు, మహామంత్రులున్నారు. అది వాళ్ళసొమ్ము, వాళ్ళవిద్య, వాళ్ళ కళ. అవన్నీ నీకు చాతకానప్పుడు దారేపోయ్యేవాణ్ణి నిలవదీసి అటకాయించలేవు. పలకరిస్తావు. అవతలివాడు వినిపించుకోకుండా దాటిపోగానే పెద్ద గండం గడిచినట్టు సంతోషిస్తావు. కాని, ఆ సంతోషం ఎంతసేపు దక్కుతుంది ? ఇవతల నీ ఆరాటం నిన్ను ఊరుకోనిస్తుందా? మళ్ళీ ఇంకోణ్ణి పలకరిస్తావు? లాభం లేదు. అయిదారుగురు దాటిపోయినాక నీ ఆత్రం రెచ్చిపోయి ఈ సారి పక్కగా వచ్చినవాడికేసి అరుస్తావు. నీ గొంతులో కంగారుచూస్తే నీకే అసహ్యం వేస్తుంది. అవతల మనిషికి అదెట్లా వుంటుందో నీకు తెలుసు. నీ కేకకు ఆ మనిషి నీకేసిచూస్తాడు — దొంగతనంచేస్తున్నవాణ్ణి పట్టుకున్నట్టుగా, నీకూడా దొంగతనం చేసి దొరికిపోయినట్టే వుంటుంది.

ఏదో గొణుగుతావు. ఆ మనిషి నీకేసి కోపంగా చూసి వెళ్ళిపోతాడు—దమ్మిడి ఇవ్వకుండా... ఎక్కడన్నా ఒకడు నీకేసి ఆత్రంగా చూసి నీ కళ్ళల్లో ఏదో నెతుకుతాడు. నీ అవసరం వాడికి చాలవరకు అర్థమవుతుంది: కాని నూరు వంతులు వాడి దగ్గర డబ్బుండదు, నీ కివ్వటానికి... నీకా క్షణంలో బిచ్చగాళ్ళని చూస్తే అసూయేస్తుంది. బిచ్చం మీద అపరిమితమైన అసహ్యంకూడా వేస్తుంది. నీకు చదువు రానక్కర్లేదు. నువ్వు ఘరానా మనిషివి కానక్కర్లేదు— బిచ్చమే త్తటం, ఒక విద్యగా అభ్యసించటానికి, ఎంత హేయమైనదో నీకే స్పష్టంగా తెలుస్తుంది. కాని, ఏం చేస్తావు? చేసేటందుకు నీకేం చేతవవు? ఏదైనా చెయ్యటానికి నువ్వెవడవు? ఈ జగన్నాథ రథాన్ని సవరించి అర్భకుడు కదిలించనా? వాటిది. నీవంటి అర్భకులొక వెయ్యి మంది కలిస్తే రథాన్ని ఎటుపడితే అటు ఈడ్చి పారెయ్యగలరు? కాని నీ దృష్టి నీవాళ్ళమీద లేదే, తెల్లగుడ్డలవాళ్ళ మీదా, ఇల్లుగల వాళ్ళమీదా, తిండి తింటున్న వాళ్ళ మీదా, ఆ స్త్రీపాస్తులుగల వాళ్ళమీదా ఉంటుంది. అంతే నీ ఖర్మ! ఆ రథచక్రం క్రింద పడి నలిగిపో. నువ్వు కదిలించ లేకపోతే ఇంకా కదిలించే వాళ్ళున్నారు. వాళ్ళు రథాన్ని వాళ్ళెక్కకు లాక్కుంటున్నారు. నువ్వు వాళ్ళ దాంట్లో వున్నావు తొలగలేవు.

పోనీ దొంగతనాలు చేస్తావా? ఎవరి జేబులన్నా

క త్రిస్తావా? ఎవరింటికన్నా కన్నాలువేస్తావా? పోలీసు
లున్నారే జాగ్రత్త!

ఆత్రంకొద్దీ దొంగతనం చేశావేమో? జైలుకెళ్ళా
వేమో? జైల్లో బాగాలేదుకదా? ఆ మిగిలిన దొంగలు నీ
వాళ్ళు కాదు. వాళ్ళు పెద్దమనుషులు. వాళ్ళు నీ మాదిరిగా
కూలచేశారా? లేదు! వాళ్ళకున్న ప్రపంచ జ్ఞానంలో నీ
కెన్నో వంతుంది? దొంగతనమూ ఒకవిద్యే! వాళ్ళు చెప్పే
కథలన్నీ విన్నావుకదా? వాళ్ళ కోతలన్నీ నమ్మావేమో
కూడానూ? అయినా నీకు వాళ్ళమీద భక్తికుదరలేదు.
వాళ్ళవెంట జైల్లో వుండటం నీకు నీచంగా తోచింది.

నీదివెధవదన్న. నీచమైన పనులు చేయవు, ఘనమైన
పనులు చెయ్యలేవు. నువ్వు బతికేటందుకు మూడోదారిలేదు.
అందుకని కాళ్ళు డొక్కలో పెట్టుకుని రోడ్డుపక్కన పడు
కుని చచ్చిపో!...

3

ఈమనిషి అకస్మాత్తుగా చావలేదు. స్పృహతప్పిన

చాలా గంటలకి చచ్చాడు. ఈలోపుగా వీడుకలలుకన్నాడు.
అవి ప్రాయిడియన్ కలలు కావు, ఉటోపియన్ కలలుకావు.
అవి పీడకలలుకూడా కావు. జన్మలో ఎన్నడూ వీడు ఎరిగి

వుండని ఆనందం ఈ కలల మూలంగా వీడు పొందాడు. అవి వాడికి కలలల్లే లేవు, పచ్చి యదార్థంకన్న నిజంగా వున్నాయి.

మామూలు మనుషులు—అంటే రోజుకు రెండు పూటలా తిండితిని, సంఘంలో ఒక మనిషిల్లే తినేవాడేవడూ—కనే కలలు కావవి. అసలటువంటి కలలు కనాలని మామూలు మనుషులనుకోరు అనుకోవటానికి కలలకి ఆపాటి సంబంధం వుండదా?

వీడి కల పూరిపాకతో ఆరంభమైంది. చక్కని ఒంటి నిట్టాడిపాకా, చుట్టూ పేడలికిన తడికలు, పాకమీద ఒక సారపాగు పాకింది. దానికి లెక్కపెట్టలేనన్ని కాయలు కాసిన్నై. ఆకుపచ్చని పెద్దపెద్ద ఆకులు కప్పంతా కప్పేసిన్నై. సూర్యకాంతి ఆ ఆకుపచ్చని ఆకులగుండా నేరుగా, మధ్య తాటాకులు అడ్డం పడటం, పాకలోకి పడుతున్నది. పాకలో ఒక ఆడకూతురు వంటచేస్తున్నది. ఉడకూతున్న అన్నం వాసనా, వెల్లులి వాసనా, కాగుతున్న పులుసు వాసనా ముక్కుల్లోకి వస్తున్నది. ఆ ఆడకూతురు తన పెళ్ళాం అయి వుండాలి ఎర్రచీర కట్టుకున్నది అటూ ఇటూ తిగుగుతుంటే మట్టెలు మట్టినేలకి తగిలిన అస్పష్టమైన చప్పుడు వినిపిస్తున్నది. రెండు సాయిలకింద చితుకులు మంటలు పచ్చ పచ్చగా ఎర్ర ఎర్రగా కళ్ళకి ఎంతో ఆనందం కలిగిస్తున్నై.

ఈ లోకంలో ఒక మనిషి ప్రాణానికి అంత ఆనందం ఇచ్చేవాడు ఏముంది? వీడికి కల ఎరుకంత ఆనందం

ఇచ్చింది? ఆ కలని వాదిలేసి రెండో కలకి వాడి మనస్సు ఎంతసేపటికీ పోలేకపోయింది.

తను చేనుకట్టన నిలబడ్డాడు. ఆ చేను ఎవరిదో తనకి తెలీదు. ఒక వేళ తనదేనేమో. ఆ గుడిసెమాదిరిగానే ఈ చేనుకూడా ఎవరిదనే ప్రశ్న కిలేకుండానే తనకి అంత ఆనందం ఇచ్చింది. చేను గాగా నీపుగా పెరిగింది. కంకి వేసింది. పొట్టలుకూడా పోసుకున్నై కాని ఇంకా కోతకి రాలేదు! పక్కన కాలవలో ఎడ్లు నీళ్లుతాగుతున్నై నాటి మెళ్ళో మువ్వల చప్పుడు వినిపిస్తున్నది. చేనుమీదినుంచి గాలి తన మీదికి కొడుతున్నది. పైరువాసన ముక్కుకి తగులుతున్నది. ఎంత ఆనందంగా వుంది!

ఇందులో వీడికి ఆనందం కలిగించేటందు కేముందో చెప్పటం కష్టం. కాని వాడి ఆనందానికి మేరలేదు ఆ కలని విడిచి వాడి మనస్సు మరో కలకి ఎంతసేపటికీ పోలేక పోయింది.

అదొక పెద్దయిల్లు. దానికొక్కడా గోడలూ, వాకిళ్ళూ ఉన్నట్లులేదు. రాత్రివేళ కాబోలు; ఎక్కడ చూసినా దీపాలే. అంతటా మనుషులే. మగవాళ్ళూ ఆడవాళ్ళూ, పిల్లలు గుంపులు గుంపులుగా వున్నారు ఒక్కోరు ఒక్కోకుటుంబం. ఎవరి పనుల్లో వాళ్లున్నారు ఎవరూ ఏమీ మాట్లాడుతున్నట్లులేదు. కాని ఒకరుచేసేసేషని మరొకరికి తెలుసును. ఒకరి పనికి ఒకరి పనికి సంబంధం వుంది. అంతా వేరువేరు పనులమీద వున్నా అందరూ కలిసి చేస్తున్నపని ఒకటే అని తనకి తెలుసు. అది అవసరమైన పనేగాని గొప్ప

పనికాదు. ఇదంతా తనకి ఎట్లాగో తెలుసును. వాళ్ళలో ఎవరూ తనని పలకరించటంలేదు. కాని వాళ్ళంతా తనకు కావలసిన వాళ్ళేనని కూడా తెలుసును. తనకూ వాళ్ళకూ మధ్య వున్నది చుట్టరికం కాదు, స్నేహంకాదు, అంతకన్న కూడా సహజమైనదీ విశాలమైనదీనూ. వాళ్ళందరూ చేస్తున్న అన్ని పనులూ కలిసి తనపనే. అక్కడ వున్న అన్నివేల మందికీ మధ్య ఒక చిన్న అభిప్రాయభేదంలేదు. వాళ్ళందరికీ తనలోనూ, తనకు వాళ్ళలోనూ నూరుపళ్ళు విశ్వాసం వుంది. తను కూర్చున్నదీ, నుంచున్నదీ, పడుకున్నదీ కూడా తనకే వెలీదు. తను ఏం చేస్తున్నదీ అవసరింలేదు. వాళ్ళందరినీ చూస్తుంటే తనకెంతో ఆనందంగా వుంది. వాళ్ళని తను పలకరించ నవసరింలేదు. “మీరు నా వాళ్లు నేను మీ వాణ్ణి” అని చెప్పి నవసరింలేదు. వాళ్ళకామాట తెలుసును. వాళ్ళనట్లా చూస్తూ ఉండటంకంటే ఆనందంలేదు తనకు నిద్రవచ్చేస్తున్నది. కళ్ళుమూసుకు నిద్రపోవాలి. కళ్ళు మూసుకున్నాడు. కాని వాళ్లు తనచట్టా వున్నారని తెలుసు వాళ్ళక్కడే వుంటారు. తనవంతు పనులుకూడా వాళ్లే చేసేస్తారు తను మళ్ళీ ఎప్పుడు కళ్లు తెరిస్తే అప్పుడు వాళ్ళంతా అక్కడే వుంటారు. క్రమంగా అన్ని చప్పుళ్లూ అంతరించి నె. మూసుకున్న కళ్ల ఎదుట కనిపిస్తూ ఉండిన వెచ్చని వెల్లురుకూడా క్రమంగా గాఢాంధకారంగా మారి పోయింది. అతని మనస్సు నిశ్చేతనంలోకి వెళ్లిపోయింది...

మన పంచాయతీ
గ్రామ (గంధారియం,
లక్ష్మణం :: కృష్ణా

అమోఘ వచనం

ఒకనాటి సాయంకాలం బ్రహ్మకూ, ఆయన
భార్యమణి అయిన సరస్వతికి చిన్న వాగ్దాదం ప్రారంభ
మయినది.

“ఏమండీ, సృష్టికర్త అనే ఖ్యాతి యావత్తూమీకే
నచ్చిందిగాని నాకెందుకు రాలేదు?” అన్నది సరస్వతి.

“సృష్టి చేసింది నేనేగా?” అన్నాడు బ్రహ్మ.

“నేను మాత్రం మీకు సహాయపడాలా?”

“సృష్టి చెయ్యటాలోనా? ఎట్లా?”

“మీరు సృష్టించిన మానవులకు చాక్కు ప్రసాదం
చింది నేను కాదా?”

“అయితే మునుకు?”

“నా ప్రభావంచేత మానవుడు సృష్టిలో సర్వో
త్కృష్టుడుగా పరిణమించాలా? ఇతర సృష్టిచింతా అరికట్టి,

తనే ఒక బ్రహ్మయి తనకు తానే సృష్టి చేయటం నేరమలా?
ఆ భ్యాతి న్యాయంగా నాది కాదా ?”

పురాణ దంపతుల్లో అంతఃకలహాలు బా త్తిగా లేని సంసారిం బ్రహ్మదేవుడిదే. అటువంటి అన్యోన్య దంపతులు ఈ స్వల్పవిషయమిద కలహించుకోసాగారు. బ్రహ్మదేవుడు తన భార్య తనమీదికి పోటీవస్తున్నదకు అసూయ పడ్డాడు.

తనభర్త తనని అన్యాయం చేస్తున్నందుకు రోషం తీచుకున్నది సరిస్వతి. మాటమీద మాట పెరిగి సరిస్వతి బ్రహ్మల కలహం మిన్నముట్టింది.

ఈ సమయంలోనే దేవుడిలే నారదుడు అక్కడికి వచ్చాడు.

ఇతహాసం నారదుడికి చెందు విషయాల్లో అన్యాయం చేసింది. అతనికి ‘లోకసంచారి’ అనే పేరు అకారణంగా వచ్చింది. అతడు నిదంగా తిరుగుబోతు కాదు. మనరిపూర్వ కంటే, మన భీమా ఏజంట్లకంటే, తారలను బుక్ చేయడానికీ, పేర్లు పోగుచేయటానికి మన ప్రాచ్యుస్థలికంటే, వైత్యపుదడ వచ్చినప్పుడు మన తలకాయలకంటే, చాలా డబ్బు ఒక్కసారిగా చూసినప్పుడు మన కళ్ళికంటే, పిచ్చురు రిలీజునాడు మన డైరెక్టర్ బుర్రలకంటే ఎక్కువ తిరిగేవాడు కాదు నారదుడు. కాని ఆయన ఎక్కడికిపోయినా పనిమీద పోక, ‘ఊరికినే వెళ్లేవాడు గనుక అతనికి తిరుగుబోతనే బిరుదనామం వచ్చింది.

నారదుడు కలహప్రియుడు కూడా కాదు. ఆయన తనంతట తను ఏ పోట్లాటా ప్రారంభింపజేసి ఎరగడు. మీదు మిక్కిలి ఆయనకు పోట్లాటలు తుదముట్టించడం హాబీ. అయితే ఏ జాడ్యమైనా కొంత ఉద్రేకించినమీదట గాని సమూలంగా చికిత్సకాదు. గనుక, నారదుడు పోట్లాటలను పెంచి, పక్కానికి తెచ్చేవాడు. ఇతరులు పోట్లాటలను అణచి పెడతారు. అది ప్రమాదమని నారదుడెరుగును. .

“నా మానస జననీజనకులేదో విలాసార్థం తర్కించు కుంటున్నట్టున్నా రే!” అన్నాడు నారదుడు.

నారదుణ్ణి కూచోబెట్టి సరస్వతీ బ్రహ్మ తమ కలహ కారణం చెప్పారు. అంతా విని నారదుడు తీర్పు చెప్పటానికి ఉపక్రమించాడు.

“తల్లిగారు సాయపడేవరకూ నాన్నగారు కలరా పురుగులూ, ప్లేగు క్రిములూ, మహమ్మారి క్రిములూ మొదలుకొని తేల్లూ, నల్లి, కళ్లపాములూ, కాళ్లజెర్రులూ, తాచులూ, కప్పలూ, కందిరీగలూ, కాకులూ, బొద్దింకలూ, గద్దలూ, కాళ్లజెర్రులూ, సింహాలూ, పులులూ, కుందేల్లూ మొసల్లూ మొదలైన ఝుద్ర మృగాలను సృష్టించినమాట వాస్తవమే. ఆయన సృష్టిలో తోకలేని కోతికంటే ఉత్తమైన జంతువు తయారుకాలేదు.

“తల్లిగారి ప్రభావంవల్ల మానవుడు వాక్కు పొంద గలిగాడు. తక్షణమే వేదాలూ, ఉపనిషత్తులూ, పురాణేతి

హాసాలూ, శాస్త్రాలూ, విజ్ఞానమూ, కళా, సంస్కారమూ, నాగరికతా భూమి మీదికి అవతరించి నై అనేక కోట్ల శతాబ్దాలుగా తండ్రిగారు ఒంటరిగా సాధించలేని పని తల్లిగారు బహు స్వల్పకాలంలో ఇట్టే సాధించగలిగింది” అన్నాడు నారదుడు.

బ్రహ్మమొహం ముడుచుకున్నది. కాని సరస్వతి మెరిసే కళ్ళతో “నారదుడు యదార్థం కనిపెట్టాడు!” అన్నది.

“అయితే” అన్నాడు నారదుడు. సరస్వతి ప్రాణం చిచ్చుకుమనేటట్టు, “తండ్రిగారిసహాయం లేకపోయినట్లయితే మానవుడికి వాగ్దానం చెయ్యటం తల్లిగారికి సాధ్యమైవుండేది కాదు. మానవుడంటూ ఒకడు సృష్టి అయినాక ఆవిడ ఆ మానవుడికి వాక్కు ప్రసాదించగలిగింది గాని, తేల్లకూ, లేల్లకూ, కోల్లకూ ఆవిడ వాక్కు ఇవ్వగలిగిందా?”

“అదీగాకా” అన్నాడు నారదుడు, సరస్వతి అగ్ని పర్వతమల్లే అయిపోతూ ఉండటం గమనించకుండా. “మానవుడికి వాగ్దానం చెయ్యటంలో తల్లిగారు కొంత శౌందర్యపడ్డ దేమో ననుకోవడానికి అవకాశం కనిపిస్తున్నది. ఏమంటే, భూమిమీదికి సకల విద్యలూ, సకల శాస్త్రాలూ అవతరించి నప్పటికీ అవి మానవుణ్ణి పాతిత్యం నుంచి రక్షించలేకుండా ఉన్నాయి. వాటి ఫలితాన్ని మావవుడు పొందలేకుండా ఉన్నాడు.

క్రియకు మానవుడు తన వాక్కును అబద్ధాలాడటానికి, తిట్టటానికి, అవాచ్యాలూ, అశ్లీలాలూ ఉచ్చరించటానికి ప్రయోగిస్తున్నాడు. మందలమ్ముకోవటానికి, ఎలక్షను ఉపన్యాసాలు చెయ్యటానికి, విప్లవాలు ప్రచారం చెయ్యటానికి ఉపయోగపడుతున్నది మానవుడి వాక్కు పైగా మానవుడు మాట్లాడటం నేర్చి కొంత నష్టపడ్డాడు కూడాను. జంతువులు మటసహాయం అవసరం లేకుండానే ఒకదాన్ని ఒకటి అర్థం చేసుకుంటు. ఒకజాతి మృగాన్ని మరొకజాతి మృగం కూడా అర్థం చేసుకుంటుంది. కాని మానవుడు మానవుణ్ణి వాక్కు ద్వారా బాతిగా అర్థం చేసుకోలేకుండానే ఉన్నాడు. మీకు చెబితే ఆశ్చర్యం కలగొచ్చుగాని ఒక యజమాని తన కుక్కను అర్థం చేసుకునేదానికన్న ఆ కుక్కే తన యజమానిని బాగా అర్థం చేసుకుంటుంది. ఆఖరుకు ఒకరి నొకరు అర్థం చేసుకోవటం మానవుల్లో ఘనత కూడా అయింది. కావలిస్తే మానవ కవిత్వం చూడండి !”

ముకుళించిన బ్రహ్మయొక్క ముఖం తిరిగి సంపూర్ణంగా వికసించింది.

“కానీ” అన్నాడు నారదుడు, మళ్ళీ ఒక కొత్తదారి తొక్కుతూ. “ఈ తప్పు తెల్లగరిచే ననటానికి వీల్లేదు. తండ్రి గారు ప్రాణికోటి యొక్క ఉపయోగార్థం ఇచ్చిన శక్తులు అమోఘంగా పనిచేస్తూఉన్నాయి అవి భుజించి తున్నవారణ చేసుకుంటూన్నాయి. నీరుతాగి దాహశమనం చేసుకుంటూన్నాయి. చాంపత్య జీవనం ద్వారా జాతిని విస్తరించుకుంటూన్నాయి.

కాని మానవుడు మాట్లాడి ఏమీ చెయ్యలేకుండా ఉన్నాడు. మానవుడు బ్రహ్మ నిర్దేశానుసారం కర్మచేస్తే కర్మ ఫలితం వెంటనే కనిపిస్తున్నది. సారస్వత నిర్దేశానుసారం మాట్లాడి నప్పుడు ఏమీ జరగటంలేదు. తల్లిగారి వదం నిర్వీర్యమై పోయింది" అన్నాడు నారదుడు.

“ఈ తప్పు మీదే ! మీరే ఇంతపని చేశారు !” అన్నది సరస్వతి, బ్రహ్మమూర్తికి కోడెతాచల్లె లేస్తూ.

“మానవుడికే అమోఘవచనం ఉంటే —” అని సన్నగా అం. ం. ం. నారదుడు.

“ఉంటుంది ! ఉండి తీరుతుంది ! ఎందుకుండదో చూస్తాను ! మీరు తక్షణం మానవుడికి అమోఘవచనం ఇస్తారా, ఇవ్వరా ?” అన్నది సరస్వతి.

“ఇదంతా నీ దుర్బుద్ధేరా అబ్బాయి !” అన్నాడు బ్రహ్మ నారదుడుకేసి దీనంగా చూస్తూ.

“అతన్ని ఎలా రేమిటి ? అతను బుద్ధిరుంతుడు నిజం ఎంత చక్కగా బయటపెట్టాడు ! నేను మిమ్మల్ని నమ్మి మోసపోయినాను !”

“నన్ను మానవుడికి అమోఘవచనం ఎలా ఇమ్మో టావు ? కొంప పోతుంది ! లోకాలు తెల్లక్రిందులవుతే !”

“అమాట నిజమా?” అన్నది సరస్వతి నారదునితో.

నారదుడు ఆలోచన అభినయించి, తన వీణ తాళాడు

మందరం మీటూతూ, "ఏ శక్తి నైనా జీవి దుర్వినియోగ పరిచే అవకాశం ఉంది. అందుకని సృష్టిలో—"

"ఏ శక్తి లేకుండా చేస్తామా?" అని పూర్తిచేసింది సరస్వతి.

బ్రహ్మ నాలుగు తలలతోనూ సమ్యగాలోచన చేశాడు.

"ని సలహా ఏమిటో చెప్పరా నాయనా ! నువ్వేం చెయ్యమంటే అది చేస్తాను. నా మూలంగా ఎవరికి కష్టం కలిగినా నాకు భాధే ! ఒక వేళ మీ తల్లి అన్న ప్రకారం చేసినా, తరువాత అందువల్ల చిక్కు దాపరిస్తే ఆ తప్పు నా నెత్తిమీదే వేసి, ఇంకోవిధంగా చేస్తే చిక్కువచ్చేది కాదంటుంది ! నూ ఇద్దరికి నచ్చే సలహా ఏమిటో నువ్వే చెప్పు!

నారదుడు మళ్ళీ ఆలోచించి, "ఒక్కసారిగా మానవులందరికీ అమోఘు వచనం ఇవ్వటంకంటే, నా బుద్ధికి, ఏ ఒక్కడికో, తల్లిగారు ఎన్నుకునే వ్యక్తికి అమోఘువచన ప్రసాదం చేసిచూస్తే, అది ఎలా పరిణమిస్తుందో చూసి, అటు పిమ్మట అవసరమైతే ఇతర మానవకోటికి కూడా ఆ వరం అమలులో పెట్టటం బాగుంటుందని ఉంది. ఇలా చెయ్యటం మీకు సమ్మతమేనా ?" అన్నాడు.

"ఓ !" అన్నది సరస్వతి.

"నాకు తప్పేదేముంది !" అన్నాడు బ్రహ్మ.

శివన్న శాస్త్రులు చాలా సద్బ్రాహ్మణుడు. వేదాలూ, వేదాంతాలూ పడ నదివినచాడు. తాత్త్వం ఎరగక దారిద్ర ములో ఉన్నాడు. ఆయనా, ఆయన భార్య, ఏడేనిమిది మంది పిల్లలూ ఒక పల్లెటూళ్ళో ఊరిబయట ఒక చిన్న గుడిసెలో నివసిస్తూ ఉండేవారు. ఆయనకు విరోధులూ, విహితులూ లేరు. అమోఘ వచనం ప్రసాదించడానికి ఆయనను ఎన్నుకొన్నది సరస్వతీదేవి.

శివన్న శాస్త్రులు అలవాటుచొప్పున ఆనాడు అరుణోదయంవేళ లేని నిత్యకృత్యాలు నెరవేర్చి, వీధి అరుగులో సంధ్యావందనం చేసుకోవడానికి కూర్చున్నాడు కాని ఆయన మనస్సు చేసే పనిలో లగ్నం కావటంలేదు. నిద్రలేచింది లగాయతూ తనలో ఏదో మాధు కలిగినట్టు అర్థమవుతూ ఉండింది. పక్కమీద లేచి కూర్చుంటూనే, ఇల్లంతా కలయ జూసి శాస్త్రులు, “ఏమిటి కొంప ? ఇంత చిన్న ఇంట్లో పది మంది ఉండటమేమిటి ప్రపంచానికి వైశాల్యం లేనట్టు ! పెద్ద ఎకరం మేర ఇల్లు కట్టటం అసంభవమైనట్టు ! వాకిళ్ళలోనుంచి వంగిపోవట మేమిటి ? ఆరడుగుల వాకిళ్ళు శాస్త్రవిరుద్ధమైనట్టు ! ఈ ప్రపంచమంతా ఏమిటి ? పెద్దవ మనుషులు ! పురుగులల్లే ! బుర్రగుంటలో చాపలల్లే ! ఇంనులో కొందరు దరిద్రులూ, కొందరు సంపన్నులూనూ ! కొందరు తిండిలేక

మాడేవాళ్ళూ ! పొలాలు పండనట్టు ! డబ్బు ఒక చేతికే
 అతుక్కుపోయి ఇంకో చేతికి పొమ్మంటే పోనట్టు !.... ఈ
 ధోరణిలో ఆయన ఆలోచనలు ఆయన ప్రయత్నం లేకుండానే పోసాగినై. తనపేరు శివన్న శాస్త్రులేమిటి? తనకు
 పేరెక్కడుంది? ఏమిటి నాటకమంతా? తనని పిచ్చివాణ్ణిచేసి
 సాటి మానవులంతా ఆడిస్తున్నట్టు ఆయనకు అనుమానం
 కలిగింది. తనపేరు శివన్న శాస్త్రులని నమ్మించారు! తనంత
 వేదాధ్యాయపరుడు లేడని నమ్మించారు! చదివితే వాళ్ళకు
 వేదాలు రానట్టు! అన్నీ వట్టిదే! వాళ్ళకు వేదాలక్కర్లేదు.
 పిచ్చిముగ్ధాకొడుకె తను చదివినందుకు తన్నీవిధంగా ఆడి
 స్తున్నారు. ప్రపంచం నిండా ఉన్మోగస్తులున్నారు, అధి
 కార్లున్నారు, రాజులున్నారు, ఎక్కడో దేవతలున్నారు.
 ప్రతి వెధవా కడుమ వెధవల్ని మోసంచేస్తున్నవాడే!
 ఎందుకూ? ఎందుకీ మోసం? తను ఏ రాజకంతు తక్కువా?
 ఎందుకు తక్కువా? ఏ దేవతకంతు ఎందుకుతక్కువా? జీవిత
 మంతా ఒక్కసారి ఋజువుకావలసిన అవకాశంలేదూ? సృష్టి
 యావత్తూ ఋజువుకావాలి! ఎవడు చూశాడు, ఎంత మోసం
 జరుగుతున్నదో? తనకు వేరేమి ఏముంది కనకా! సృష్టిని
 ఋజువు చెయ్యటా తన పనిగా ఎందుకు పెట్టుకోకూడదూ?

సూర్యోదయ మయిందిగాని తాను ఇంకా తర్పణాలు
 విడవలేదు అయినా ఫరవాలేదు సూర్యుణ్ణి ముందు ఋజువు
 చెయ్యాలి తర్పణాలు విడవని కారణం చేత సూర్యుడు
 ఉదయించలేకపోతే అందరూ సాధ్యమందరూ మౌనాన

సూర్యుడి అంతు కనుక్కోవచ్చునే! ఇంతకాలమూ తను ఎంత మాధ్యంలో ఉండిపోయినాడూ!

అతిసౌమ్యుడైన శివన్న శాస్త్రులు ఇట్లా మారిపోవటం వింతలేదు. అతి బలహీనమైన గోడలుగల ఇంట్లో కొత్తగా ఒక స్త్రీముయంత్రం నడిపనాగితే ఇల్లు తనని తను అపాయకరంగా ఆత్మపరీక్ష చేసుకోసాగుతుంది. అతిబలహీనుడైన వాడు, అరగ్లాసు సారాయి తాగినా ఆపనే జరుగుతుంది. ఎన్నడూ ఏశక్తీ ఎరిగని శివన్న శాస్త్రులుకు సరస్వతీ కృప వల్ల ఏ మానవుడూ ఎన్నడూ—ఏ యుగంలోకూడా—పొందలేకపోయిన వరం లభించింది. ఆ తాకిడికి అతని మనోబుద్ధి చిత్రాహంకారాలన్నీ ఉగ్రూత లూగసాగినవంటే ఆశ్చర్యం ఏమిటి?

ఆకాశాన్ని దూసుకుని బ్రహ్మాండపు చివరలకు ఎగ బ్రాకుతూన్న శివన్న శాస్త్రులు ఆలోచనలకు భంగంకలిగింది. వెదురుబద్దల వాకిలి కిరుమన్నది. వీధిచివర వుండే సుబ్బన్న శాస్త్రులు వీభూధిరేఖలు తీర్చివచ్చి “శ్రీకృష్ణ పరబ్రహ్మణే నమః” అన్నాడు. శివన్న శాస్త్రులుకు తారామండలంగా మండింది. తనకంటెకూడా బీదవాడైతే నటిస్తాడెందుకు ఈ సుబ్బన్న శాస్త్రులు? ఎంత బీదవాడైతే అంత భాగ్యవంతుడి దగ్గరికి పోవాలి. న్యాయంగా—వాడి దానిద్రవ్యం అండ అధికమైనదిగనక దాన్ని తీర్చటానికి అంత ధనికుడే కావాలి. ఈ సుబ్బన్న శాస్త్రులు తనఇంటి కొస్తాడెందుకూ? కరణం గారింటికి పోయి ఒక బస్తావడ్లు తెచ్చుకోరాదు?

“ఇంట్లో బియ్యం నిండుకున్నయోయ్ సుబ్బన్న శాస్తులు!” అన్నాడు శివన్న శాస్తులు. ఆమాట ఆయన నోటివెంట అదివరకెన్నడూ రాలేదు. ఐనా ఇప్పుడది ఆయన నోటివెంట అలవాటున్నట్టే, బాగా ధాటీగానే వచ్చింది. సుబ్బన్న శాస్తులు కాస్తేపు నివ్వెరపడి చూసి, శివన్నకేసి చాలాసేపు చూడలేక వెళ్ళిపోయినాడు.

మరో క్షణంలో శివన్న శాస్తులు భార్య ఆదరా బాదరా బయటికి పరుగెత్తుకొచ్చి, సమాధిలో కూర్చున్నట్టు అరుగుమీద కూర్చొని ఆకాశంలోకి చూస్తున్న భర్తతో, “ఇదేం విడ్డూరిచుండీ, ఇల్ళంతా బియ్యమే! ఎక్కడ చూసినా మడమలోతు బియ్యం! బోలెడంత పాచిపని చేసుకోవాల్సింది. ఎలాచచ్చదీ? ఇది ఎవరు చేసింది పనంటా!” అని చేతులు తిప్పసాగింది.

తన ఆలోచన సాగకుండా తన భార్యగా వ్యవహరిస్తున్న ఈ క్రిమి లబలబలాడటం శివన్న శాస్తులుకు చిరాకు కలిగించి, “నీ ఏడుపేమిటో, పిచ్చిముండా?” అని కేక వేశాడు.

మరుక్షణం సోమి దేవమ్మగారు బావురుమని పెద్ద పెట్టున్న ఏడాస్తూ, జుట్టు పీక్కుంటూ, మొహమాంతం రక్కుకుంటూ, పళ్ళు కొరుక్కుంటూ, ఇంటి ఆవరణ మావత్తూ చిందులుతొక్క నారభించింది.

ఈ ఉపద్రవంతో శివన్న శాస్తులు మైకంకాస్త వూదిలి నట్టయింది. ఆయనకు భార్యవాలకం చూస్తే భయం వేసింది.

నటిస్తున్నదా అనుకున్నాడు. కాని ఆవిడ అమాయకురాలు, మహాసాధ్వీ, అల్లరిమనిషి ఎంతమాత్రమూ కాదు. తల్లిసిల్లి చూసి పిల్లలంతా పెద్దపెట్టున ఏడవసాగారు ఒకమూల నుంచి ఊళ్ళోవున్న జనమంతా వింత చూడటానికి పోగవుతున్నారు. అందరూ తలో ప్రశ్న వేస్తున్నారు కొద్ది సేపట్లో శివన్న శాస్తులు భార్యకు ఎవరో చేతబడి చేశారనీ, దయ్యం పట్టిందనీ, పిచ్చై తిందనీ, శివన్న శాస్తులు ప్రొద్దున్నే లేచి పెళ్ళాన్ని కొడితే ఆవిడ నురుగులు కక్కుకుంటూ పడి పోయిందనీ, ఆవిణ్ణి కింద పెట్టారనీ రకరకాల వార్తలు గ్రామ మంతటా వ్యాపించినై. మంచాల్లోపడి తీసుకుంటున్నవారు సయితం కాళ్ళీడ్చుకుంటూ, కర్రల సహాయంతోనూ, మరొకరిని ఆధారం చేసుకుని ఈ వింత చూడవచ్చారు.

భూతవైద్యు డొకాయన ఒకమూల ముగ్గువేస్తున్నాడు. వైద్యుడు రోగినాడి పరీక్షించి ఏమీ లేనందుకు ఆశ్చర్యపడుతున్నాడు. షుమారు రెండువందల యాభైమంది శివన్న శాస్తులును ఒక్కసారిగా రెండువేల అయిదువందల ప్రశ్నలు వేస్తున్నారు. ఆయన ఎవరికని సమాధానం చెబుతాడు? ఎవరికి చెప్పటానికైనా జరిగినదేమిటో తెన్నకైనా అర్థమయితే కద? ఈ అల్లరిలో “అమ్మోయ్! అమ్మో!” అని పిల్లల ఏడుపు!

“ఊరుకోండ్రా! మీ నోళ్ళు పడా!” అని శివన్న శాస్తులు పిల్లల్ని కోప్పడ్డాడు. అంతటితో వాళ్ళ నొల అణిగింది.

కాని మిగిలినవాళ్ళింకా రణగొణధ్వని చేస్తూనే ఉన్నారు. అకస్మాత్తుగా శివన్న శాస్త్రులుకు ఆ జనంమీద చెప్పరాని రోత పుట్టింది. దోమలు, కొంకిపురుగులు !

“ఎందుకు మీరంతా ఇక్కడా ?” అని అరిచాడు శివన్న.

“అయ్యో పాపం, నీ భార్య అంత ఇక్కట్టులో ఉంటుంది—”

“నా భార్యకేం రోగంలేదు, మీకు ఏం రోగంలేదు ఎట్లా వచ్చినవారిట్లా పొండి !” అని శివన్న గద్దించాడు.

వెంటనేసినియూలోరివర్సు షాటులోలాగా వచ్చిన జనమంతా వెనక్కునడుచుకుంటూ ఎవరిళ్ళకు వారు వెళ్ళిపోయి నారు. రకరకాల జబ్బులతో తీసుకుంటూ వచ్చినవారికి, ఇంటికి పోయ్యేటప్పటికి రోగాలు నయమై ఉన్నాయి.

శివన్న శాస్త్రి భార్య కూడా గారడీ చేసినట్టు మామూలు మనిషి ఏది. ఆవిడ తడికళ్ళు ఆర్చుతూ, “ఏమిటండీ. ఏం జరిగిందీ ? నా మనస్సంతా గందరగోళముగా ఉండే ! ఏదండ్రా, పిల్లలూ! చద్దన్నాలు పెట్టుకు తినండి నే నిల్లంతా బాగుచేసుకోవాలి... అయ్యో, అదేమిటరా ? అలా గుడ్లు పెట్టుకు చూస్తారేం ? కాస్త ఈ పిల్లల సంగతేమిటో చూడండి ! నాకు భయం వేస్తున్నదీ, పలకలేమిటరా ?” అని వాపోనసాగింది.

అసలే చికాకుగా వున్న శివన్న, “ఊహ్వానే ! మీ అమ్మకు సమాధానం చెప్పరేరా ? చెప్పండి!” అన్నాడు.

“పెట్టుకు తింటామమ్మా !” అన్నారు పిల్లలు.

శివన్న శాస్త్రులుకు నీరసం వచ్చేసింది. ఆయన కిష్టమే ఏమీ ఆలోచించాలనిలేదు. ఏమీ చెయ్యాలనిలేదు. ఇదేదో తనకు దుర్దినం లాగుంది. నిద్ర లేచింది తను విన్న మాటకు గానీ చూసిన విషయాలకు గానీ అర్థంలేదు అందుకాశ్చర్యం పడే ఓపిక కూడా లేదిప్పుడు. చాలాకాలం క్రితం తన తండ్రి పోయినప్పుడు తన మనస్థితి ఇలాగే ఉండింది తనకు కూడా చచ్చిపోవాలనిపిస్తుంది. ఈ కుణాన మైకం కమ్మి ఆ మైకం ఎప్పటికీ వదలకుండా ఉంటే బాగుండును. అప్పుడే మైకం వస్తున్నట్టే ఉంది—ఇవాళ లేచి తను విన్న అర్థంలేనిమాటలు, చూచిన అర్థంలేని విషయాలు, విన్న మాటలు, చూసిన విషయాలు, తన్ను విన్న మాటలు, తను అన్నమాటలు—

కమ్మకొస్తున్న మైకం అకస్మాత్తుగా వదిలింది. ఉదయం లేచింది లగాయతు తను అన్న మాటలన్నీ జ్ఞాపకం చేసుకోవటానికి ప్రయత్నించి విఫలుడైనాడు శివన్న శాస్త్రులు ఆ మాటలకూ తను విని చూసినవాటికీ ఏదో సంబంధం ఉన్నట్టు ఆయనకు అనునూనం తట్టసాగింది.

“ఏమండీ శివన్న శాస్త్రులారూ, మీ ఇంట్లోవాళ్ళ కేమోగాలిపోగిందీ చేసిందీ అని ఎవరో అన్నారు కాస్త నిశా

దిగడందా?" అని వీధినుంచి కేక వినిపించింది. శివన్న తల ఎత్తి చూస్తే కరణం. పొలానికి కామాలు పోతున్నాడు.

"నీ కేమైనా గాలి తగిలించేమో, మావాళ్ళ కేమీ లేదు!" అన్నాడు శివన్న.

మరుక్షణం కరణం గభీలున ఆ మట్టిరోడ్డుమీద చతి కిలబడ్డాడు. ఆయనకు పట్టరానంత పరాభవం అయింది. శివన్న తనను తృణీకరించి మాటాడటానికి తను ఎవరో తొసినట్టు పడటానికి ఏదో సంబంధం ఉందనుకున్నాడు కరణంగారు. కాని అది రుజువు చెయ్యటం ఎలా? గుడ్డలు దులుపుకుని ఆయనదారిన ఆయన వెళ్లాడు కరణంగారు.

కాని ఇది చూసినతరువాత శివన్నకు సందేహం ఒకటి మనస్సులో రూపం దాల్చుసాగింది. ఆయన ఎదురుగా వున్న అవిశిశ్టకు కేసి చూసి తన మనస్సులో, "ఈ చెట్టు విరిగి పడుతాక!" అనుకున్నాడు నిజంగా పడుతుందేమోనని గుండె దడదడ లాడుతున్నది. కాని చెట్టు చెక్కుచెదరకపోవటం చూసి మళ్ళీ ధైర్యం తెచ్చుకున్నాడాయన. కాని ఆ ధైర్యం వెంటే మరో సందేహంకూడా కలిగింది దాన్నింహితం చేసుకొనటానికి గాను బిగ్గరగా, "విరిగి పడవే అవిశి ముక్కా!" అన్నాడు. మరుక్షణం పది అడుగుల ఎత్తు పెరిగిన ఆ అవిశిశ్ట పెళ్ళున విరిగి పడింది.

శివన్నకు ముచ్చెములు పోసినై. తన కెవరో శాపం పెట్టాడు. తన నోటివెంట వచ్చిందల్లా నిజమవుతున్నది. అను ఇక నోరు కట్టనుకోవాలి. ఆయన గదికనా లోపలికి

పోయి భార్యను సమీపించి, “ఒసే నేనొక నెలదాకా
మౌనవ్రతం పట్టబోతున్నాను. నాతో ఎవరూ మాట్లాడ
వద్దు. నన్ను పలకరించటానికి ఎటువంటి ప్రయత్నమూ
చెయ్యవద్దు. మనిటికి వచ్చినవారికూడా గట్టిగా చెప్పు!”
అన్నాడు. అయివాటిదేదో చేస్తేతప్ప తన జీవితం దుఃఖ
భావనమెపోతుంది ఒక్క జాముసేపట్లోనే ఇంత అల్లరి
అయితే జీవితమంతా ఎలాగడపటం?

“మౌనవ్రతం మేమిటండీ, ఎక్కడోసూ? ఎప్పుట్నుంచి
పడతానూ?” అన్నది భార్య

“ఇప్పటినుంచే!”

అంతే, మరి శివన్న నోరు తెరవలేదు.

3

“చమత్కారం చి తగించారా? అన్నాడు నారదుడు
బ్రహ్మలో. శివన్న శాస్త్రులు, సరస్వతీ వరప్రసాదం జాసి
అయి మౌనవ్రతం పట్టాడు. అయ్యవారిని చెయ్యబోతే కోత
అయిందన్నట్టు, మనిషిని దేవత చెయ్యబోతే ఎశువై ఊరు
కున్నాడు!”

“ఈ అశహస్యం నాకు నచ్చటలేదు నీన్ని వెంటనే
ఉపసహరించే సమయం చేద్దూ!” అన్నాడు బ్రహ్మ

“మీరలా తొందరపడకండి. ఇది అపహాస్యమని మనం అనుకుంటే కాదు, తల్లిగారికి తెలిసిరావాలి....!”

నారదుడు సరస్వతీదేవి దగ్గరికిపోయి, “అమ్మా, వ్యవహారం వికటించింది. ఆ గ్రాహ్మణుకాస్తా మౌనప్రతాపం పట్టాడు. దేవతను చెయ్యబోతే పశుసేనాడని తండ్రిగారు నవ్వుతున్నాడు!” అన్నాడు

“ఆ గ్రాహ్మణి మౌనప్రతాపం వెంటనే మానెయ్యమను. ఎక్కడో వాజమ్మలాగున్నాడ!” అన్నది సరస్వతి.

“అసంభవం. ఈ నెలనోజులూ చెల్లెల్లోపల అతను కావాలన్నా మాట్లాడలేదు అతని నోటివెంట వచ్చిన మాట...”

“నాకు తెలుసు, నాకు తెలుసు!” అన్నది సరస్వతి ఆదుర్దాగా, అటూ ఇటూ పచారుచేస్తూ. “ఈనెలా అయిన తరువాత అతని మనస్తత్వం మారితీరాలి. మనం ఇచ్చిన వగాన్ని అతను ప్రపయోగించాలి.”

“దుర్వినియోగపరిస్తే?”

“పరచనీ! ముందు దుర్వినియోగ పరిచిగాని సద్వినియోగం జాడ తెలుసుకోలేదు ఎలాగూ.”

“ఊ చిత్త!” అన్నాడు నారదుడు.

“విషయం ఇంతమూరం వచ్చిన తరువాత నీళ్ళు గమించు!” అన్నది సరస్వతి విచక్షణగా.

4

వక్రానవ్రతంతో మొహం మొత్తీపోయింది శివన్నకు. ఈ నెలలోపల అతనికి అనేక పర్యాయాలు తన వాక్కుతో అవసరం గలిగింది—వాక్ష్పభావంతో కూడా అవసరం గలిగింది. కాని అది తన అందుబాటులో లేకుండా తానే చేసుకున్నాడు పెట్టెలో బోలెడంత ధనం పెట్టుకుని తాళంబని పాతేసుకుని దారిద్ర్యం అనుభవించేవాడి సామెత అయింది శివన్నకు. పైగా మానంగా వుండవలసిరావటం అతని బుద్ధికి ఎన్ని లక్షల అలోచనలో తెచ్చి పెట్టింది. తన భావి కర్తవ్యమంతా నిర్ధారణ చేసుకున్నాడు శివన్న. తన కొత్త శక్తిని సమగ్రంగా ఉపయోగించుకునే మనోబలం, మానకాలంలో సాధించాడు.

వాక్కు లభ్యమైన మగుక్షణం శివన్న అదృశ్యమై పోయినాడు. అతను తనకు చేరునామా లేకుండా చేసుకున్నాడు. తానే భగవంతుడు తన ఉనికి ప్రపంచం. తనే శక్తిస్వరూపుడు. బ్రహ్మసృష్టి యావత్తూ తన వాక్కుకు బానిస. మామూలు సంపర్కాల—తన ఇల్లూ—వాకిలీ భార్యబిడ్డలూ, కులమూ—గోత్రమూ విస్మరించేశాడు. శివన్న తన ఆకారం మార్చుకున్నాడు. అత్యున్నతమైన తన ఆకారం ధరించాడు. తనకోసం రక్షరకాల గృహాలు, విహార స్థలాలు నిర్మించాడు. తనకు పరివారంగాని, నౌకర్లుగాని,

భృత్యులుగాని, స్నేహితులుగాని, చుట్టాలుగాని, విరోధులుగాని—ఎవ్వరూ అవసరం లేదు. తనకు సక్రమమైన కోరికలు ఆహార నిద్రాదులు అవసరం లేకుండా చేసుకున్నాడు.

ఆ స్థితి వచ్చిన తరువాత తనకు శరీరంతోనూ, కాలంతోనూ, స్థలంతోనూ అవసరం లేకుండా పోయింది. అతని బుద్ధి లీలలమీదుగా పోసాగింది. కొండలు చదును చెయ్యాలనిపించింది నదుల్ని ఎండబెట్టాలనిపించింది. మేఘాలను భూమిమీద పాకించాలనిపించింది. ఎందుకంటే ఏమీ లేదు—లీల. “నేనూ లీలామానుష విగ్రహుణ్ణి, పరమాత్మను!” అనుకున్నాడు శివన్న.

అదివరకల్లా తను వేటికి వెరిచాడో — భయమూ, అవమానమూ, చాపూ, భీభత్సమూ—నాటన్నిటినీ ఇతరుల మీద ప్రయోగించాలని శివన్నకు పుట్టింది. ఒక్కొక్కదేశం అకస్మాత్తుగా మహారాజమైపోతుంటే అందులో వున్న జనం భీభత్సంగా కేకలువేసి నీటిలోపడి చచ్చిపోతుంటే శివన్నకు చూడబుద్ధి అయింది. అది ఆనందంకూడా కాదు, పగ అసలే కాదు, అదొక అనుభవం. అతని మనస్సు ఆస్వాదంగా స్వీకరించే అనుభవం.

సూర్య చంద్రాదులు గతులుతప్పి అర్థంలేని నడక నడుస్తున్నారు. అసలు ప్రకృతే క్రమం తప్పింది. ఏ ప్రకృతి క్రమాన్ని తెలుసుకోవటానికి శాస్త్రజ్ఞులు జీవితాలకు జీవితాలు ధారపోశారో, ఏ ప్రకృతి విన్యాసాలతో సౌందర్య పిపాసులు రససిద్ధి పొందారో, ఆ ప్రకృతి క్రమవిన్యాసాలు,

శివన్నకు మొదట ఆహుతి అయిన వాటినిద మానవు
డికి ఏమూలనైనా పగవున్నదేమో! శివన్నలో అణిగివున్న
ఆ పగే ఇప్పుడవకాశం దొరికి పైకి వచ్చిందేమో! మానవ
జాతిని సక్రమపరిణామానికి దూరం చేస్తున్నది. ఇటువంటి
ఇంపల్సేనేమో. ఎక్కాలపుస్తకం అబద్ధం. ఛెయ్యటంలో
శివన్నకు పరితుష్టి లభించిందంటే దాన్నిబట్టి మనం అంత
కంటే ఏం గ్రహించగలం?.

మన మామూలు అభిప్రాయాల ప్రకారం శివన్న
ఉన్నతుడు: అతని దెబ్బ రుచిచూసినవారంతా ఉన్నతులై
నారు. అతన్ని ఒక కొత్త శక్తిగా గుర్తించినవాడు కూడా
ఆ శక్తిని భగవంతుడుగా భావించి ఆరాధించాడు. అతన్ని
చూసినవారు లేరు. చూశామన్న వారిలోకూడా ఒకరితో
ఒకరు ఏకీభవించలేదు; పైపెచ్చు పరస్పరం కలహించుకో
సాగారు.

అనేకమంది అనేకరకాల అతని స్వరూపాన్ని చిత్రిం
చారు. అందులో రెడుమూడు రకాల చిత్రాలకు ప్రచారం
కూడా జాస్తిగా వచ్చింది. ఈ కొత్త భగవంతుడి స్వరూపం
గురించి పోట్లాడుకునేవాళ్ళు పోట్లాడుకుంటూ ఉంటే, మరి
కొందరు ఆ వివిధ స్వరూపాలన్నీ యదార్థమైనవే, అది
శక్తి ఒక నియామక స్వరూప మేమిటని కొందరు వేదాం
తులు సర్దారు. తనని గురించి ప్రజాభిప్రాయం ఏమిటో
ఎప్పటికప్పుడు తెలుసుకుంటున్న శివన్న తన ఏదో స్వరూ

పాలు బహుజనాదరణ పొందినవో వాటిని ధరించి అక్కడక్కడా సాక్షాత్కారం ఇవ్వసాగాడు ప్రజలకు.

ఈ భీభత్సయుగంలో యుగధర్మాన్ని అనుసరించి ఒక కొత్త మనస్తత్వం ఏర్పడ్డది ప్రజలకే. ఆ మనస్తత్వం ప్రకారం తను భగవంతుడిలో ఒక క్రమం వుందని తెలుసుకున్నారు ఆ క్రమాన్ని తన భక్తులద్వారా శివన్నకూడా తెలుసుకున్నాడు. అప్రయత్నంగా శివన్న ఆ క్రమాన్ని అనుసరించి ప్రవర్తించసాగాడు. తన ఉత్కృష్టతను తృణీకరించినవాడు మరుక్షణం భయంకరమైన చావుచచ్చి, భస్మీపటలం అయిపోవలసిందే. తనను నమ్మినవాడు బాగుపడవలసిందే.

పాతక్రమం పోయిందేగాని కొత్తక్రమం వచ్చిందని శివన్న తెలుసుకోలేదు. ఈకొత్తక్రమాన్ని తనకు క్రమంగా అలవాటు చేసింది భక్తులే. తన ప్రబల విరోధులంతా చచ్చిపోయినారు. ఇక ప్రపంచంలో తనని ఏదోవిధంగా ఆరాధించనివాడు లేడు. మాపభేదాలతో, నామభేదాలతో అందరూ తననే ఆరాధిస్తున్నారు. తనేగా స్వీకర్త. వాళ్ళు దేన్ని ఆరాధించినా అది తనే అవుతున్నాడు. తను క్రమం తెప్పి ప్రవర్తించినప్పుడు తన భక్తులు కొందరు ఏడుస్తున్నారు; మరికొందరు తనని నిందించి లేడంటున్నారు. రెండూ తనకు కష్టంగానే ఉన్నాయి.

మానవులందరూ చిన్న చిన్న కష్టాలకూ సుఖాలకూ లోనుగావటం పైనుంచి చూడటం శివన్న కింపుగా

వుంది. కాని వారి కష్టసుఖాలు తన కంటకపోవటం—తన వకాకిత్వం—చూత్రం అతనికి గుచించలేదు. అప్పుడప్పుడు తానుకూడా తిరగాలనిపించేది, తిరిగేవాడు. ఎవరికో ఒకరికి కనిపించి “నేను భగవంతుణ్ణి!” అనేవాడు. తన దర్శనం దొరికినవాడు పొందే పారవశ్యం చూస్తే తనకు కళ్ళనిళ్ళ పర్యంతమయ్యేది. తనకంటే తన భక్తుడెంత ధన్యజీవి అని పించేది.

మరికొంతకాలానికీ ఇవన్నకు తన దేవత్వంతో ముఖ మొత్తించి. అందు తనవాక్చక్తిని ఉపయోగించి చాలా కాల మయింది. తన భక్తులమీద ప్రత్యేక దృష్టి వుంచి వారిని ఒక కంట కనిపెట్టి ఉండటం కూడా అతనికి విసుగెత్తించింది. అందులో చాలామంది తనను స్మరించుతూ కూడా పూర్తిగా మరిచారు. వారికి కావలసింది వారి దైనిక అనుభవం—తన సాన్నిధ్యం కాదు. అలవాటు చొప్పున వారు నిర్లిప్తులై నిత్యా తన నామం—వారు పెట్టిన నామం — స్మరిస్తారు. కాని వారి హృదయాల్లా, మనస్సుల్లా తమ తీరు చిన్న చిన్న కష్టాలమీదా బుల్లి బుల్లి సుఖాలమీదా లగ్నమై ఉన్నాయి.

తనతో వారికి పని అయిపోయింది ! తనతో తనకే పని అయిపోయింది !

5

“మళ్ళీ పడవ ఇంకోదరి పట్టింది. మనం మళ్ళీ ఓడిపోయానాం !” అన్నాడు నారదుడు సరస్వతితో.

“అతన్ని మళ్ళీ రెచ్చగొట్టి చూడు !” అన్నది సరస్వతి

6

“ఏం దేవరా, తమ దేవత్వం ఎట్లా సాగుతున్నది?” అన్నాడు నారదుడు, శివన్నను సమీపించి.

“దేవుడు చేసేదేమీ లేను. దేవుడైనవాడు ఏమీ చెయ్యకుండా ఉండటంకంటే చెయ్యదగిందిలేదు!” అన్నాడు శివన్న.

“నీకు పోటీ తగలబోతున్నది. ఇవాళో రేళో, నీకు సంప్రాప్తమైన వాళ్ళకే నీ భార్యకు కూడా కలగబోతున్నది” అన్నాడు నారదుడు.

“నా భార్యా ? ఏం చేస్తుంది వాళ్ళకీతో ?”

“నువ్వు చేసిన పనే !”

“వద్దు ! వద్దు ! అమాయకుల జీవితాలను నా

భార్య అకారణంగా ధ్వంసం చేస్తుంది. వాళ్ళ కష్టాలూ, సుఖాలూ వాళ్ళకొత ఇవ్వమో దానికి తెలీదు!” అని శివన్న వాపోసాగాడు.

“మీ రిదరూ మీ శక్తి సామర్థ్యాలు ఒకరిమీద ఒకరు చూపరాదూ?”

శివన్న తల అడ్డంగా ఊపాడు “శక్తి సామర్థ్యాలు తెలిసిపోయిన తరువాత వాటిల్లో ఆనందమేమున్నది?”

7

“ఏం నారదా? నూనవకోటి కంతకూ అమోఘ వచనం ఇవ్వటం విషయం ఏ నిర్ణయించారు?” అన్నాడు బ్రహ్మ.

“మొదటి గృహీతకు మొహం మొత్తీగిది!” అన్నాడు నారదుడు.

“మీ తల్లిగార్తో?” అన్నాడు బ్రహ్మ సరస్వతికేసి పక్కవాటుగా చూస్తూ.

సరస్వతి తలవిసిరి చరచరా వెళ్ళిపోయింది.

బ్రహ్మ బిగ్గరగా నవ్వుసాగాడు.

ధర్మ సందేహం

ప్రమాణ పూర్తిగా అంతకన్న ఏమీ జరగలేదు.

“కాస్త పలహారం చేద్దువుగాని లేవరా!” అని వాళ్ళమ్మ అంటూనేవుంది. ఏదో ఆలోచిస్తూ పడుకున్న వాడల్లా చివాలున లేచాడు. కోటు వేసుకున్నాడు. బయట వున్న తన పుస్తకాలూ, కాగితాలూ, కలమూ, రెండు చొక్కాలూ, తువాలూ గబగబా పెట్టెలో అడ్డదిడ్డంగా పడేసి పెట్టెమూసేశాడు. కాళ్ళకు చెప్పులు తగిలించు కున్నాడు పెట్టె చేతపట్టుకున్నాడు. “నే పోతున్నా” అన్నాడు.

ఎక్కడికిరా, అంటే చెప్పలేదు. ఎందుకురా, అంటే చెప్పలేదు.

శివయ్యకు కోపంవచ్చింది. రాదూ? అడ్డంవెళ్ళి, “నీ వేషాలు—నా కప్పు కూ అర్థం కాలేదనుకో—ఇప్పుడసలే అర్థం కావటంలేదు.” అని పలకరించబోయినాడు.

“నాదారికి అడ్డంలే!” అన్నాడు జానకిరాముడు.

అంతే. వెళ్ళిపోయినాడు. మళ్ళీ తిరిగిరా లేదు. తిరిగి వచ్చేవాడైతే అట్లా దేనికి వెళతాడూ?

చేతికొచ్చిన కొడుకు. లా చదవకపోతే మానె, ప్రాక్టీసు పెట్టకపోతే మానె, బియ్యే చదివాడుగా? నాలుగు రాళ్ళు శెచ్చుకోగల సమర్థత వున్నవాడేగా?

తనకోసం కాకపోతే మానె-పెళ్ళా. పెటాకులా? నిక్షేపమల్లే వాడి ఈడువాళ్ళంతా బిడ్డల తండ్రులై కూర్చున్నారు! తండ్రికోసమైనా ఒక ఉద్యోగమంటూ అఘోరించి పుత్రధర్మంగానైనా, తండ్రిమీది బరువు తగ్గించినవాడు కావచ్చుగా!

తన తండ్రి ప్రిడరు గుమాస్తాగిరి చేసి కావరం గడుపుతున్నాడంటే తనకు మాత్రం ఏం ఘనం?

అన్నిటికీ ఏదో ఒకటి చెబుతాడు. ఉద్యోగాలెక్కడ ఉన్నాయంటాడు. శివయ్య మూడోఫారం పాసుకాలా. ఏడాది వాలంటీరు చేసి అయిదురూపాయలమీద ప్రిడరు గుమాస్తా అయినాడు. జానకిరాముడి పుటకలప్పటిమాట. మరి ఆ చేత్తోనే ముప్పైవేలు చేసే ఆస్తి సంపాదించాడా? డబ్బు మనదగ్గిరి కెప్పుడొస్తా వస్తుందా? మనం దానిదగ్గిరి కళ్ళాలిగాని!

అయినా, వాడికి పుత్రధర్మమేమిటి? నాస్తికుడైతే. తద్దినా లేమిటంటాడు. కొలుపు లేమిటంటాడు. పూజలేమిటంటాడు. జాతకా లేమిటంటాడు “ఏ గేశలింగంగారుచచ్చిన ఇన్నేళ్ళకి నాచుట్టూతా ఈ మూఢాచారాలేమిటి” అంటాడు.

గొరికాడు పెధవముండల పెళ్ళిళ్ళపంతులు—ప్రతిదానికి మూఢాచారమే? పనిమీద పొయ్యేవాడు, వొంటిబ్రాహ్మ డెదురైనాడనో, తుమ్మారనో కూర్చుంటే, అది మూఢాచారమా? పొద్దున్నే లేచింది లగాయతు ఎన్నోపాపాలు చేస్తాం, ఎన్నో అబద్ధా లాడతాం, ఎంతమందినో టోపీ వేస్తాం, రాత్రికి పడుకోబొయ్యే సమయానికి కాస్త 'రామా కృష్ణా' అనుకుంటే, దానమ్మ కడుపుకాలా, అదీ మహా పాతకమేనా? ఇదేనా చదువు సంధ్యలు నేర్పేది?... ..

2

శ్రివయ్యకు నిజంగా పట్టుకున్నది ఇవేవీ కావు. జానకి రాము డిల్లు వొదిలి ఎందుకు పోయినట్టు ?

ఒకపోట్లాట జరగలేదు; వాగ్వాదమన్నా జరగలేదు.

వాడికేజేవో మనస్సులో ఉన్నమాట నిజమే—కాని అవి ఈనాటివి కావుగా ?

అసలు వాడికా ఇంటిమీదే పగ. “కట్టారు ఇల్లు ప్రతి దర్వాజాలో నుంచి వొంగి పోవలసిందే మరో ఆరేసి అంగుళాలు పెట్టుకుంటే ఏంపోయింది ? ఇల్లు మొత్తంమీద ఈ పొట్టి గుమ్మాలు పెట్టి పది రూపాయలన్నా ఆదా చేశారో లేదో, పాపం !” అని సణిగేవాడు.

తను చెమటోడ్చి ఒక్కొక్క రూపాయే కూడ పెట్టి పోగుచేసి ఎన్నో వశ్య ప్రయత్నంతో ముచ్చటపడి కట్టించిన ఈ ఇంటికి, దర్వాజాలు మరో అంగుళం పెట్టలేదని, రోజూ తన కొడుకు సణుగుతూ వుంటే శివయ్యగారి ప్రాణం ఎంత ఖోభ పడాలి. ఖోభ పడలా?... వీడు ఆరడుగులు పెరుగు తాడని ఆ యిల్లు కట్టిన వా రెవరన్నా కలగన్నారా ?...

అదేం ఖర్మమో, ఆ తండ్రి కొడుకు లిద్దరినీ ప్రతి దాన్లోనూ ఎదురుముల్లే. శివయ్యగారు ఎంత సదుద్దేశంతో ఏది చెప్పినా, జానకిరాముడు దానికొక దురుద్దేశం అంట గడతాయె.

“నీ జన్మల్లా పీడకు గుమాస్తా గిక్కిలో గడిచింది. పీడకు పని చెయ్యాలనే నీ మాజు నా ద్వారా తప్ప తీర్చు కునేటందుకు లేదు. అందుచేత నన్ను పీడకు కమ్మంటు న్నావు.... అవునూ, పీడ రక్తి ఏమీ రావటం లేదని నీకు తెలుసు, నీ పీడరుగారు సంపాదించింది నీ తెలివితేటలవల ననే అని నీనమ్మకం. నీ తోడుంటే నేను లక్షలు సంపాదిస్తా నని నీ ఆశ ! నిజంగా నీ మూలంగానే మీ పీడరుగారు వేలకు వేలు సంపాదిస్తే నువ్వాయన దగ్గిర నలభై రూపాయ లతో ఎందుకు తృప్తిపడ్డావు ? నీ అసలు సంపాదనంతా కయింట్లను దోచి ఎందుకు సంపాదించావు ?”

“ఏమిటీ మాటలు ? మాటా మర్యాదా తెలిసిన తెలిసినవాడు అనేవేనా ?

అసలువాడికి పెద్దంతరం, చిన్నంతరమంటూ ఉందా”

“రోజూ పాపాలు చేస్తున్నామని తెలుసుండి ఆ పాపాలు చెయ్యకపోతే ఏం ?” అని వాడు తండ్రి నడగలా?

3

వాడెందుకు వెళ్ళినట్టు ?”

ఈ ప్రశ్నకి సమాధానం దొరక్కపోవటం శివయ్య గారికి వింతగా ఉంది.

వెడితే వెళ్ళాడు. బలవంతాన ఇంట్లో ఉంచుతారా ఏమిటి ? పాతికేళ్ళు పైబడ్డవాణ్ణి.

వాడు జంఝం లాగిపారెయ్యటం ఈ ఇంట్లోనే అయి పోయింది. తనను అనవలసిన మాటలన్నీ అనటం అయిపోయింది. “నీ సంపాదనలో నుంచి నా కొక్క దమ్మిడి అక్కరేదనటం అయింది. చాలాకాలం కిందట అచ్చుపొసి విడిచేశారు. ఇప్పుడు కస్తూరుగా ఏమి వచ్చిందని లేచిపోయినట్టు ?

రోజూ భోజనం వేళకు ఇంటికి వస్తాడు ఎక్కడికో వెడతాడు. ఎవరెవరో వచ్చి పిలుచుకు పోతారు. ఏమేమి విషయాల్లో మాట్లాడతారు. ఇహానికీ, పరానికీ చెందిన విషయాలు కావు. ఒక డబ్బు విషయం కాదు, ఒక కోర్టు వ్యవహారం కాదు, ఒక కుటుంబ వ్యవహారం కాదు. ఎవరూ

లేకుండా ఇంట్లో కూచుని ఏదో గాస్తాడు బ్రహ్మనాథ. అదంతా పత్రికలకి పంపిస్తాడు గామాలు. చిన్నవా డప్పు డప్పుమా, “నాన్నా, అన్నయ్య రాసింది అచ్చుపడ్డది చూశావా ? అంటాడు.

ఏముంటుంది చూడటానికి ? బూడిద ! ఏ రేవలింగ మని ఉంటుంది ! జంఝాలు వెంచమని ఉంటుంది ! అన్న నుంతా పట్టిచూడాలి ? అబ్బాయి చాలకం అర్థమవుతూనే ఉందిగా !

ఇదంతా జరిగిపోతూనే వుండిగా? ఇప్పుడు ఏడెందుకు ఇల్లుగిడిచి దిక్కు వేని పక్షి అయి, వెళ్ళిపోవాలి?...

శివయ్యగారు తనమీద దోషారోపణ చేసుకోవలసిన అవసరం ఏమీ లేదు. కాని కొడుకు లేదిపోవటానికి తప్పు తనదే అని ఎవరో అన్నట్టుగా ఆయన బాధపడ్డాడు. వాడు, “నీమూలంగానే నేను ఈకొంపలోంచి బయటికి పోతున్నా” అంటే ఎంత గింజుకోవాలో అంతగా ఆయన మనస్సు గింజు కుంటున్నది.

ఆ కారణం తెలిస్తే బాగుండును. అప్పుడుగాని ఈ గుంజాటన అంతంకాదు. ఆ కారణంకోసం ఆయన మనస్సు ఆనాటి—జానకిరాముడు వెళ్ళిపోయిననాటి—సంఘటనని సినిమాచిత్రం మళ్ళీ మళ్ళీ వేసి చూసుకున్నట్టు చూసుకుంటున్నది.

వెనక ఒకసారి—పదేళ్ళ క్రితం—చిన్న సంఘటన జరిగింది. శివయ్యగారు బజార్లో అయిదురూపాయల కాగితం పాకేసుకున్నాడు. అది పోయిందని చూసుకున్న చోట

గోడ్డు ఝాముసేపు వెతికాడు. కాగితం దొరకలేదు. ఆయనే కాదు. ఇంకా యాభైమంది కలిసి వెతికారు.

“ఇంకెక్కడన్నా పా రేసుకున్నా రేమో?” అని ప్రతి వెధవా అనేవాడు. చివరి కాయనకి కోపాగూడా వచ్చింది.

“ఇంతవరకూ చేతిలోనే వుంది. ఇప్పుడే పోయింది” ఇక్కడే చూసుకున్నా” అంటూ నాయన.

కాగితం పోయిందని రూఢి అయినాక ఆయనకు, వట్టి పుణ్యానికి ఐదురూపాయలు పోయాయన్న విచారంకన్న తన పెద్దకొడుకు—అంటే ఈ జానకిరాముడే—ఆ పొద్దునే తనను ఐదురూపాయ లడిగి లేదంటే లేదనిపి చినందులకు కోపం ఎత్తుకొచ్చింది. ఆ వెధవ తనచేత అన్నిసార్లు ఐదు రూపాయలు లేవనిపించకపోతే ఈ కాగితం ముక్క పోక పోను... వెధవ తథాస్తు దేవతలు! ...

అట్లాగే ఇప్పుడు...

ఈ విషయం ఎందుకు చెప్పొచ్చానో మరిచాను. పోనివ్వండి...

రెండోవాడున్నాడే .- . సూర్యం — వీడు వాడి
మాదిరేకాదు. అసలు మొదటినుంచీ వీడితరహాయే వేరు.
వీడిదగ్గర దాపరికంలేదు. స్పష్టంగా మనసులో వున్నది
చెప్పేస్తాడు.

“ఇమగో, నాన్నా! నువు నన్ను లా చదవమంటు
న్నావు. నువు చెప్పినట్టు వినడం నా ధర్మం. నేను చదువు
తాను. నాకేమీ అభ్యంతరంలేదు. నీ ముచ్చట తీర్చటం
కంటే నాకు కావలసిందేమిటి? కాని నేను ప్రాక్టీసుచేసి
పైకొచ్చి ఫలానావాడి పిల్లవాణ్ణి అనిపించుకోగలనని నాకు
నమ్మకం లేదు. నువు ప్లీడరు గుమాస్తా చేశావంటే మీ
ప్లీడరుగారి కున్నంత పేరు నీకూ వుంది. ఆయన సంపాదించి
నంతా నువ్వు సంపాదించావు. రేపు నలుగురూ నన్నుచూసి
ఫలానా శివయ్యగారి కుర్రాడేనా ఈ ప్రాక్టీసులేని ప్లీడరు,
అంటే నీ మనస్సెట్లా వుంటుందో ఆలోచించు. ప్లీడర్
చెయ్యటానికి కాస్త ఆరితేరినవాడై ఉండాలని నీకు తెలుసు
కదా! నన్ను నలుగురిచేతా బుద్ధిమంతుడు, అమాయకు
డనిపించుకునేటట్టు పెంచావు. లాయరుపేచీలు నావల్ల కావు.
ఆలోచించు. నువు చదవమంటే లా చదివేస్తాను. ఫస్టు
క్లాసులో కూడా పాసయిపోతాను. బియ్యే పాసయినవాడికి
లా ఒక లెఖా?” అని స్పష్టంగా చెప్పేశాడు.

నిజానికి వాడు చెప్పిందాస్తో అబద్ధం యేమీ లేకు.
పెళ్ళివిషయంలో కూడా వాడు అట్లాగే చెప్పేశాడు.

“ఇదుగో, నాన్నా! నాకు పెళ్ళిచెయ్యాలనుకుంటున్నాను. మహారాజుగా చేసెయ్యి. కాని, ఇప్పుడు పెళ్ళిళ్ళు వెనకటి లాగా లేవు. ఈ శారదా బిల్లోచ్చినాక పెద్దపిల్లలై పెళ్ళాసు తున్నారే, వీళ్ళు మొగుళ్ళ చూసుకొని ఇష్టపడటమూను, పడకపోవటమూ నేర్చుకుంటున్నారు. ఒకవేళ పెద్దవాళ్ళకి ఎదురాడక వాళ్ళు అంటగట్టిన మొగుణ్ణి చేసుకుంటున్నారోషల, వీణ్ణినాకు అంటగట్టారే, అన్న పగ పెట్టుకుంటున్నారు. ఇటువంటి పెళ్ళిళ్ళు లేకుండానే వుండాలిగాని ఉన్నాక మొగుడు పెళ్ళాళ్ళు ఒకరి మనస్సు లొకళ్లు తెలుసుకుని చేసుకోవటమే మంచిది. ఏమీ ఎరగనప్పుడు చేసేసిన మీ కాలపు పెళ్ళిళ్లే మేలు. అవిపోయూక ఎవళ్ళకినాళ్లు చూసుకునే సంబంధాలు నయంగాని ఈ మధ్యరకపు పెళ్ళిళ్ళు అందునా ఇందునా కాకుండా అఘోరిస్తాయి. నేచెప్పింది అవునంటావా, కాదంటావా!”

అందులో అబద్ధమేముందీ?

“ఎక్కడ చూసినా బియ్యేలే నాన్నా. రూపాయికి, పదిమంది దొరుక్కుతున్నారు. ఏం ఉద్యోగం పోసస్తూ? ఉద్యోగం లేకపోతే మనకేం జరగదు గనకనా? నాకూకూడా అన్నయ్యలాగే కథలు రాద్దామని ఉంది, నవలలు రాద్దామని ఉంది, నాటకాలు రాస్తాను కూడాను. రెండు కథలు రాసి ప్రతికలకు పంపా. పడతాయి. నువ్వే చూద్దవు గానిగా? నే చెప్పేదీ, చాతనయిన పని చియ్యటంలోనే

నిజమైన కీర్తి వుంది. ఎందరు పీడలు గుఱుస్తా పని చేయలేదు. ఏదీ? నీ కొచ్చిన పేరందరికీ రాలేదేం?” అన్నాడు సూర్యం.

5

నేనుభ్య చుట్టూ చూపుగా శివయ్యగా నిలికి వెళ్ళారు

కుశల ప్రశ్న లయినాక మాటల సంకర్భంలో ఆయనతో, “ఏం, బావగానూ? పిల్లలిద్దర్నీ సాహిత్యంలోంచి చాచే?” అన్నా.

“నాళ్ళి మొహం!నిన్ను చూసే చెడిపోయి ఉంటారు... సరేకాని మా సూర్యం ఏమన్నా బాగా రాస్తాడూ” అన్నా జాయన

“బాగానే రాస్తే. ధోరణి ఉంది. కాని పెద్దవాడికి చాలడేమో. ఎక్కువ మందిని ఆకర్షించేసి చిన్నవాడి కథలే గాని మీ జానకిరాముడి రాతలో లోతు జాస్తి అనిపించింది నాకు” అన్నాను.

“నే నివేష చదవరులే ... అయినా నన్నడిగితే ఏ పనిలో కూడా, మాస్తున్నాగా, పెద్దవాడికన్న సూర్యానికే చాకచక్యం జాస్తి,” అన్నాడు శివయ్యగారు.

అందామా వద్దా అని కాస్తేపు పస్తామిచి ఆఖరుకు అనేశా !

“చూడండి, బావగారూ. మీరు చదవరు కనుక తెలీదుగాని, మీ పిల్లలిద్దరూ మిమ్మల్ని కథలోకి ఎక్కించే శారు.”

“నన్నే ? నన్నే ?” అన్నారు శివయ్యగారు కంఠా రుగా.

“అవును. అదిగాదు నే చెప్పవచ్చింది. మీ సూర్యం మిమ్మల్ని చాలా అపహాస్యం పాలుచేసి కథ రాశాడు. మీ పెద్దవాడి కథలో —”

నా మాట శివయ్య పూర్తికానివ్వలేదు.

“వా డెందుకు ఇల్లు వొదిలి వెళ్లిపోయినాడో నా కర్థం కాలేదు. ఎంతో ఆలోచించా. ఇంట్లో వుంటే వాడి కేమి నష్టం వచ్చింది ?”

“ఉంటే వాడు కూడా మీ సూర్యం రాసినట్టే రాస్తే వాడేమో !” అన్నా. నా కింకేమీ అనటానికి తోచలా, చెప్పాద్దా.

శివయ్యగారు అర్థంకాని మాపులతో నాకేసి అట్లాగే చూశాడు.

బా హు కు డు

ప్రదేశ్య క్రితం సీతారామయ్యను గురించి విసుగు లేకుండా చేసిన ప్రచారం జ్ఞాపకంవస్తే నాకిప్పుడు చాలా సిగ్గుగా ఉంటుంది. ఈ మధ్యనే ఆ విషయం నా కెవరో జ్ఞాపకం చేశారు. అతన్ని గురించిన ప్రసంగం వచ్చేసరికి “వాడి సంగతి నాకు చెప్పకండి” అన్నాను. “ఇతన్ని ఒకప్పుడు ఊరేగించినవాడివి కావూ?” అని దెప్పిచూడిచారు.

అవును, సీతారామయ్యను ఊరేగించాను ప్రపంచంలో ప్రతిభావంతులూ చాలా అరుదు. రెండురకాలవాళ్ళు ప్రతిభావంతులను గురించి. ప్రత్యేక శ్రద్ధ ప్రకటించరు— ప్రతిభ గుర్తించలేనివాళ్ళు నిజంగా ప్రతిభావంతులవాళ్ళునూ. దురదృష్టవశాత్తూ నాకు ప్రతిభ గుర్తించే శక్తిమటుకే ఉంది, ప్రతిభలేదు.

సీతారామయ్య చక్కగా సంగీతం పాడేవాడు. ఇప్పుడింకా బాగా పాడుతున్నాడేమో కూడానూ. అయితే నే

నతని సంగీతం చూసి ముగ్ధుణ్ణి కాలేదు. నాకు సంగీతం గురించి శాలీక కాదు. నను ముగ్ధుణ్ణి చెయ్యటాని కా సంగీతం సరిపోలేదేమో అనుకుంటాను. ఏమైనా అతని సంగీతం గురించి నే నెప్పుడూ తాపత్రయపడలేదు. నన్ను బలంగా ఆకర్షించింది, అతనిలో సమగ్రంగా ఉన్న మానవత్వం.

మానవత్వానికి సంఘంలో పలుకుబడిలేదు. ఎన్నడూ ఒక సీచమైన భావం ప్రకటించని వాణ్ణి, తన బరువు ఆవ గింజగతియినా, పొరపాటునకూడా ఇతరులమీద వెయ్యని వాణ్ణి, తన మనోవికాగాలను ఏమాత్రమూ ప్రదర్శించని వాణ్ణి. నలుగురిలో ఉన్నప్పుడు సమయానికి వివేకవంతమైన మాట ఒకటి అని చెకిపోయే పరిస్థితిని సునాయాసంగా చక్కబెట్టేవాణ్ణి, మనుషులు చప్పున గుర్తించరు చిన్న తన నుంచి మానవ స్వభావాన్ని పరిశోధించటం అలవాటయింది. గనక సీతారామయ్యలో ఉన్న విచిత్రమైన సంగీతాన్ని నేను కనిపెట్టాను. మజ్రూరా కూడా చేసుకుని ప్రచారం ప్రారంభించాను.

ఈ ప్రచారం సులభసాధ్యంకాదు. సాటి మనిషిలో ఒక ప్రత్యేకవిద్య ఉన్నదంటే ఆమోదిస్తారుగాని, ఒక నైతిక ఆధిక్యక ఉన్నదంటే ఎవరూ త్వరగా ఆమోదించరు అటు వంటి ప్రచారంచేసేవాణ్ణి కూడా క్షమించరు. కాని నా ప్రచారం నేను చూసలేదు. అతని స్నేహంవల్ల నేను పూర్వంకంటే మంచివాణ్ణియినా ననే విశ్వాసంనన్ను వదలి పెట్టలేదు. నా కతనివల్ల కలిగిన ఉపకారం మాటలతో నిరూపించేదికాదు. మా పాయి అనాపైసల్లోలెక్కించేదికాదు.

అతనికి నేనేమీ ప్రత్యుపకారం కూడా చెయ్యలేదు, అతన్ని కళ్ళు రాయనుని ప్రోత్సహించటం తప్ప. ఈ ఆలోచన అయినా నాకు కలిగినది కాదు అతనంతట అతనే ఒక కథ రాశాడు రాసి దాచిపెట్టుకున్నాడు. ఒకనాడది ఎట్టాగో నాకంటపడింది. చదివాను. నా కాకథ అద్భుతంగా ఉన్నట్టు తోచింది

కథకుడుగా అతని ప్రత్యేకతను గురించి నేను వివరంగా చెప్పను. అతను రాసిన కొద్ది కథలూ వాటికవే సాక్షి. పాత్రలు అనే మాటలకూ, చేసే సామాన్యపు పనులకూ ఒక విచిత్రమైన అంతరార్థం నిరూపించేవాడు. ఏదో సన్నివేశాలు కల్పించి పాత్రలచేత గంభీరంగా మాట్లాడించవచ్చు. కొన్ని సాంఘిక భావాలు ప్రచారంకూడా చెయ్యవచ్చు. కాని మామూలు సంఘటనలే తీసుకొని మామూలుగా మనుషులు చేసే పనులకూ, అనే మాటలకూ ప్రత్యేకత తెప్పించటానికి అపూర్వమైన ప్రతిభ కావాలి సీతా రామయ్య రాసినకథ చదవగానే అతను సామాన్యుడు కాదనీ, మనుషుల్ని పుస్తకాలు చదివినట్టు చదవగలడనీ, బతికుండగానే కోసి సునిశితంగా పక్షిచేయగలడనీ నాకు తోచింది. అతని నా కథలో ఏదో ప్రచారంచేస్తున్నట్టు కనిపించిందిగాని ఏంప్రచారం చేస్తున్నాడంటే ముట్టుకు సమాధానం రాలేదు. తరవాత చాలా కాలానికి అతను ఉన్నతమైన మానవత్వం ప్రచారం చేస్తున్నాడని నేను నిర్ధారణ చేసుకున్నాను.

సీతారామయ్యను ఊరేగించటానికి నాకిళ్ళు డొక పల్లకీ దొరికింది. అదివరకల్లా అతన్ని వ్యక్తిగతంగా పొగడి, నోరు ఖాళీచేసుకున్నాను. కనకుడుగా అతన్ని ప్రపంచం పరిచయం చేసుకోవాలని నేను తీర్మానించాను. పట్టుబట్టి అతనికథ పత్రికకి పంపించి, కథ లింకా రాయమని అతని గొంతుమీద కూర్చున్నాను అతను నా మాట తీసెయ్య కుండా రాయటం సాగించాడు. కాని అతని కథలు ప్రత్యేకించి గుర్తించినవారు లేరు. గొప్ప కథకుడని అతన్ని పది మంది గుర్తించినట్లుంటే అతని జీవితం ఎట్లా ఉండేదో చెప్పలేను. అప్పటికీ అతను పతనం అయివుండే నాడేనేమో గాని, ఈ కీర్తి అతన్ని కొంతవరకు రక్షించివుండేదేమోనని నా ఆశ.

“పెక్కుభంగులు వివేక భ్రష్టసంపాతముల్” అన్నాడు కని. సీతారామయ్య పతనం అకస్మాత్తుగా జరగ లేదు చాలా కాలంవరకూ నాకా విషయమే సందేహం కూడా కలగ లేదు.

సీతారామయ్యకు సుబ్రహ్మణ్యంతో పరిచయం కావటం నాకు తెలుసు. సుబ్రహ్మణ్యంతో నాకు స్నేహం లేదు గాని పరిచయం ఉంది. సుబ్రహ్మణ్యం సీతారామయ్య స్నేహాంకోసం పాకులాడుతున్నాడని తెలిసి నే నేమీ అడ్డు పడలేదు. నేనెందు కడ్డుపడాలి? సుబ్రహ్మణ్యం లక్షరూపాయల ఆస్తికి పెంపుడు వెళ్ళాడు. వాణ్ణి గారాబంగా చూసే పెంపుడు తల్లి ఉంది. సుబ్రహ్మణ్యం డబ్బు ఊళ్ళో వున్న

తాగుబోతులూ, జూదగాళ్లూ, ముండల ముతాఖోర్లూ
తింటున్నారు. మనుషుల్ని కాచి వడబోసిన సీతారామయ్య
సుబ్రహ్మణ్య బతుకు కనుక్కోలేడా? సుబ్రహ్మణ్యన్ని
ఆకర్షించింది సీతారామయ్య కథలు కావు, సంగీతం. ఏ
ఆకర్షణ అయితే ఏం? సుబ్రహ్మణ్యం తను తగలేనే
డబ్బుకో కొంత సీతారామయ్యమీద తగలేస్తాడ. పోనీ,
అంతవగతైనా సద్యయ మవుతుంది—చాపిష్టి సాము.

సీతారామయ్యను గురించి నేనేమీ అదుర్దాపడలేదు.
సీతారామయ్యకు తనంత దగ్గర స్నేహితుడు మరొకరుండ
రాదనే అహంభావం సుబ్రహ్మణ్యనికున్నట్టు వాసనపట్టి
నేను సీతారామయ్యకు పెడపెడగా కూడా ఉంటూ
వచ్చాను.

నేను సీతారామయ్య శక్తి నామర్యాలను అతిగా
అంచనా కట్టనేమో ననుకుంటాను. ప్రతిభావంతుడైన
మనిషి పరిస్థితులను కొంతపరిచు మార్పుగల డనేది నిజమే
కాని బలవత్తరమైన పరిస్థితులు, ప్రతిభ ఉండినా, ఒంటరిగా
డైన వాణ్ణి మరింత సమ్మకంగా మార్చగలవు. సుబ్రహ్మ
ణ్యన్ని గురించి అందు తేలిక చేసి మాట్లాడవచ్చు. కాని

నా మికశక్తులు సీతారామయ్యవంటి వ్యక్తివేపు లేవు. లక్ష
నా పాపాల వేపే ఉన్నాయి. నా మిక శక్తులమందు సీతా
రామయ్య - ఎంత ప్రతిభకలవాడైతే మూర్ఖం - ఏపాట?
ఈ సంగతి నేను తెలుసుకోలేక పోయినాను. తెలుసుకుంటే
ఏం చేసి ఉండేవాణ్ణి. బహుశ ఏమీ చేసి ఉండను.

సుబ్రహ్మణ్యం. సీతారామయ్యను పాటగాడుగా
యాధి చేశాడు. సీతారామయ్య కథలు రాయటం పూర్తిగా
మానేశాడు. సుబ్రహ్మణ్యం సీతారామయ్యకోసం ఒక
తంబూరా కొనిపెట్టాడు. ఒక తబలావాణ్ణికూడా తన పరివారంలో
చేర్చాడు.

ఈ తబలిస్తు సీతారామయ్యను, 'ఏయ్, మామా?',
అని సంబోధిస్తుండగా నేను స్వయంగా విని నిర్ఘాంతపోయి
నాను సీతారామయ్యను ఆ పరివారజనమంతా 'మామా'
అని పిలుస్తారనీ, సుబ్రహ్మణ్యం అతనితో చాలా ఖేలిక
మాటలు మాట్లాడతాడనీ విన్నాను.

సీతారామయ్య పాటలో ప్రత్యేకత ఏమీ లేదని నా
అభిప్రాయం; ఆపాటకు జోహార్లు చేస్తూ వచ్చినవాడు సుబ్ర
హ్మణ్యం. నేను పొరపాటుపడి ఉండవచ్చు. సుబ్రహ్మణ్యమే
నిజం గ్రహించిఉండవచ్చు-సీతారామయ్య పాటను చాలా
ఎక్కువగా ప్రజలు ప్రశంసిస్తారు. నేను విన్నాను. కాని
నాకుపట్టుకున్నదదిగాదు, సీతారామయ్య పాట కింత
జోహార్లు చేస్తూ వచ్చిన సుబ్రహ్మణ్యం ఎట్లా, ఎప్పుడు దాని
కంటే ఎక్కువైనవాడైనాడు? అతనా వినయం ఎంత
కాలమో నిబబెట్టుకోలేదు. తను సీతారామయ్యను పెట్టి
పోషిస్తున్న కారణం చేత సీతారామయ్య పాటనుకూడా పెట్టి
పోషిస్తున్నవాడల్లా ప్రవర్తించసాగాడు. సీతారామయ్య
పాటను తన ఆవరణలో భాగానే ప్రచారంచేశాడు. నిజమే;
కాని ఆ ప్రచారంలో తననుకూడా కలుపుకున్నాడు సుబ్ర

హ్మణ్యం సీతారామయ్య పాటలో ఏమన్నా గొప్పతనం ఉంటే అది తనచలవే ననేనిషయం సుబ్రహ్మణ్యం చక్కగా ప్రచారం చేశాడు. అనుమానాస్పదమైన సీతారామయ్య గానకాంతిలో తను వెలగాలని ప్రయత్నించాడు సుబ్రహ్మణ్యం.

సీతారామయ్య చేత గ్రామఫోను రికార్డులు కూడా ఇప్పించాడు సుబ్రహ్మణ్యం. దానిమీద వచ్చిన లాభాల కంటే సుబ్రహ్మణ్యం చేతనుంచి పెట్టిన ఖర్చులే ఎక్కువయినై కాని ఇందుమూలంగా సంస్కారప్రపంచంలో ఒక అగుళం జాగాలేని సుబ్రహ్మణ్యానికి నిలవసీడ లభించలేదా? ఈ అట్టహాసమంతా చూసి కొందరు సంస్కారులైనా సుబ్రహ్మణ్యాన్ని తమవర్గంలోకి స్వీకరించలేదా?

సుబ్రహ్మణ్యం ప్రోత్సాహంతో సీతారామయ్య ప్లేజ్ ఏక్కాడు. నాటకా లాడాడు. లాభనష్టాలమాట దేవుడెరుగు. సుబ్రహ్మణ్యానికి వ్యాపారదృష్టి ఏకోశానాలేనప్పుడు సీతారామయ్య ఆడిన నాటకాలు ఆర్థికంగా విజయవంతమయిందీ కానిదీ తేల్చటానికి అవకాశం ఎక్కడుంద? ప్రపంచానికి సీతారామయ్య పైకి వస్తున్నాడన్న భ్రమకలిగింది. కాని పైకివచ్చినవాడు—సీతారామయ్యను అడ్డం పెట్టుకుని తనకు సంఘంలో చొరరానిచోట్లకు వెళ్ళినవాడు—సుబ్రహ్మణ్యం.

ఆఖరుదశ సినిమా చిత్రనిర్మాణం—ఆపైన ఏమీలేదు. ఆసినిమాచిత్రం పూర్తయి బయటపడిఉంటే ఇంకేమీమి జరిగేదో చెప్పలేం. కాని అది పూర్తికావలిసిలేదు...

సీతారామయ్యతో సగం దివాలా తీసినట్టు సుబ్రహ్మణ్యం అందరితోనూ చెప్పుకుంటున్నాట్ట! “నాసోమ్మోతా సీతారామయ్య తాగుడుకూ, సీతారామయ్య ముండలకూ, సీతారామయ్యను పెకితేవటానికి పెట్టాను” అంటాట్ట సుబ్రహ్మణ్యం! ఈముక్క పచ్చి అబద్ధమైతే నేను బాధపడను. సీతారామయ్య తాగినమాట అబద్ధంకాదు, అతనిముండలూ యదార్థమే.

సీతారామయ్యతానై తాగిఉండడనీ, చవుకబారుముండలతో వ్యభిచరించి ఉండడనీ నాకు రూఢిగా తెలుసును. అతని పనులు చెయ్యటానికి సుబ్రహ్మణ్యానికి సన్నిహిత సంబంధం ఉంది. కాని సీతారామయ్యను తిట్టేనాళ్ళ ఎదట నే చతన్ని సమర్థించలేను, ఎట్లా సమర్థించనూ? సీతారామయ్య సుబ్రహ్మణ్యం వంటి అధిముడి దగ్గరికి అంత దగ్గరిగా ఎందుకు వెళ్ళివలిసివచ్చిందీ! సీతారామయ్య దారిద్ర్యంతో నాకు సానుభూతి ఉంది. కాని ఆ దారిద్ర్యానికి సీతారామయ్య అంతగా ఎందుకు లొంగిపోవాలి? ఎక్కడో ఒకచోట అతను తిరుగుబాటు ఎందుకు చేసి ఉండకూడదూ? కొన్ని పరిస్థితుల్లో జీవించేకంటే చచ్చిపోవటం మేలుకాదా! సీతారామయ్య అంత తప్పనిసరిఅయితే దారిద్ర్యంతో మాడి ఎందుకు చావలేక పోయినాడూ? నాది కఠినమైన తీర్పుగా కనిపించవచ్చు. జీవితం కఠినంగా ఉన్నప్పుడు జీవితామీది తీర్పులు నాజూకుగా ఎట్లా ఉంటాయి!

సీతారామయ్య ఆత్మగౌరవంకంటే విలవైనదాన్ని పోగొట్టుకున్నాడు. అతనిభార్య సరిస్వతి అతను పంపిస్తూ

వచ్చిన డబ్బు తీసుకో నిరాకరించిందని విన్నాను. తనకొడుకుతో సహా పుట్టింటికి చేరి ఒంటిమీద ఉన్న కొద్దిపాటి నగలు అమ్ముకుంటూ కొంతవరకు కాలక్షేపం చేసింది. ఆ తరువాత దగ్గర బంధువుల దగ్గర ముప్పైతిండి. ఈసంగతివిని నేను కొంత డబ్బు పంపుతూవచ్చాను. తీసుకున్నది.

సుబ్రహ్మణ్యం తలపెట్టిన సినిమా మిషమీద తాగుడుకూ, ముండలకూ సుబ్రహ్మణ్యం డబ్బంతా అయిపోయి, సుబ్రహ్మణ్యానికి సీతారామయ్యకూ పూర్తిగా తెగిపోయినాక సీతారామయ్య భార్య దగ్గరికి తిరిగివచ్చాడనీ, భార్య అతన్ని స్వీకరించిందనీ విని సంతోషించాను గాని ఆశ్చర్యపడలేదు. భార్యను సమాధానపరిచేపాటి మానవత్వం సీతారామయ్యలో ఇంకా మిగిలి ఉంటే అందులో ఆశ్చర్యం ఏమీలేదు.

ఉల్లోనే ఉన్నాడని తెలిసికూడా చాలాకాలం నేను సీతారామయ్యను చూడబోలేదు. మా కిద్దరికీ మధ్య ఏదో తెగిపోయినట్టయింది. కాని నిష్పక్షపాతంగా ఆలోచిస్తే సరస్వతికిలేని బెట్టు నా కెందు కుండాలో అర్థంకాలేదు. ఈ మాట అనిపించినాక సీతారామయ్యను చూడటానికి నిశ్చయించుకుని బయలుదేరి వెళ్ళాను.

సీతారామయ్య ఇంట్లో లేదు. సరిస్వతి పిల్లవాడికి అన్నం పెడుతున్నది. మనిషి ఎప్పటి మాదిరిగానే ఉంది గాని ఏనాడూ విచారంగా లేదు. సీతారామయ్యను

విమర్శిస్తూనే మాట్లాడాను, సరస్వతి నాపక్షం ఉంటుందని ధైర్యంతో.

కాని సరస్వతి నాపక్షం కాలేదు.

“జీవితం పామై కరిస్తే ఎవరుమటు కేం చేస్తారు?” అన్న దాపిడ.

“దానిజోలికి పోకపోతే ఎందుకు కరుస్తుంది?” అన్నాను.

“ఇంట్లో కూచుంటే మనిషి కే సంఘమూ ఉండదు గదా? ఏదో సంఘంలోకి పోక ఎట్లా తప్పుతుంది?” అన్నది సరస్వతి.

“ఈ సుబ్రహ్మణ్యం సంఘం తప్ప ఇంకేమీ దొరక లేదా?” అన్నాను.

“ఇంకేం దొరికింది?” అన్నది సరస్వతి.

ఆ ప్రశ్నకు నేను సమాధానం . చెప్పలేకపోయాను. నిజానికి సీతారామయ్యకు కథకుడని ఎవరూ గుర్తించలేదు. కాని అతని సంగీతం అతిన్నేం ఉద్ధరించింది! అతను మళ్ళీ ఎప్పటి స్థితికే వచ్చాడుగదా! ఈమూటే సరస్వతిని అడిగాను.

సరస్వతి నా కేసి ఆశ్చర్యంగాచూసి, “ఇప్పుడాయన కోసం ముగ్గురు ఫిలిం కంపెనీవాళ్లు తిరుగుతున్నారు” అన్నది.

నేనెనూట సమ్మలేకపోయినాను. కాని నిజమే అయినా చాలి సీతారామయ్య కథల్ని ఖాతరుచేయ్యని ప్రపంచం

అతనికాట ఆమోదించింది. నేనేరెటనీ, ప్రపంచం తప్పనీ నాకు తెలుసును. సుబ్రహ్మణ్యం వెంటపడి సీతారామయ్య ప్రపంచానికి దూరమైపోయినా డచుకోటం నాభ్రమ—నా అహంకారం. ప్రపంచం నాకు దగ్గరిగాలేదు. సుబ్రహ్మణ్య నికే దగ్గరి ఉంది. సాంఘికశక్తులు సుబ్రహ్మణ్యం లక్ష రూపాయలవేపు మొగ్గినట్టే ప్రపంచం సుబ్రహ్మణ్యం సంస్కారంవేపు మొగ్గిఉంది.

ఈ మాట సరస్వతితో చెప్పారు. చెప్పి, “ఈ ప్రపంచాన్ని ఇట్లాఉంచడం నాకీష్టం లేదు. నావేపు తిప్పుకోవాలి. ప్రపంచాన్ని నాపక్షం చేసుకునేటందుకు ఒకప్పుడు సీతారామయ్యను కథలు రాయమన్నాను. ఇప్పుడు నేను ఒంటరిగాన్నయిపోయినాను” అన్నాను.

సరస్వతి నన్ను చూసి సవ్వ లోపలికివెళ్ళి ఇంతలావుత్తాగితాలకట్టపెచ్చి నాముందు పడేసింది. నాకు దాన్ని చూడగానే పరిమాసంద మయింది. సీతారామయ్య నన్ను ఏమరలేదు.

“ఎంతకాలంనుంచీ రాస్తున్నాడు!” అన్నాను.

“రెండేళ్ళనుంచీ”

సుబ్రహ్మణ్యందగ్గరికివెళ్ళిన కొద్దికాలానికే ఈ బ్రహ్మాండమైన పుస్తకం ప్రారంభించాడన్నమాట! ఎంత పొరపాటుపడ్డాను!

రక్తస్పర్శ

నివానికి చాలా చాతనవు—బడి ఎగగొట్టటమూ, బలవంతాన పంపించినదోజున మేష్టసుకశ్శలో కారంకొట్టి తప్పించుకు పారిపోవటమూ, మేష్టరు వెయ్యికశ్శతో కని పెట్టివుండి, కడంపిల్లల జోక్యంమానేసి, వాడిచేత గంట సేపు ఒకేపాఠం చదివించినా ఒక్క ముక్క రాకుండా పరధ్యానంగా చదవటమూ, తన ఈడు పిల్లవాడెవడైనా ఒంటరిగా దొరికితే వాడితో ముందు పరిచయం చేసుకుని తరవాత సోట్లాడి ఆఖరుకు వాణ్ణి మెత్తగా తన్నటమూ, వారాని కొకసారి ఏదో ఒకవిధంగా ప్రాణంమీదికి తెచ్చుకోవటమూ, సినిమాలకూ, నాటకాలకూ, సర్కసులకూటిక్కెట్టులేకుండా వెళ్ళటమూ, బొగ్గుతో ఊళ్లోగోడలమీద తన నోటికివచ్చిన దౌర్భాగ్యపుకూతలు రాయటమూ, సిగరెట్లు (కానీకి అయిదురకం) కాల్చటమూ ఇంకా ఎన్నో! కాని వాడికి ఆడ పిల్లలదగ్గర ఎట్లా ప్రవర్తించాలో చాతకాదు. వాడి కసలు

ఆడపిల్లలంటే భయం. ఆ భయం జాస్తిగా కలిగినప్పుడు వాళ్ళకు వైదొలగి, తను పాతికేళ్ళ మగవాడయినట్టూ, వాళ్లు కాపరంచేసేవాళ్ళయినట్టూ, ప్రవర్తించేవాడు. కాస్త ఉత్సాహంవుండి, భయాన్ని కొంతవరకు జయించినప్పుడు తనూ, వాళ్లూ, చంటిపిల్లలయినట్లు ప్రవర్తించేవాడు. వాడి ఈ ప్రవర్తనే ఆడపిల్లలకు గోతగా వుండేది.

ఇవాళ వాడు ఉత్సాహంతో ఉన్నాడు. మొదటి సంగతి: బడి ఎగగొట్టేశాడు. ఆ తరువాత: వాళ్ళమ్మ గూట్లోపెట్టి మరిచిపోయిన అణా కాసొకటి కొట్టేశాడు. ఇంతేకాక వాడు ఎన్నడూ ఎరగని కీల్లీకొట్టుమీదికి వెళ్ళి “ఏమయ్యాయ్ ఒకబీడి ఇవ్వు!” అని డబాయించి అడిగి ఆబీడి సంపాదించాడ! ఈ ఉత్సాహంలో వాడు ఇంటికి వచ్చేటప్పటికి లక్ష్మీ, పక్కంటివాళ్ళ బాలాంబా కలిసి సారె బొమ్మలకు గుడ్డపీలికలతో దుస్తులు కుట్టుకుంటున్నారు.

శివం కాసేపు కాళ్ళెడంగాపెట్టి వాళ్ళ కార్యక్రమం నిష్పక్షపాత బుద్ధితో గమనించి, ఆఖరుకు వొంగి ఒక చిన్న గుడ్డపీలికతీసి లక్ష్మీనెత్తినవేసి, “ఒకమ్మాయిగారి నెత్తిన గోరంకి!” అని పాడాడు. బాలాంబ ఒకసారి వాడివంక తీవ్రంగాచూసి వాడక్కడ లేనట్టే నటించింది.

లక్ష్మీనూత్రం వాడివంక రౌద్రంగాచూసి, “నీ కాడ పిల్లలతో ఏమాటలురా? అసలు నువ్వు బల్లోకివెళ్ళక ఇక్కడున్నావే? అమ్మతో చెప్పనా? అని అంతకంతకూ గొంతు హెచ్చించసాగింది. నంట ఇంటో ఉన్న తల్లికి విన పడాలని ఆ పిల్ల తాత్పర్యం.

శివం తన నిర్లక్ష్యం ప్రకటించటానికి అసహ్యంగా నవ్వుతూ, మళ్ళీ వొంగి లక్ష్మి చేతిలోవున్న బొమ్మ లాక్కున్నాడు.

ఈసారి లక్ష్మి గట్టిగా అరుస్తూ “ఆ బొమ్మ ఇచ్చి య్యారా! నీకేం తెగులుట్రా?... అమ్మా, ఈ శివాయ్ చూడవే! మమ్మల్ని ఏడిపిస్తున్నాడూ... వెధవా!” అన్నది.

“నువ్వే వెధవముండవు!” అంటూ శివం లక్ష్మి నెత్తిన ఆ బొమ్మతో ఒకటిపెట్టి తృప్తిపడక మళ్ళీ ఇంకోటి పెట్టి, ఆ బొమ్మ ఎత్తి నాపరాళ్ళమీదపడేసి ఎటో అయిపు లేకుండా వెళ్ళిపోయినాడు.

రేపో ఎల్లుండో పెళ్ళికాగోతున్న లక్ష్మి, పైగా తన స్నేహితురాలిముందు అసహాయత్వం ప్రకటించటానికి గాని, ఏడవటానికిగాని చాలా బిడయపడ్డది. బయటికి కక్కిన కోపంకంటే దిగమిందినకోపం రెట్టింపూ! లక్ష్మి పెదమలు మాత్రం కదిలిస్తూ శివాన్ని లోలోపలే “వెధవ, వెధవ, వెధవ! అని లెక్కపెట్టకుండా పదమూడుసార్లు తిట్టుకున్నది.

ఈ సంఘటన లక్ష్మికి, బాలాంబలకూ ఎంతఅసహ్య కరంగా కనిపించిందో, శివానికి అంత అసహ్యంగానే తోచింది. కానీ ఏంచేస్తాడూ! తను ఎంతో సద్దుద్దేశంతో ఏంచెయ్యబోయినా ఆఖరుకు అట్లా పరిణమిస్తుంది. ప్రపంచం అంతటా లక్ష్మిపగటి దుర్మార్గులు ఉండటంవల్ల తన చేతలన్నీ ఇట్లా పరిణమించుతే, తనకోసం ఎన్నడూ ఉండదని శివం ఎప్పుడూ ఎరుగును. వాడికసలు అక్కమీద ఎంతో ఆపేటూ,

అభిమానమూ ఉన్నై (లక్ష్మీమీద చెయ్యిచేసుకున్న మరు
తగం ఆ సంగతి వాడికి ఎంత నమ్మకంగానో తెలిసేది).
కాని ఏంలాభం? ఆ అపేక్ష చూపించేటందుకు తనకు అవ
కాశమే దొరకదుగా! తన ప్రారబ్ధం!

పశ్చాత్తాపం అందరికీ ఒకవిధంగా రాదు. ఇది శివం
యొక్క పేటంటువిధం. వాడు తనదృష్టిలో తానుహీనుడలే
కనపడేకంటే తనవల్ల అపకారం పొందినవాళ్ళని తనదృష్టిలో
అధికం కానిచ్చేవాడు. ఇటువంటి సంఘటన—లక్ష్మీమీద
చెయ్యిచేసుకోవలసిన అత్యావశ్యకత—కనీసం రోజు కొక
సారి అయినా కలుగుతూవుండేది కనక ఈపాటికి లక్ష్మీ
శివందృష్టిలో దాదాపు ఒక దేవతంతగా అయిపోయింది.
అయితే ఈ విషయం నిరూపించటానికి శివాని కింకా అవ
కాశం రాలేదు. ఈ పరమ రహస్యం ఇంకా శివం హృద
యంలోనే బంధించి ఉంది.

*

*

*

లక్ష్మీ తమ్ముడికంటే సరిగ్గా ఒక సంవత్సరం పెద్ద.
వాడి? పదో ఏడు వచ్చింది—ఇంకా ఏ బి సీ డీ లు రాక
పోయినా, లక్ష్మీకి పదకొండు వచ్చినాయి. తన తండ్రిని
ఇద్దరూ ఎరిగరు. వాళ్ళు బుద్ధి తెలిసినప్పటినుంచీ తల్లి శిక్షణ
కిందనే పెరిగారు.

ఆవిడకు పిల్లల్ని పెంచటం ఏమీ చాతకాదు. చాత
కాదని ఆవిడకుగాని, ఆవిడిని మెచ్చుకున్న వాళ్ళకుగాని

తెలీదుకాడాను. ఆవిడ తన ఇద్దరు పిల్లల్ని ఒకరిమీద ఒకరిని కాపలా పెట్టింది, వాళ్ళిద్దరికీ సహజమైన వైరం ఉంటుందని ఆవిడ విశ్వాసం. (ఆ విశ్వాసానికి ఆధారాలేమిటో నా కయితే తెలీదు!) కాని వాళ్ళ ప్రవర్తననుబట్టి ఆవిడ విశ్వాసం సరిఅయినదేనని ఎవరైనా భావించవచ్చును. యదార్థ మేమిటంటే, వాళ్ళ ఈ ప్రవర్తనకు ఆవిడ విశ్వాసమే కారణం ఆ ఇల్లాలు తన పిల్లలిద్దర్ని ఒకరిమీద ఒకరిని కాపలా పెట్టటమేకాక ఒకరినించి ఒకరిని సంరక్షించటంలో చాలా ప్రయాసలకు లోనయ్యేది. ఆ ఇద్దరిలోనూ ఏ ఒకరు గాని రెండోవారిమీద ఏ నేరం మోపినాసరే, ముందూ వెనకా ఆలోచించకుండా శిక్షించేది. ఎవరివిషయంలో వారు నిజం చెప్పరని ఆవిడ కఠిన విశ్వాసమో, రెండోవాళ్ళ విషయం అబద్ధం చెప్పరనికూడా ఆవిడ కంటే విశ్వాసం.

ఎప్పటికన్నా ఈ ఇద్దరూ ఒకటవుతారనికాని, కావచ్చు ననికాని ఆవిడకు తట్టలేదు తమ్ముడికి అండగా నిలవాలనే భావం మొదట లక్ష్మికి కలిగింది. ఆ పిల్ల తమ్ముడి దుష్ప్రవర్తన జూసి అవుతున్న కొద్దీ వాటిని తల్లి దగ్గరబయట పెట్టటం తగ్గించింది-బయట పెడతానని తమ్ముణ్ణి బెదిరించటం జూసి చేసినా, శివం తన విషయంలో అటువంటి బౌద్ధార్థ్యం ఇంకా పూనలేదనే విషయంకూడా లక్ష్మిని గాఢించలేదు.

లక్ష్మియొక్క ఈ మనస్తత్వానికి కారణాలు నిశ్చయించటం సులభంకాదు. దానికి కారణం స్త్రీలకు అధికంగా ఉండే సహనశక్తి కావచ్చు: లక్ష్మిలో త్వరగా విక

సించిన మాతృత్వం కావచ్చు; ప్రతిఫలం కోరని సోదరీ ప్రేమ కావచ్చు; తల్లినల్ల తమ్మునికి కలిగే శిక్షణ ఉండే న్యాయంలో అవిశ్వాసం కావచ్చు; అవేవీ కాకపోతే ఇందుమూలంగా తమ్ముడిమీద తనకు దినదినమూ జాస్తి అవుతున్న అధికారంమీద ప్రీతికావచ్చు.

కాని క్రియకు జరిగిందేమంటే, లక్ష్మికి తమ్ముడిమీది ప్రేమ రహస్యంగా వృద్ధికాసాగింది—ఆ ప్రేమకు శివం అనర్హుడవుతున్న కొద్దీ! మనం తమిళ గలిగిన మనిషిని ఎప్పటికీ ప్రేమించలేం సరేకదా, మనశిక్ష ఎంత న్యాయ మైనదైతే మనకు ప్రేమ అంత అసాధ్యమవుతుంది! ఈ రహస్యం తెలియక ఆ పిల్లలతల్లి తన సంతానాన్ని ఎప్పుడూ న్యాయంగానే శిక్షించేది! ఆవిడ తన పిల్లల్ని అన్యాయంగా శిక్షించినా పశ్చాత్తాపంద్వారా ప్రేమ సాధ్యమై ఉండును. శివానికి రహస్యంగా అక్కమీద ప్రేమ ఉండినట్లు.

*

*

*

లక్ష్మికి సంబంధం విచారిస్తున్నాను. అది ఏ క్షణాన పెద్దమనిషి అవుతుందోనని ఒకరికొకరు అవకాశం దొరికి నప్పుడల్లా చెప్పుకోవటం ఘాషనుగా ఉంది వాళ్ళ బంధు వర్గంలో. నిజానికి లక్ష్మిలో అటువంటి లక్షణాలింకా ఏమీ లేవు. అది పదకొండేళ్ళపిల్ల అంటే ఎరగనివాళ్ళు నమ్మటం కూడా కష్టమే శివం అక్కకన్నా కిరీసం రెండేళ్లు పెద్ద వాడనిపిస్తాడు. కనక ఆ భయం నిజంగా ఎక్కువ మందికి

లేదు. పైగా అటువంటి అపూర్వమైన సంఘటన జరిగితే ఏమవుతుందో తెలుసుకుందామని లోపల చాలామందికి ఉందికూడాను.

“నీకు రావణాసుగుడంటి మొగుడు రావాలే! అప్పుడు గాని నువు చచ్చినట్టు పడిఉండవు;” అనేవాడు శివం ఇంచుమించు ప్రతిరోజూ. పైకి అట్లా అంటూనే వాడు లోలోకి ఆశ్చర్యపోయ్యేవాడు. తననోటికీ తన హృదయానికీ ఉన్న వైరం చూసి, తన మనస్సును నోటితో దాస్తున్న సంగతి వాడెరగడు. వాడికంత ఆత్మజ్ఞానంలేదు.

లక్ష్మీకి సంబంధం విచారిస్తున్నది దాని పినతండ్రీ. ఆయనగారినిచూస్తే శివానికి మొదటినుంచీ పైకి భయమూ, లోపల కోపమూనూ. (వాడి చదువు విషయమూ, వాణ్ణి నాద్దులో ఉంచాలనే విషయమూ మొదటినుంచీ ప్రచారం చేస్తూ వచ్చింది ఆ పెద్దమనిషే!)

ఆయన లక్ష్మీపెళ్ళి బరువంతా తన మెడమీదనే ఉన్న సంగతి ఏనాత్రమూ దాచకపోగా అప్పుడప్పుడూ “అబ్బబ్బ సొంతపిల్లలకు సంబంధం వెళుకటమే కష్టం! మరీ కరి పిల్లలకు వెతకటంకంటే బాడుఖో పని ఇంకోటి ఉండబోదు.” అని ఆపసోపాలు పడేవాడు.

ఆయన ఆమాట అన్నప్పుడల్లా శివానికి శివమెత్తేది. అన అక్క పెళ్ళిభారాన్ని తన పినతండ్రీ సంతోషంతో భరించాలని వాడి అభిప్రాయం కావచ్చును! అంత అయి

స్వంహో చేసే సహాయం స్వీకరించటానికి తన తల్లి కట్లా
స్కిగులేదా అని వాడికి అనిపించేది. అది అట్లా ఉండగా ఆ
పినతండ్రి సొంత అల్లుణ్ణి వెతకటానికయితే ఎంత శ్రమపడునో
అందులో కొంత మాత్రమే పడి లక్ష్మికి మొగుణ్ణి తీసుకు
రాబోతున్నావని అస్పష్టంగా అర్థంచేసుకుని శివంమనస్సు
అదొకవిధమైన ఆరాటంలో పడసాగింది. ఆ ఆరాటానికి
తగినట్టే లక్ష్మిని చూడటానికివచ్చే ఒక్కొక్క వ్యక్తిని
కళ్ళారా చూస్తున్న కొద్దీ దానిపెళ్ళి జరగవలసినట్టు జరగ
దనే భయం శివానికి జాస్తి కాసాగింది.

ఇప్పుటి మస్థితిలో లక్ష్మిని పెళ్లాడటానికి సాక్షాత్తూ
ఆనిషధేశ్వరుడే వచ్చినప్పటికీ అతను శివంయొక్క తీవ్ర
విమర్శకు గురికాకుండా తప్పేటట్టు లేదు—వాడి పిన
తండ్రి ఆతే కట్నం ఖర్చులేకుండా చూసి తెచ్చిన చవు
కబారు సంబంధా లొకలెక్కా?

ఆఖరుకు లక్ష్మి వివాహం స్థిరమయింది. పిల్లను
చూడటానికి వగుడు స్వయంగా రాలేదు. తనతల్లిసే, అక్క
గారినీ తోడిచ్చి తండ్రిని పంపాడు. ఆ వచ్చినవారి అంద
చందాలను బట్టి వగుడుమీద శివానికి మంచి అభిప్రాయం
కలగలేదు (ఆ విషయం విచారించినవారు లేకపోవటం తోచ
నీయాంశం!) వచ్చినవారు పిల్లను చూసి, నిరభ్యంతరంగా
మెచ్చుకున్నారు. ("మీ వెధవమెప్పివరికి కావాలి? మా
అక్కయ్య మీ ప్రాణాలకి భూలోకరంభే!" అనుకున్నాడు
శివం నిరక్ష్యంగా!)

వరుడు స్కూలు ఫైనలుదాకా చదివి మానేశాడని విని లాగుముడి నమ్మకంగా విస్ఫులోలేని శివం—స్కూలు ఫైనలుదాకా చదువుదానునే ఆశగాని ధైర్యంగాని లేని శివం—పెరిమ విరిచాడు

వగుడికి బోలెడంత ఆస్తి ఉందని తెలిసి శివానికి ముడిపోయింది. ఆ ఆస్తికి లక్ష్మీని బంధువులంతా కలిసి విక్రయిస్తున్నారని శివం తన అంతరాత్మలో మాధిచేసు కున్నాడు.

బంధువులంతా కలిసి ఈ సంబంధం చాలా బాగుం డని ఒకరితో ఒకరు అచుకుంటున్న కొద్దీ శివానికి ఒంటరి తనం దుర్బర మైపోయింది. తన పక్షం పలికేవాడు ఒక్క డన్నా లేక? ఇంతమంది కట్టకట్టి తననూ, లక్ష్మీని ముంచాలని చూస్తున్నారా? తనకింకా నాలుగేళ్ళు—కనీసం మరో రెండేళ్ళు—ఉన్నట్లయితే విశ్వ ఆటలు సాగునా?

తన బాధ కంతా కారణం అసూయ అని శివం ఎర గు, నాడి కెవరు చెబుతారు? అసలు వాడు బాధపడు తున్న సంగతి ఎవరెరుకుదురు—వాడిన్నీ హితుడు నాచు ను—తాముతప్ప!

హనుమంతుని. తనూ చెరువుగట్టుచు గూర్చుని లక్ష్మీ పెళ్ళిపషయం చాలాసేపు కెళ్ళుకున్నాడు—బీడీలు కాలుస్తూ! కనీసం తను చెబుతుంటే హనుమంతుని సహృ దయతో విన్నాడు.

“వాడు వట్టి పల్లెటూరిగబ్బిలాయితా!” అన్నాడు శివం—బీడీసాగ వదులుతూ. మొహంలో ఒక విధమైన విచారమూ, బీడీ ఘాటూ కనబరుస్తూ. “డబ్బుంది వెధవకు! అయితే చదువులేదు వెధవకు. వెధవ కోతిమాదిరిగా ఉంటాడు.” (తను వరుణ్ణి చూడలేదన్న సంగతి హను మంతానితో చెప్పకతేనేం? రేపు రుజువయ్యే విషయమేగా!)

హనుమంతాయి కొత్తబీడీ పాతబీడీతో అంటిస్తూ, “ఈ పెళ్ళిళ్ళు—!” అన్నాడు గాంభీరంగా.

శివం బావమరిది కనకయ్య తన బావమరిది అంటే మొదటినుంచీ ఒక విధమైన వాత్సల్యం కనబరుస్తూ వచ్చాడు. ఈ వాత్సల్యం శివం హృదయంలో ఎటువంటి మంట పుట్టించిందీ కనకయ్య ఎరగడు.

కనకయ్యను శివం ఏవిధంగానూ కుమించలేక పోయినాడు. కనకయ్య అసలు ఎవడూ? తన్ను “ఒరేయ్ అని పిలిచానికి, ఎన్నె నా పనులు చెప్పటానికి వాడికి ఏమధికారం ఉందీ? లక్ష్మీమొగుడై కూర్చోవటానికి కేమధికారం ఉందీ? వాడు (తనలో తను తన బావమరిదిని వాడనుకోవటానికికూడా శివానికి చాలా నాహసం కావలసివచ్చిందని సారమలాపించాలి!) వాడు తను అనుకున్నంత కోతిగా ఉండికపోవటమేం? బావమరిది అయినందుకే తనకింతగా

పనులు చెప్పి తనమీద అధికారం చలాయిస్తున్నవాడు
రేపు లక్ష్మీమీద ఎంత అధికారం చలాయించడూ?

పెళ్లివెభవమూ, ఉత్సాహమూ తనని అంటుకుండా
ఉండేటందుకు శివం తన యీడుకుమించిన అమానుషమైన
ప్రయత్నంచేసి గెలిచాడు. ఆ అయిదురోజులూ పెడపెడగా
తిరిగాడు; వెలుతురుకూడా రాని మూలల నక్కాడు; ఎవరికీ
కనిపించలేదు. భోజనంకూడా సరిగా చెయ్యలేదు; కొత్తబట్ట
లైనా కట్టుకోలేదు. అయితే ప్రత్యేకించి శివం విషయం
గమనించినవారు లేకపోయినారు.

పెళ్లికూతుర్ని చేసిన లక్ష్మీ అందరికీ ప్రేతపర్వంగా
ఉంటే శివం కళ్ళకి ఎవరోలా అనిపించింది. దానివంక
చూసి వాడు, “ఇది నా అక్కే!” అని అనుకోలేకపోయి
నాడు; చూడలేకపోయినాడుకూడానూ! పెళ్ళయిన నెల
దాకా లక్ష్మీ వాడి దృష్టిలో మామూలుమనిషి కాలేదు.

పెళ్లి అయిన రోజునించీ ఆక్కా తమ్ములకు కొత్త
సంబంధం ఏర్పడ్డట్టయ్యింది. ఇద్దరూ పరస్పరానురాగం వెను
కటికన్నా స్వేచ్ఛగా చూపించసాగారు. ఈవిషయంలో
శివానిది పరిపూర్ణమైన పరివర్తన. వాడు లక్ష్మీ వివాహం
గురించి తన అభిప్రాయం స్పష్టంగా లక్ష్మీకి తెలియచేశాడు.
లక్ష్మీ తమ్ముడి ఉద్రేకం అర్థం చేసుకోలేదుగాని వాణ్ణి
మార్చటానికి ఏ ప్రయత్నమూ చెయ్యలేదు. శివం తనని
గుచ్చి అడిగినప్పుడు మాత్రం తనకే సంబంధమైనా ఒకటే
నని తమ్ముణ్ణి నమ్మించింది. ఆ నమ్మకం శివం ఆరాటాన్ని

కొంతవరకు తగ్గించింది. సంతృప్తి కలిగించలేదు. తనకు సరి అయిన భర్త రాలేదని లక్ష్మి ఎప్పటికైనా తెలుసుకుంటుందని శివం లోలోపల భయపడుతూనే ఉన్నాడు.

శివానికి తన బావమరిదితో ప్రవర్తన ఎంత కాలానికీ గాడిలో పడలేదు—కుదర లేదు. దారుణమైన గురభిప్రాయంతోనూ, ఏవగింపుతోనూ ప్రారంభించి శివం తన్ను తను సంస్కరించుకునే ప్రయత్నంలో కనకయ్యకు అతి మంచిగా పరిణమించాడు. మళ్ళీ దాన్ని సంస్కరించుకునే ప్రయత్నంలో అతిద్వేషం ప్రకటించారు. శివం ప్రకృతి కనకయ్య మీదిగా అటునించి ఇటూ, ఇటునించి అటూ ఉయ్యాల లూగసాగింది.

“నూ బావమరిదితో ఎటుపోయినా చిక్కే. మరో నిమిషానికి వాడిబుద్ధి ఎట్లాఉండేదీ తెలీదు. వాడికి మొత్తానికి చపలచి తమే” అని కనకయ్య నిర్ధారణ చేశాడు—శివంతో తగుమాత్రం అనుభవం అయినమీదట.

ఒళ్ళు పై తెలియకుండాతిరిగేవాడు, ఒకదెబ్బ తిన్న మీదటకొంత నిమాదిగి, ఇంకాదెబ్బలుతగిలినకొద్దీచూమూలు మనిషికింద మారి బాధ్యత గుర్తించటం నేర్చుకుంటాడు. లక్ష్మిపెళ్ళి శివానికి దెబ్బగా పరిణమించింది వాడి పొగరు కనీసం సగమైనా చచ్చింది. చదువుమీద వాడికి కొంత ధ్యానం పుట్టింది ప్రశ్నలకు మరీ కొక్కిరాయి సమాధానాలివ్వటం చాలవరకు తగ్గించాడు.

*

*

*

లక్ష్మీపెళ్ళికి ఇరవై అయిదువందలు అప్పయింది. ఖర్చు అమితంగా అయిందని విమర్శించిన వాళ్ళతో శివం పిసతండ్రి తగూపెట్టుకోలేదు. ఆయన ఏమాత్రమూ చలించకుండా “ఇదే నాకూతురు పెళ్ళి అయితే పదిహేనువందలపైన ఒక్క కాశీ అయిఉండదు” అనేశాడు. పరోపకారం చెయ్యటంలోఉన్న కష్ట సుఖాలు ఆ ఒక్క ముక్కలోనే విదితమయినై—అర్థం చేసుకోగలవాళ్ళకి.

ఈ పెళ్ళిలో ఆ పెద్దమనిషి కనీసం నాలుగైదు వందలు కొట్టేశాడని వదంతి ఒకటి పడింది. కాని ఈ మాట ఆయనతో ఎవరూ అనలేదు. అంటే తప్పక చక్కని భావ గర్భితమైన సమాధానం ఇచ్చిఉండేవాడే.

జరిగిందేమో జరిగిపోయింది. ఈ బాకీ తీరేనూర్థం కనిపించలేదు—ఉన్న ఏడెనిమిదెకరాల భూమిలో కొంత అమ్మటంతప్ప. అనాదిగా (అంటే పదిహేను సంవత్సరాల నించీ) వస్తున్న పొలంలో ఏడోవంత్లో ఎనిమిదోవంత్లో అమ్మటం అందరికీ కష్టంగానేవుంది. కాని అమ్మక తప్పదని అంతా గ్రహించారు. అయితే యిక్కడ మళ్ళీ శివం పిస తండ్రిగారి తొకేకజ్జానం చాలా ఉపయోగపడింది.

“ఆ బాకీ దానంతట అదే చెల్లుబిడిపోతుంది. శివం చదువు పూర్తిచేసి నాలుగురాళ్ళు సంపాదించి వాడిపొట్ట వాడు పోసుకోవటం మొదలుపెట్టగానే పొలంలోవచ్చేదీ ముట్టుకోనవసరం ఉండిదు. దానితో అప్పుకొస్తా తీర్చవచ్చు. ఈలోపల ఉండే, ఏసాలుకాసాలు ధాన్యం అమ్మేసి బాకీలో

చెల్లువేసేదీ, ఏనెల కావలసింది ఆనెల అప్పుచేస్తూ వుండేదీ! బంగారంవంటి పొలం ఎందుకు పాడుచేస్తారు? మళ్ళీ మన శివం సంపాదించబోయినాడా, పెట్టబోయినాడా?" అన్నాడా పెద్దమనిషి.

“నేను సంపాదించటమూ, పెట్టటమూ లేకపోతే ఆ బాకీ తీరనే తీరదుగా! నేను సంపాదిస్తే ఈమాత్రం పోలం అప్పుడే కొనుక్కోవచ్చుగా!” అన్నాడు శివం తెలివిగా. ఆ ముక్కతో పినతండ్రి వదిల కంగారు వాడికి తనలో మూడోవంతు వయసు లేని సత్యం, ప్లీడర్లుకూడా మాట్లాడ లేని తనతో ఇట్లా మాట్లాడటం సహించలేక వాడి పినతండ్రి వెర్రినాడలేపేలాడు ఆ పేలాపసయొక్క సారాంశం ఏమంటే: “శివం సంపాదించని తన అనుమానమే కాని, సంపాదించ కుండా ఉండాలని తన అభిప్రాయంకాదు. ఇప్పుడు రెండేక రాలు పోగొట్టుకుంటే ఈ రెండేకరాలే రమ్మంటే ఎప్పుడూ రావు!”

చిన్నపిల్లలుకూడా అర్థంవున్న తెలివిని విమర్శించ గలడు. కాని ఇటువంటి అర్థమూ, సందర్భమూ లేని అతి తెలివిని విమర్శించలేదు. శివం మళ్ళీ నోరెత్తలేదు.

శివంగారి కుటుంబానికి సంవత్సరానికి సుమారు అయిదువందల రాబడి. లక్ష్మీపెళ్ళి కయిన అప్పమీద వడ్డీ మూడువందలు. కనక రాబడి అప్పులో చెల్లువెయ్యటంవల్ల అసలులో రెండువందలు మాత్రమే చెల్లుపడేది. పైగా ఈ

కుటుంబానికి నెలకు ముప్పైఅయినా లేకుండా జరగదు. ఈ నాలుగువందలూ చిల్లరచిల్లరగా అప్పుతీసుకురావటంవల్ల వడ్డీద్వారా కలిసివచ్చేది ఉజ్జాయింపున సంవత్సరానికి, వాతీక రూపాయలుంటుంది. ఈ వాతీక రూపాయలకోసం ఒక అప్పలవాడికి మరో ఏడెనిమిదిమంది చిల్లర బాకీదార్లు జత అయినారు. కాస్త ఆలస్యమై డబ్బు అనుకున్న నాటికి అందక పోతే యింట్లో బియ్యానికి, ఉప్పుకి, ఉప్పుకూడా గిజగిజలాడుకోవలసివచ్చేది. చివరకు ఏవిధంగా పరిణమించిందంటే, పొలంమీదవచ్చేది సంవత్సరమల్లాచేసిన బాకీలు తీర్చటానికి మాత్రమే సరిపోయేది. హాయిగా డబ్బు దగ్గిరపెట్టుకుని జీవించే కుటుంబం చేబదుళ్ళమీద బతకవలసివచ్చింది. పెద్దబాకీలో మొదటిసారివేసిన అయిదువందల చెల్లుతప్ప మరోకానీ చెల్లుకూడా పడ్డపాపాన పోలేదు! శివం పినతండ్రి గారి లాభానికి ఫలితం ఇదీ.

పోదువుగా జీవించడమంటే డబ్బుకోసం ఇబ్బంది పడుతూఉండటమేనని విశ్వసించే శివం తల్లి కీ ఏర్పాటు సమ్మతమయింది. శివానికిది ఏమాత్రమూ రుచించలేదు. వాడు ఒక కానీపెట్టి కొనుక్కుతినాలన్నా, ఒక అణాపెట్టి సినిమా చూడాలన్నా “అదుగో నువ్వు సంసారం దివాలా తీస్తున్నావు!” అనేది తల్లి. “వెనుక జరిగినట్టుకాదోయ్! ఇప్పుడు కాస్త ఒళ్ళు దగ్గిరపెట్టుకుని ఉండాలి!” అనేవాడు పినతండ్రి—లక్ష్మీ పెళ్ళినాటినించి ప్రపంచానికొక కొత్త శకం ప్రారంభమైనట్టుగా.

“ఉన్న బాకీలన్నీ నేను ఖర్చుచేసే కాస్తానూ, అకాలతోనూ తీర్చేట్టున్నాను!” అని శివంఅంటే, పిన తండ్రి “నాలుగుకాన్లు అనా! పదహారణాలు ఒకరూపాయి!” అని జాపకం చేసేవాడు శివానికి. ఆయన ఆట మాటల నునిషి కాదు.

*

*

*

1931 నడిమధ్యను ప్రపంచ ఆర్థిక పరిస్థితులు తలక్రిందై నప్పుడు ధనాభావంవల్ల శివం తన ఇంటరు చదువు కట్టిపెట్టి కొంప చేరాలని వచ్చింది. అప్పటికి వాదీ బాకీలు దాదాపు అయిదువేలకు చేరుబడినాయి. కుంగబోయిన ధరలవల్ల ఆస్తి నిలవకూడా అంతే అయింది. బాకీదార్లంతా తొందరపడు తున్నారు.

ఈ సమయంలో కనకయ్య శివానికి దేవుడల్లె అడ్డ పడ్డాడు—కనీసం అంతా ఆమాట అన్నారు.

నీ బాకీలన్నీ నేను తీరుస్తాను. ఏదైనా వ్యాపారం చేసుకునేటాడుకొక అయిదువందలిస్తాను. నీ పొలంయూవత్తూ నాకు రాసివ్వు!” అన్నాడు కనకయ్య బావమరిదితో.

“ఏధరప్రకారం!” అన్నాడు శివం.

“అందరూ తీసుకునేధరే!” అన్నాడు కనకయ్య.

“అందులో బావమరిదివై నువ్వు నాకు చేసే ఉపకారం ఏముంది?”

“లోకులు తినేది నేనే తింటున్నానని నువ్వే సంతోషించరాదా?” అన్నాడు కనకయ్య. “మరొకరికంటే నాకింకా తక్కువకే ఇచ్చొచ్చునే. నేనే తినగూడనివాణ్ణా!”

“నువ్వు తినగూడనివాడివికావు కాని నేను పెట్టలేనివాణ్ణి. మన బంధుత్వంలో కొంత లాభం పొందదగిన యోగ్యత నున ఇద్దరిలోకీ నాకే ఉంది. ఎవరినన్నా అడుగు” అన్నాడు శివం. వ్యవహారం చూటకాంతరంలోకి దిగింది.

“ఈ ధరలు ఎప్పటికీ ఇట్లాగేవుండిపోవు. ఎప్పటికైనా తేవవచ్చు. కనక నువ్వు నాకు ఉపకారం చెయ్యదలిస్తే ఒక పనిచెయ్యి. ఈ బాకీదార్లు ఆగరు ఆ బాకీలన్నీ నువ్వే తీర్చు. నేను నీకు నోటు రాస్తాను. కావలిస్తే నా ఆస్తి నూవతూ తనఖా పెడతాను. కాస్త ధరలు హెచ్చగానే నా ఆస్తి బాకీ ఉన్నంతవరకు నువ్వే తీసుకున్నావుగాని” అన్నాడు శివం ఆఖరుకు

నిజానికి కనకయ్యకిది ఇష్టంలేదు. ఆయన ఉద్దేశం గావమరిది ఆస్తి కలుపుకుందామనే. కాని ఆ నూట పెక్కి ఎట్లా అంటాడు? శివం చెప్పినదాని. కాయన సరే నన్నాడు.

సమయానికి బాకీదార్లలో ఒకాయన శివానికి మంచి సలహా ఇచ్చాడు: “ఆస్తి నూత్రం తనఖా పెట్టకు. నీకు కానీ పుట్టకు. చాలా గాఢపడతావు. మీ గావమరిది వ్యవహారం తెలిసిననాడే. నీ జట్టు ఆయన చేతిలో చిక్కినతరువాత నీకు దమ్మిడి కావాలన్నా ఆయనయిస్తే కదు. లేకపోతే లేదు. జాగ్రత్తసుమా!” అని ఆయన శివంతో చాటుగా అన్నాడు.

కనకయ్య శివం బాకీలన్నీ తీర్చి, వాడిచేత నోటు రాయించి తాకట్టు దస్తావేజు రాయటానికి స్టాంపులు కొని తెచ్చినతరువాత శివం పెడకట్టెతనంగా “నోటుచాల్లే. మళ్ళీ ఇదికూడా దేనికి? డబ్బు దండగ!” అన్నాడు.

ఆశ్చర్యంతోనూ, కోపంతోనూ కనకయ్యనోట మాటరా లేదు. శివం ఆ స్త్రీ తాకట్టుపెట్టనని భీష్మించాడు. కనకయ్య విషయం చాలావిధాల వెళ్ళకక్కాడు. ఇందుకనే అయినవాళ్ళలో లావాదేవీ పనికిరాదన్నారు. మగిసిని నమ్మటానికి లేకపోయినతరువాత ఏం లాభమన్నాడు.

తాకట్టుకోసం ఇంత ఆరాటపడటంలోనే నీకు నాలో నమ్మకంలేదని తెలుస్తున్నది. నేను తాకట్టు పెట్టనటంవల్ల ఏదో గ్రహించినట్టు నటిస్తావేమిటి?” అన్నాడు శివం.

కనకయ్య తాకట్టు పెట్టి తీరాలన్నాడు. లేకపోతే ముందుముందు శివం చాలా పశ్చాత్తాపపడవలసి రావచ్చుననికూడా సూచించాడు.

శివానికి మండిపోయింది. తనుసడే పశ్చాత్తాపానికి లక్ష్యీకి సంబంధం ఉంటుందని వాడు గ్రహించగలిగాడు. కాని శివానికి భావాన్ని దాచగలశక్తి ఈ మధ్యకాలంలో అల్పింది. వాడు నవ్వుతూ “పోనీ ఇంకో ఆరునెల్లాగు. బావా! ఈలోపుగా ధరలు లేస్తే సరేసరి లేకపోతే. మళ్ళీ తాకట్లూ కోకట్లూ దేనికి, పొలమే రిజిష్టరు చేసియిస్తాను” అని ఉపాయంగా కనకయ్యను సమాధానపరిచాడు.

“నీ యిష్టంవచ్చినట్టు ఏడుచుకో! చెలితే నేనాడి కేమైనా చెప్పొచ్చుగాని—” అని తన సమ్మతి తెలియబరచి

కనకయ్య వెళ్ళిపోయినాడు. దగ్గరపడ్డ తండ్రి అబ్దికంఠోసం లక్ష్మీనూత్రం ఉండిపోయింది.

*

*

*

ఆరాత్రి అక్కా తమ్ముడూ ఒకరి హృదయాలోకరికి విప్పి చెప్పుకున్నారు. హృదయాలు విప్పుకోవటమనేది తెలుగు దేశపు మధ్యమతరగతి కుటుంబాల్లో ఏకోదగులకు కూడా రోజూ సాధ్యమయ్యేసనికాదు. లక్ష్మీతో మాట్లాడుతున్నప్పుడే శివానికి తెలుసును - మళ్ళా ఇటువంటి అనకాశం తన జీవితంలో లభించదని, మళ్ళా శేషటినించీ తనూ, లక్ష్మీ మామూలు అక్కా తమ్ముళ్ళే. కాని ఈరాత్రి అపూర్వమైంది. ఇటువంటిది లభించనే లభించదు. దొరికినప్పుడు దాన్ని సద్వినియోగపరచాలి.

తనకు మొదటినించీ అక్కాఅమ్మ యెంత ప్రాణమయిందీ, అది చూపించటానికి తనకు ఎట్లా సామర్థ్యమూ, సాహసమూ చాలకపోయిందీ. ఈ తల్లి పెంపకం తనకు ఎట్లా పాడుచేసిందీ, తను లక్ష్మీకి ఎటువంటి భర్తా, ఎటువంటి జీవితమూ సాఫ్రాప్తిచాలని కోరిందీ. లక్ష్మీ పవాహం తనకు ఎట్లా బాధకలిగించిందీ, ఇప్పటికికూడా దాన్ని తెలుచుకున్నప్పుడు తన గుండె ఎట్లా నిరయేదీ విపులంగా చెప్పాడు.

“ఏదైనా చెప్పుకునేటందుకు గాని, ఆపేక్ష చూపించేటందుకుగాని, నాకూడా ఒకరున్నారనుకునేటందుకుగాని నాకు నువ్వున్నా ఇంకెవరున్నారే!” అన్నాడు శివం.

లక్ష్మి ఎక్కువ మాటాడలేదు. తనకు సాబంధించి సంతవరకూ విధి తనకేమిస్తే దానితో పరిపూర్ణంగా తృప్తి పడటానికి సంసిద్ధురాలైనట్టు కనిపించింది. కాని దానికున్న అసంతృప్తి, మనోవ్యధా శివాన్ని గురిచేసని తమ్ముడికి తెలియచేసింది.

“నా దేమిటి? నేను దేనిలోకీ జమకాను. మొదటినించి నేను దౌర్భాగ్యుణ్ణి వెనక్కుతిరిగి చూసుకుని నా జీవితంలో ఇది జరిగిందిగదా అని సంశోషించేటాడుకు లేదు! నేను ముట్టుకుంటే బంగారం మట్టి అయింది. నే నేంచెయ్య బోయినా చాద్దు ఎదురైంది ఆకుకోబోయినచోట వెబ్బలాటలు పుట్టించినవాణ్ణి కానూ, నా బతుకేలంత!

“నీకేం ఖర్చుమే! ప్రపంచంలో ఇంతమంది యోగ్యులు, సమర్థులూ, చొక్కశుద్ది అయినవాళ్ళు ఉన్నారు; నువ్వేదానికో ఎవరికీ పెళ్ళానివి కాదగవనీ, ఆ పల్లెటూలో ఎందుకు పడవలసివచ్చిందీ? నీ బతుక్కివంటూ, ఇంటిచాకిరీ—మొదలూ, చివరూ ఇంతేనా! ఒకప్పు సకాలు లేవు, సంగీతాలులేవు, సర్కిసులులేవు, నాటకాలులేవు, పదిహేనురూపాయలు తెచ్చుకునే స్త్రీ డరు గుమస్తా పెళ్ళాని నీ కంటేనయ్య. ఈ బస్తీరోడ్దూ, బస్తీ ఆనందమూ, సాకరాలూ, ఇవన్నీ అనుభవిస్తుంది!” అన్నాడు శివం

లక్ష్మి మాటలాడలేదు.

“ఎప్పుడో నీ మొగుడ కేదో గ్రోవాచేస్తాను.” అన్నాడు శివం కాసేపు అలోచించి.

“ఏమిటది ?” అన్నది లక్ష్మి.

శివం ఆ ప్రశ్నకు సమాధానం చెప్పకుండా. “ఏమీ లేదుగానీ, దుర్మార్గుడు నీమీద చూపిస్తాడేమోనని భయంగా ఉంది!” అన్నాడు.

లక్ష్మికళ్లు మెరసినై, “ఏమిటాయన నామీద చూపించేది?” అన్నది. శివం ఒళ్ళంతా ఒక్కసారి పులకరించింది. ఆ క్షణంలో లక్ష్మిరక్తం శివం శరీరములో ప్రవహించినట్టయింది.

*

*

*

తన బావమరిదికి తెలియకుండా అతిరహస్యంగా శివం పొలమంతా అమ్మేశాడు. క్రయం జరిగిన ఆరు నెల్లకు కొత్తపట్టాదారు పొలాన్ని స్వాధీనం చేసుకున్నాడు. డబ్బంతా శివం ఎక్కడ పాతరేశాడో ఎవరికీ తెలియదు. ఈ వ్యవహారంలో శివానికి పినతండ్రీ సహాయం పూర్తిగా ఉందని ఒకమాట పుట్టింది. మొత్తంమీద ఆ ఇద్దరికీ వెనక ఎన్నడూ లేని సఖ్యత ఒకటి ఏర్పాటయింది.

ఈ వార్త వివగానే లక్ష్మి, కనకయ్య బయలుదేరి వచ్చారు.

“వెధవ, ఎంతపని చేశామా! వాడికికా ఇల్లుందిగా, మీరు వెంటనే వాణ్ణికోర్పు కీడ్చి అది కాస్తా వేలంవేయించండి రూపాయికి పావలాలన్నా రాకపోతే? చెడిన సొమ్ముతోపాటు ఇవీనూ?” అన్నది లక్ష్మి. అప్రయత్నంగా చిన్న తనపు గొంతు తమ్ముడి విషయంలో ప్రయోగిస్తూ.

శివంమీద లక్ష్మీ లేచిన లేవటం చూసి కనకయ్య ముగ్ధుడైపోయినాడు. దాని గొంతు తరువాత ఎన్ని రోజుల దాకానో కనకయ్యకుప్పు చెవుల్లో మోగుతూనే ఉంది.

“... నేను చచ్చిననుకునే ఈ పనిచేశావా? ... నేను మళ్ళీ ఇంకా నీ మొహం చూస్తానా? ఇంత ద్రోహంచేసి నువ్వు నా గడప తొక్కుతావా? ... వెధవపనిచేస్తావా? నే నివ్వలేనని ఆ మహారాజు కాళ్ళమీద పడలేక పోయినావా! నీ ముష్టిలోటు చించి నీ మొహం ఎన్నడో పారేసేవారుగా! ... ఈ ముష్టి అయిదువేలు సీచేత గడ్డి తినిపించిందిగాని ఆయన కిదో లెక్క అనుకున్నావా? ...”

అక్షరాలా కనకయ్య అభిప్రాయాలు కావుగాని గొప్ప మాటలు! కనకయ్య భౌతిక ప్రవాహానికి అడ్డుపడలేక చూస్తూ ఊరుకున్నాడు. తనకు అయిదువేలు లెక్కలేకేం గాని లక్ష్మీమాటలు వినటానికి మహాశ్రోవ్యంగా ఉన్నై.

మానంగా అక్కగారి ఉపన్యాసం వింటున్న శివం చెవులకు కూడా అవి శ్రోవ్యంగానే ఉన్న సంగతి, వాహ, కనకయ్య ఎరగడు.

తరువాతి మారిన రోజులకు చూసుకుంటే, ఎంత పెరిగినా, శివం రాసిన నోటు కనిపించలేదు. అది పూర్తిగా అదృశ్యమయింది.

పది సంవత్సరాలపాటు లక్ష్మీ; శివం ఒకరినొకరు చూసుకోలేదు. అభ్యుదయం లక్ష్మీ మంచానపడి అవసానదశలో

ఉండగా భర్తను దగ్గరికి పిలిచి “ఒక్కసారి మా తమ్ముడికి కబురు చెయ్యండి!” అన్నది.

“వాణ్ణా—?” అన్నాడు కనకయ్య ఆశ్చర్యంతో.

“పిలిపించండి! ఇక నేను బతకను!” అని బతి మాలింది.

కనకయ్య సరేనన్నాడు. పదిసంవత్సరాలు తనను వంచించిన భార్యను ఒక్కసారి వంచించిన కనకయ్య భగ వంతుడి దృష్టిలో పతితుడై ఉంటాడు!

ఇంకో అయిదునిమిషాలకు ప్రాణం పోతుందనగా ఒళ్ళు తెలిసి “వచ్చాడా?” అన్నది లక్ష్మి. శివం రాలేదని చెప్పాడు.

“రాడు!—వాడు రాడు! నేనే రావద్దన్నాను!” అని లక్ష్మి కిళ్ళు మూసుకుంది. ఆమెను వెంటనే మైకంలోనే ఆమె ఆత్మ శరీరాన్ని వదిలింది.

శ్రీమదాచార్య
తలవ్రాలు గంధాలయం,
శ్రీకృష్ణాపూర్వం.

నినిమాసరదా

నన్ను వెంటనే బయలుదేరి రమ్మని రంగనాథం
ఔలిగ్రాం ఇచ్చాడు. అది మాసి మా ఆవిడ చాలా సంతో
షించింది.

“పిచ్చిదానా, నీకు రంగనాథం సంగతి తెలీదు,
వాడంత మంచివాడులేదు. వాడంటే నాకిష్టంకూడా అనుకో.
కాని వాణ్ణి నమ్మటంకన్న బుద్ధితక్కువపనిలేదు. ఆకాశానికి
నిచ్చినవేసి, అది ఆనిందోలేదో చూడకుండా గబగబా
మెట్లెక్కేరకం. వాడికి తగిలిన బొప్పెలు మామూలు
మనుషులకు తగిలితే వాళ్లు ఈసరికి సన్యసించటమో రాజ్యా
లేలటమో చేసిఉందురు. రంగడు అనుభవంద్వారానేర్చుకునే
భావతాకాదు. ఈ ఔలిగ్రాం నమ్మివెళ్లితినా సిద్ధెన్న మాచా
రం వెళ్లి నట్టవ్రతుంది.” అని మా ఆవిడ ఉత్సాహం పాడు
చెయ్య ప్రయత్నించాను.

కాని మా ఆవిడ అంత సులభంగా నిరుత్సాహపడ
లేదు. నిజానికి రంగడి లక్షణాలు కొన్ని మా ఆవిడలో

కూడా లేకపోలేదు. మేలెంచిగాని కీడెంచదు. ఒక మనిషికి కలిగే అనుభవాలలో కొంతవరకైనా ఆ మనిషి ప్రవృత్తి ప్రతిబింబిస్తుందని తెలుసుకోదు. “అదివరకట్లా అయింది. ఈసారి ఇంకోవిధంగా కావచ్చు.” అనే ధోరణిలో ఉంటుంది. ఏక్షణాన ఏదిజరిగినా జరగవచ్చుననే వాళ్ళనే భరించటం కష్టం. ఏక్షణాన మేలు జరిగినా జరగవచ్చుననే దురాశగల వాళ్ళని భరించటం మరీకష్టం. మా ఆవిడ ఈరకం. రంగడుకూడా అంతే. పైపెచ్చు వీళ్ళిద్దరికీ నా తెలివితేటల్లోనూ, శక్తి సామర్థ్యాలలోనూ అంతులేని నమ్మకం నాలో ఈ ఇద్దరికీ ఉన్న విశ్వాసం ఏ ధనికుడితో ఉంటేనిరుద్దోగంతో బాధపడకుండా నాభార్యకూ పిల్లలకూ ఇంతతీండయినా పెట్టగలిగిఉండును. నే నామాట అన్నప్పుడల్లా మా ఆవిడ, “రోజులెప్పుడూ ఒకటిగానే ఉంటాయా ఏమిటి? రేపు మీరే అందరికన్నా ఎక్కువ సంపాదించవచ్చు.” అనేది. కదిలిస్తే కంపంతా కదులుతుందని నే నెవరెవరికన్నా ఎక్కువ సంపాదించవచ్చునో అడిగేవాణ్ణికాను. రంగడు కూడా నాతో, “ఏమిట్రా? ఈ సంపాదించే వాళ్ళంతా నీకన్న మొనగాళ్ళా?” అనేవాడు.

కాస్తా కూస్తా బుద్ధిమాంద్యంగల వాళ్ళకు తప్ప నాలో విశ్వాసం కుదరదు కాబోలని నే నొక్కొక్కసారి భయపడుతూ ఉండేవాణ్ణి. ఇంకో విచిత్రం ఏమిటంటే నాలో ఇంత విశ్వాసంగల ఈ యిద్దరూ నా నిర్ణయాలను కాస్త యినా గౌరవించేవాళ్ళుకాదు. ఏదిచెయ్యాలో వాళ్ళు చెప్పే

వాళ్ళు, ఎట్లా చెయ్యాలనేది నాకు వొదిలిపెట్టేవాళ్ళు. ఎట్లా చెయ్యాలో వెలిసిన వాడికి, ఏది చెయ్యాలనేది ఎందుకు తెలియదో వాళ్ళకే తెలియాలి. ఇంత అసాధారణ ప్రజావంతుణ్ణయిన నేను ఈ యిద్దరి గార్డియన్ షిప్పులోనూ ఉంటూ ఉండవలసినచ్చేది.

నా మద్రాసు ప్రయాణానికి మా ఆవిడ టికెట్టు కొనడం తరవాటుగా అంతా సిద్ధం చేసింది.

“అదికాదే! ఆ త్రాళ్ళును కార్డుముక్కలూ పోయ్యేవానికి ఉభయఖర్చులూ అగంటు వెరిచ్చాడుగాని ఆ డబ్బు నాకు పంపితే రైలుచార్జీకయివూ ఉండేదికద! ఇప్పుడు పోవటానికి డబ్బేదీ?” అన్నాను.

“నా నాను తాకట్టుపెట్టండి కాసులపెరుతోవాటు కలిపి తీసుకోవచ్చు.” అన్నది మా ఆవిడ.

“ఇదివరకు నీ సొమ్ము దుర్వినియోగం చేసింది చాలదా?”

“మీదంతా తల్లకిందులు వాదన. అవసరమైనదానికి ఖర్చుపెట్టేది దుర్వినియోగమంటారు. ఊరికేకూర్చుని తిన్నది సర్వినియోగమంటారు. నా నగలు తాకట్టుపెట్టటం కొత్తయినట్టు చూట్లాడతారే?”

“అదికాదే! ఈ వెళవ సినిమా తీయటమేమిటి? వాడికి నాకూ సినిమా తీయటం ఏమిటో ఎట్లా తెలుసు?

వీణి నమ్మి ఈవ్వవహారంలో దిగేవాడు వాడెంతటివాడను కోవాలి? నేను నేర్చుకోవటానికైనా ఉండదే?”

“చాలెనుకూ! మీరేవేవో దిక్కుమాలిన కథలన్నీ రాయటం లేదూ? సినిమాకు రాయలేరా యేం? అన్నీ చూసాచ్చినట్టు రాస్తారే? సినిమాకేం తెలుసొచ్చిందీ?”

“ఎట్లా అయినా సినిమా అన్న తనుచాత కొంచెం కష్టంకాదూ? దానికేవో ఏడుస్తయి” అన్నాను అయోమయంగా.

“ప్రతి సినిమా చూసివచ్చి విమర్శిస్తారే? అక్కడ బాగాలేదు, ఇక్కడ బాగాలేదు అంటూ? ఇన్ని సినిమాలు వచ్చినా ఒక్కటి మీకు నచ్చదుగదా, ఇంకేం, వెళ్ళి అన్నిటికన్న మంచి సినిమా తియ్యగూడదూ?”

“వంటలో తప్పులు పట్టటమూ, వండటమూ ఒకటేనా?”

“చూస్తుంటే అదే తెలుస్తుంది. మీరు నేర్చుకోలేని విద్య ఉందా ఏమిటి?”

ఎంత గొప్ప నాకు!

“అదికాదే! అసలు సినిమాలైనా చాలా ఛండా లవుది అందులోకి రకరకాల వాళ్ళు దిగుతారు. తగుడూ వ్యభిచారమూనూ. అంతా మాలకూడు!” అన్నాను.

“మన బాగారం మంచిదైతే!... చెడిపోదలిచిన వాళ్లు సినిమాలోనే పోవాలా?”...

మొత్తంమీద మా ఆవిడ గట్టిపట్టు పట్టింది. దొరికిన అవకాశాలు పోగొట్టుకుంటే ఎట్లాగన్నది. నా బద్దకం తప్ప ఇంకేమీలేదన్నది. కాని తీరా వెళ్ళితే వీం జరుగుతుందో నాకు తెలుసు. శతవిధాల ఏమీ ఉండదు. నాలుగు రోజులపాటు కుక్కలల్లా నేనూ రంగడూ కలిసి పట్నమంతా తిరిగి, చివరకు తిండికూకా డబ్బుగడక, రైలు చార్జీకి కూడా ఎవరిదగ్గరో అప్పు చెయ్యవలసివస్తుంది. అట్లాకాక రంగడు నిజంగానే డబ్బుగలవాణ్ణి పట్టినట్లయితే కొంతకాలం వాడిడబ్బు తెగలేసి, చివరకు పిక్చరుతీసే అసలు నాధుడు దొరక్క ఎవరిదారిసవారు వెళ్లివలసి వస్తుంది. ఒకవేళ దారి తప్పి పిక్చరు తీయటమే ఉన్నా అది అథమచిత్రాల్లో ప్రథమ చిత్రంగా తయారై అందులో నేకూడా ఉన్నానని చెప్పుకోవటానికి నామర్థా అవుతుంది. నాకు దరిద్రమంటే భయమే అయినా, అంతకన్నా అసహ్యమేమంటే మోసం లేకుండా అమాయకుడి దగ్గరా డబ్బు కాజెయ్యటం. నిజంగా రంగడు సినిమా పిక్చరు తీయించటమే జరిగి, అందులో నేను డబ్బు సంపాదించటంకూడా జరిగిందా ఈ రెండు పద్ధతుల్లో ఏదో ఒకటి తప్పదు.

అయినా మా ఆవిడ వొత్తిడి భరించలేక పదిహేను రూపాయలు చేతబట్టుకుని మద్రాసు బయల్దేరాను.

*

*

*

నా రిస్కయి అందింది. రంగనాథం నా కోసం సెంట్రల్ స్టాట్ ఫారం మీద ఎదురు చూస్తున్నాడు. ఎందుకు బయల్పడేదానా అని పశ్చాత్తాప పడుతూనే వచ్చానుగాని, నేను రావటంవల్ల వాడికి కలిగిన సంతోషం చూస్తే రావటం మంచిదే అయిందనిపించింది. బిబ్బి నెట్టేడి చేస్తే బసవయ్య పట్నంలోనే ఉన్నాడనీ, నూడెరన్ హోటల్లో బస అనీ, త్వరలోనే లాడి అద్దెకు తీసుకోబోతున్నారనీ రంగడు చెప్పగానే నా సంతోషం మరింత అయింది. వద్దం టున్నా వినకుండా నన్ను టాక్సీలో ఎక్కించి రంగనాథం నూడెరన్ హోటల్ కు తీసుకుపోయినాడు.

దారిలో వాడు నాకింకా కొన్ని కోర్త విషయాలు కూడా చెప్పాడు. అందులో ముఖ్యమైన అంశ మేమంటే మనవాడికి బసవయ్యతో నేనుగా లావాదేవీలు లేవుట. బసవయ్య ఏకపుత్రుడు శ్రీనివాసులుట చక్రం తిప్పుతున్నది. బసవయ్య వేరుశనగలోనో పొగాకులోనో పెద్ద వ్యాపారం! ఎగుమతి వ్యాపారం - చేసి రెండో మూడో లకారాలు చేర్చాట్ట తన ముద్దుల కొడుకు కోరిక తీర్చలేక ఒకటంటే ఒకటి సినిమా ఫిలిముతీసి అందులో అసలు - లాభం ఉన్నా లేకపోయినా - తిరిగివస్తే ఆ వ్యాపారంతో ముద్దుగా సీనుయ్యి ఏర్పాటుచేసి తన దారినతాను యధేచ్ఛగా వేరుశనగా, పొగాకూ అమ్ముకుందామని తీర్మానించాడుట బసవయ్య. రంగడు చెప్పే కబుర్లనుబట్టి సీనాయి పోర్టుపారం కణుపు దాటలేకపోయినాడనీ, ఇదహాలో యేటనే ముండా ముతకా పెట్టాడనీ, సినిమా ఆలోచనలతో పోల్చిచూస్తే ఈసినిమా

తియ్యటమనేది అత్యుత్తమంగానూ అతి నిరపాయంగానూ
బసవయ్యకు తోచిందని నేను అర్థంచేసుకున్నాను.

“అంతా బాగానే ఉందిగాని సీనాయికి నువ్వెల్లా
దొరికావు? నీకన్న అనుభవజ్ఞుడు లేకపోయినాడా?”
అన్నాను.

“వాళ్ళ మొహం అనుభవం! అనుభవంకన్న
ముఖ్యంగా కావలసింది మెదడు. ఇప్పుడు తీసే పిక్చర్లకంటే
మనం చాలా మంచిపిక్చర్లు తీయవచ్చు” అన్నాను
రంగడు.

“మనం ఎవరు?” అన్నాను.

“నువ్వు నేనూ, కావలిస్తే నీనునుకూడా వేసుకో.
వాడుకూడా వుండనే వుంటాడాయె. వాడు మనం చెప్పినది
కాదనడు. నువ్వొక్కడివి చాలవుట్రా?”

నాకింటిదగ్గర ఉన్నట్టే అనిపించింది.

“మీ సీనాయి చెప్పినట్టు మనం వినాలిచూస్తేనో?”
అన్నాను.

“వెధవను పీక పిసికి పారెయ్యనూ? అంతా నువ్వే
చూసేట్టు పోడితో ముందే చెప్పావు.”

“నీ తేలివి తెల్లారినట్టే ఉంది. నాకుమూత్రం ఏం
తేలును?”

నేనిమాట అనేసరికి రంగడు పులినిచూసినట్టు

“నీపుణ్యండుంటుంది ఆమాటమాత్రం సీనాయిద్గిర అనకు. నీకంతా తెలుసునని వాడితో చెప్పాను. నిష్కారణంగా ఇద్దరిపరువూ పోతుంది,” అన్నాడు.

రంగడినె తిన ఒక్కటెట్టి, నాదారిన నేను టాక్సీ వెనక్కు తిప్పుకు పోదామనిపించింది

“నేనే యేం చేస్తానని వాడితో కోశావు?”

“కథా డయిలాగుస్ రాయలేవా?”

“అంతమాత్రమే అయితే ఎలాగో ఏడుస్తాను. నేను తిప్పు చేస్తే డ్రైర్ కరుగాడుంటాడుగా సరిదిద్దటానికి?”

“నువ్వే డ్రైర్ కు చేస్తావన్నా నే.”

“నేనా, నీకేమైనా మతిపోయిందా యేం?”

“చాలేరా నీ సంగివేమాలూ! వెధవది తెలుగు పిచ్చుగు డ్రైర్ కు చెయ్యలేవా? నువ్వు నాటకాలాడించలా? రిహార్సల్సు చేయించలా? అడిగే వెధవలేడుగాని నేను అమాంతం పదిపిచ్చర్లు డ్రైర్ కు చేసి పారేద్దునే!”

“పదివొద్దు. ఈ ఒక్కటే చెయ్యి నీపుణ్యం వుంటుంది” అన్నాను

“సరే, అంతగా అయితే డ్రైర్ క్ కి విషయం తరవాత మెల్లిగా సీనుతో నేచెబుతాగాని, ముందర్తిగా నీకు చాత కాదని అనెయ్యకు,” అన్నాడు రంగడు.

“ఇంకే మేం చేస్తానన్నావు?” అన్నాను.

“ఇంతే. ఇంకేముంది?” అన్నాడు రంగడు. వాడింకేదో దాస్తున్నాడని నాకు సందేహం కలిగిందిగాని తరిచి అడగలేదు. ఎందుకంటే వాడి మొహంచూస్తే జాలివేసింది. నేను డైరక్టు చెయ్యలేనురా బాబూ, అంటే చెయ్యనన్నట్టు అర్థమవుతుంది, తను నేను నమ్మించి నడిసముద్రంలో ముంచివట్టు వాడు భావించుకున్నాడు. వాడి మొహంచూస్తే నాకా సంగతి స్పష్టమయింది. వాణి పుస్తకం చదివినట్టు చదివెయ్యగలను.

మనని అభిమానించేవాళ్ళు లేకపోతే లేరని ఏడుస్తాంగాని, వీళ్ళు మనమీదనే భారంచూస్తే ఒక్కొక్కసారి కిక్కిరిస్తూ అజ్ఞాతవాసం మేలనిపిస్తుంది.

*

*

*

హైటల్లో ఒక డబుల్ రూములో బసవయ్యా కొడుకూ వుంటున్నారు. దాని పక్క గదిలోనే ఒకసీటు మనవాడు, రంగనాథం ఆక్రమించాడు. రెండోసీటు ఖాళీగానే వుండటంవల్ల దాన్ని నాకిచ్చేశాడు. టాక్సీలో నుంచి నేనూ, రంగడూ దిగుతుండగా బసవయ్యగారు తన గది గుమ్మందగ్గర నిలబడి మీసాలు తుడుచుకుంటూ నన్ను చూసి తలకొడించి, “వచ్చారా?” అని గంభీరంగా అడిగి, మరోమాటలేకుండా గదిలోకి వెళ్ళిపోయినాడు. ఆయనకు యాభైయేళ్ళుంటే. చేతులకుమురుగులున్నై. వెనక ముచ్చట ముడి.

కాఫీతాగి, గడ్డంగీక్కుని, నేను స్నానంచేసి వచ్చే సరికల్లా సీనుగాడు ఎక్కడినుండో ఎచ్చి రంగడితో పది మంది పెట్టుగా మాట్లాడుతున్నాడు.

“మీరు రాశేమో ననుకుని భయపడ్డాం. మీ కోసమే అంతా ఆపిఉంచాం. కథవ్వుమేనా ఆలోచించారా?” అని ఆత్రపడ్డాడు సీనాయి.

“ఉండరా! ఇప్పుడేగద వాడొచ్చింది,” అని రంగడు వాణ్ణి కోప్పడ్డాడు.

సీనాయి ఆత్రం వర్ణనాతీతం. వాడికున్నంత సినిమా వెర్రి ఎవరికీ ఉంటుందనుకోను. సాధ్యంకాదుగాని ఆ సాయం త్రానికే వాడికి సినిమా తీసి పారెయ్యాలని వుంది. ఆమాట నోటంట అన్నాడు కూడాను.

“నాటకం ఆడినంతసేపేగదా సినిమాకూడా ఆడేది? ఒక్కరోజునా నాటకమల్లే ఎందుకు తియ్యకూడదో?”

తాను తియ్యబోయే చిత్రంగురించి మాట్లాడటాని కేమీ లేకపోతే ఇతర సినిమాకంపెనీలను గురించి, చిత్రాలను గురించి, మాట్లాడేవాడు. చెవికోసిన పిట్టలే ఒకటే వాగుడు. మేం భోజనం చేసేలోపుగా తను పుట్టింది లగా యతు చూసిన మూవీలూ, టాకీలూకూడా వర్ణించాడు. ఆ తరువాత ప్రస్తుతం తీస్తున్న చిత్రాలన్నిటిలోనూ ఎవరెవరు నటిస్తున్నారో, ఎవరెవరు కామెరాలు తిప్పుతున్నారో, సంగీతం కాదు చేస్తున్నారో, ఏయే స్టూడియాల కెవరెవరు

పెత్తందాల్లో అన్నీ చెప్పాడు. పాడు ఇంత సంభాషణమధ్యా అయిదునిమిషాలకొకసారి గగ్గయ్యనుగురించి రామతిలకాన్ని గురించి చెప్పటంచూసి వాళ్ళిద్దరూ వాడికి అభిమాన తార లేమో అనుకున్నా. నే ననుకున్నది నిజమేగాని దానికి కారణం నేనూహించినదికాదు. కలకత్తాలో సావిత్రి చిత్రం తీసేటప్పుడు సీనుగాడి స్నేహితుడక్కడేవుండి ఒకరోజు షూటింగు చూశాడుట.

సీనుగాడి సంభాషణలు రెండున్నర నిమిషాలకన్న భరించటానికి బానిక్కుల సహాయం అవసరం. భోజనం చెయ్యగానే నిద్రపోవటం అలవాటని వంక పెట్టి తప్పించు కున్నాను.

మధ్యాన్నం మూడుగంటలకల్లా సినిమాకు వెళ్ళే ప్రోగ్రాం నగ్గిలో వెట్టెండులో ఇంగ్లీషు సినిమా వుంది. దానికివెళ్ళాక. ఇంటర్వ్యూలో సీనాయి ఇంగ్లీషు సినిమాల్లో లోపాలమీద ఉపన్యాసం ప్రారంభించాడు అందరూ మా కేసి చూస్తున్నారు. నాకు సిగ్గేసింది. చర్చ సీనాయికీ, రంగడికీ వొదిలేసి నేను పాళ్ళవెంట రానట్టు మొహం పెట్టి దిక్కులు చూడసాగాను.

సినిమా అయిపోయే టైముకి సీనాయి నన్ను “ఏమోయ్” అని పిలుస్తున్నాడు.

“ఇప్పుడేం చేస్తా?” పోయి ఎక్కడన్నా తాగు దామా? జల్సాను ముందు బ్రాందీ లేకపోవటం ఏమి టోయ్?” అన్నాడు సీనాయి.

“నాకు లైమ్ జూస్ తప్ప సయించదు ” అని చెప్పాను.

“నాన్నెన్నో! మా వెంట రాకపోతే నేనొప్పును. చెడ్డ వాళ్ళే,” అన్నాడు సీనాయి

“మనవాడిక్కూడా అలవాటుగిలే, అప్పుడప్పుడూ!” అని రంగడు సీనాయికి ప్రోత్సాహం యిచ్చాడు.

సీనాయితో సావాసమంటే నాకెంత వెగటుగా వుండో రంగడు అర్థం చేసుకోలేడు. రంగడు మంచివాడు. సర్వసముదయ నేనంత నిష్కల్మషహృదయుణ్ణికాను. కపటిని. ఎంతో పిచారించిగాని నేను స్నేహించెయ్యను. నాకిష్టంలేని మనిషిని అంతమాత్రాన ఉంచటానికి నా అంతరాత్మ అంగీకరిస్తుంది. సీనాయితో స్నేహించెయ్యటం నాకిష్టంలేకపోగా, వాడు నాస్నేహం సంపాదించే పద్ధతులుకూడా నాకు రుచించలేదు.

“నేను రానులే, మీరిద్దరూ వెళ్ళండి. నాకు కొద్దిగా పనికూడావుంది.” అని వాళ్ళ జవాబుకోసం చూడకుండా సాగివెళ్ళాను.

ఆ గాత్రీ నేనింటికి వెళ్ళేసరికి రంగడు ఒక్కడే ఉన్నాడు. సీనాయి ఏమైనాడని అడిగితే, “ఆ వెధవ!” అని సమాధానం చెప్పాడు. అంటే ‘అర్థమేమిటంటే ఏ కొంపలోనో దూరాడని బయటపెట్టాడు.

“వీడి ఈ వేమాలు సమర్థించా వీడిస్నేహం సంపా

దించావ్? నువ్వుకూడా ఏదో కొంపలో మారలేకపోయినావా?” అన్నాను.

“ఛీ, ఛీ! నేను వాణ్ణి నిరుత్సాహపరచబట్టి ఇప్పుడు నయంకాని, నేను లేకపోవే మరీ అన్యాయంరా!” అన్నాడు.

“నాకాతేడా కనిపించలేదు,” అన్నాను. సీనాయిని అంతకుపూర్వం ఎరక్కపోయినా.

పాపం, రంగడికి నామాట వేదివాణ్ణి. ఇవాళ వరకూ వాడు సీనాయిని అసహ్యించుకుని ఉండడు. నేను అడుగుపెట్టగానే వాడు సీనాయిని గురించి నాకోసం తన అభిప్రాయం మార్చుకోవటం ప్రారంభించాడు.

*

*

*

త్రవ వాతసినిమాతీసినాతీయకపోయినా ప్రస్తుతంవీళ్ళు పెడుతున్న ఖర్చుచూస్తే నాకుమండిపోయింది. మానలుగురికీ రోజుకుపదిరూపాయలచొప్పున హోటలువాడుకాజేస్తున్నాడు. నెలకు ముప్పైరూపాయలుపాతేస్తే మంచిఇల్లు దొరుకుతుంది. పూటకు నాలుగింజలకు ఎక్కడైనా భోజనం దొరుకుతుంది. టిక్కెట్టు పుస్తకాలు కొంటే ఇంకా చవుక. ప్రస్తుతంమాకు అర్జంటు ఏమిలేవీలేవు. అయినా ఇల్లుకదిలే తేటాక్సీ. బస్సు మీదో, ట్రామామీదో సోగలిగిన చోట్లకుకూడా టాక్సీలే. సినిమాకుపోతే రూపాయిబేడ టిక్కెట్టుకు తక్కువ కొనటం

లేదు. ఇదికాక రోజూ తాగుడు, రోజూ ముండలు, పీటికని సీనుగాడు ఎంతఖర్చు పెడుతున్నాడో నాకు అంచనా లేదు. గడిచిన రెండు సంవత్సరాలలోనూ ఏనెలా నేను పాతిక రూపాయలు మించి ఖర్చుపెట్టి వుండలేను. గోవుకు పదీ పది హేను తక్కువ కాకుండా దుర్వ్యయం అవుతుంటే చూస్తూ వూరుకోవటం నాకు చాతకా లేదు. ఒకరోజు సీనాయి నన్ను రంగణి వెంటపెట్టుకుపోయి. ఒకసియ్యితాను బేరంచేశాడు. కొన్నాడు, మాముగ్గురికీ మూడు రెళ్ళు ఆరు చొక్కాలు కుట్టించడానికి తెయిలరుదగ్గరికి ప్రయాణంకట్టాడు. ఆ అవకాశం తీసుకుని సీనాయికి మంచి లెక్కరిచ్చాను.

“నేను చాలామంది వ్యాపారస్తుల్ని చూశాను. వాళ్ళిలో బాగా బతికేవాళ్ళనీ చూశాను. కాని వాల్లెవరూ ఇట్లా పెట్టుబడి డబ్బు మంచిసీళ్ళుగా వాడరు. ఏమైనా సరదాలుంటే లాభాలతో తీర్చుకుంటారు. నువుఖర్చుచేస్తున్నది ఎవరిడబ్బోకాదు నీదే!” అన్నాను.

“డబ్బుంటే చేదయినట్టు మాట్లాడుతున్నావే?” అన్నాడు సీనాయి. నాదొంగెత్తు బయటపెట్టిన వాడల్లే.

“నాకు డబ్బు చేదుకాదు. నాకోసం నువు ఖర్చు పెట్టడంతా రొక్కంగా యిచ్చుకుంటే దాతో నాఖర్చులు గడుపుకోగా నాభార్యబిడ్డలనుకూడా హాయిగామేపగలను. ఖర్చయే డబ్బుకు క్రమమైన ప్రతిఫలం రావటంలేదని విచారిస్తున్నాను.” అన్నాను.

“మనకు రేపుసినిమామీద లక్షరూపాయలు లాభం

వస్తాయి, ఏం ఖర్చు చేస్తే? మనం చెయ్యబోయేది అంత అడవా వ్యాపారమా? దర్జాగా, పెద్దెత్తుగా ఉండాలి. రూపాయలు పారేసేవాడికే రూపాయలు. అణాపైస లెంచే వాడికి అణాపైసలే." అన్నాడు సీను ప్రపంచాన్ని కాచివడ బోసిన వాడల్లే.

"ఏగో తోచింది చెప్పాను. ఇందువల్ల నాకు ఒరిగే దేమున్నది?" అన్నాను. నేనెంత చెప్పినా వినక దర్జవాడిగో నా కొలతలుకూడా తీయించాడు

తొవ్వత నాతో రంగనాథం నిహస్యంగా, "ఎందుకురా వాడికి అటువంటి సలహా రుచిస్తుందనా? వాడికేబ్బు వాణ్ణి తగలేసుకోనీ, నీ దేవోయ్యింది? నా దేవోయ్యింది?" అన్నాడు

"తీరా పిక్కరు తియ్యటానికి డబ్బులేకపోతే?" అన్నాను.

"ఆ సంగతి వాడికి తెలీదా?"

వాడికి మంచి చెడూ తెలీదనేగా నువ్విప్పుడు నాతో అన్నదీ?"

"పోదు, నీ కవడు చెప్పగలడూ? నీతో ఎప్పుడూ ఇంతే అందరికీ బుద్ధిచెప్పాలంటావు. నీ కేం వారుగుతుంది. అందుకే నిన్ను చూస్తే ఎవరికీ ఇష్టంవుండదు. నువ్వు చెప్పి ఎవణ్ణా ఎప్పుడన్నా బాగుచేశావా?"

తలోచించాను. ఆ చివరిముక్కలో అబద్ధం కనిపి

పించలేదు. కాని మనుషులు మారగనుకోవటం నా అంత రాత్రికి రుచించలేదు. నా ఆదర్శమూ, విశ్వాసాలూ అన్నీ మనుషులు మారగలరనే విశ్వాసమీదే ఆధారపడి ఉన్నట్టుగా తోచింది.

“ఇతరులను బాగుచెయ్యకపోవటం నా అసమర్థత అయిపోండాలి. అంతేగాని బాగుచెయ్యటం అసాధ్యమైకాదు సన్ను ఆవిద్య నేర్చుకోని, ఇంకోడు తప్పుచేస్తున్నట్లు నిషేధం లక్షమైన నీ అంతరాత్మకు తోస్తున్నప్పుడు ఊరుకుంటే నువ్వేం మనిషివి? నా తప్పులు ఎవరో దిద్దకపోయినట్టయితే నేనేస్థితిలో ఉండేవాణ్ణి?” అన్నాను.

“సీసంగతివేరు. నువ్వు నేర్చుకోగలవేమో, సీనాయి నేర్చుకోలేదు. వాడు నిన్నుగురించి ఏమన్నాడో తెలుసా? ‘ఇటువంటివాడు సినిమాలో తీస్తాడు? పదిరూపాయల నోటు చూసి దడుచుకునేవాడు!’ అన్నాడు. నేను చివాట్లు పెట్టా సనుకో. అయినా నువ్వు డబ్బుపిషయం నిర్లక్ష్యంగా ఉన్నట్టు కనిపిస్తే వాడికి కాస్త ధైర్యంగా ఉంటుంది... తరవాత డైరక్టర్ కను పిషయంకూడా వాడితో మాట్లాడా. నువ్వు డైరక్టర్ కు చెయ్యకన్నా వని చెప్పేటప్పుటికి వాడు కంగారు పడ్డాడు. ఏం చేసేదీ? “ఒకకోరికోశా. నువ్వు సంభాషణలూ, పాటలూ రాస్తే మరొకరు డైరక్టర్ చెయ్యటం బావుంటుందని, ఒకమనిషే అన్నీ చెయ్యటం మదరదనీ చెప్పా. పేరున్న డైరక్టర్ కును తెస్తే ఏ రెండుమూడువేలలో ఇవ్వాలిసి వుండదా అన్నాడు. అంటే ఆఖర్కు మేం వెసుకోలేదు.

సి ని మా స ర దా

అందుచేత నే నన్నానుకదా “ఎవరో అసిస్టెంటు డైరెక్టరును చవుకలో తెచ్చి వాడిమీద నిన్ను పెడితే వాణ్ణి డైరెక్టరు చేసినట్టువుంటుంది, నువు వెనకవున్నావన్న ధైర్యమూ వుంటుంది.” అన్నాడు రంగడు.

“ఎవరో అసిస్టెంటు డైరెక్టరు? దొరికాడా? పతకాలా?

“దొరికాడులే వెయ్యిరూపాయలకు నూట్లాడాం. ఇవాళ రెండువందలు అడ్వాన్సిచ్చి బుక్ చేస్తున్నాం.

“మీసాహసంమాస్తే అజ్ఞానం వెనకలేందీ ఇంత సాహసం ఎవరికైనా ఉంటుందా అనిపిస్తున్నది. మనెవరికీ సినిమాలు తయారం అయిదు. డబ్బిచ్చయినా అనుభవం వున్నవాణ్ణి పెట్టుకోవద్దుట్రా? డైరెక్టరుగా పెట్టుకునేవాడి కేమైనా తెలుసునో శేలియదో నిర్ణయించేది నువ్వు. సీనాయి నూనా? పోనీ విారయినా వాణ్ణి పరీక్షించాగా? లేదు. డైరెక్టరంటూ ఒకడికి పెతనం ఇచ్చి వాడిమీద నన్ను అధికారిగా పెక్షతారా? నేను డైరెక్టరుకు పనికిరానో అంటుంటే డైరెక్టరుమీద అధికారం చలాయించటానికి పనికివస్తాననా?

రంగడు, పాపం, నన్నిక భరించలేకపోయినాడు.

“మేము ఏదిచేసినా నీకు నచ్చదు. నువు చెయ్యవు. ఎట్లారా నీయో?

వాడి అజ్ఞానాన్ని బలపరచని కారణంచేత నేను రంగడికెంత ప్రతిబంధకంగా తయారయినానో నేనూహించు

కోగలిగాను. వాణ్ణి చూస్తే జాలివేసిందిగాని ఆమోదించటం నాతిరంకాలేదు.

“మీ యిష్టగవచ్చినట్టు ఏడుచుకోండి. మధ్య నా దేం పోయింది?” అని తాత్కాలికంగా అస్త్రసన్న్యాసం చేశాను.

*

*

*

అనాడు డైరెక్టరు మాగడికి వచ్చాడు. మాట్లాడుతుంటే నాకు అతను వొట్టిపోచికోలు రామన్నగా కనుపించాడు. వాడు కొన్నివిషయాల్లో సీనుగాడికి దీటయినవాడే. వాడు అయిదునిమిషాల్లో అరడడను పిక్కర్లుతీసి ఆరులతులు లాభంచూపించాడు. “మీరెవరు? సినిమాలు తీయటంలో ఏమి అనుభవం వుంది?” అని అతను అడిగిన పాపాన పోలేదు.

“ఏమండీ, మూర్తిగారు? మనం ఏసబ్బకు తీసుకుంటే బాగుంటుందంటారు?” అన్నాడు సీనాయి డైరెక్టరు మాటలను నిర్దాక్షిణ్యంగా తోసిస్తూ. ఎవరన్నా తనతో మాట్లాడుతున్నప్పుడు సీనాయి వింటున్నాడనుకోవటానికి లేదు.

ఇప్పుడు సీనాయికి చాలాసంకోషంగా వుంది. ఇంత కాలానికి తనకు సినిమా చిత్ర నిర్మాణం గురించి తనతో మాట్లాడే అర్హతగలవాడు దొరికాడన్న సంకోషం వాడి మొహం కనిపించింది. ఇక నాతో ఏదన్నా చెప్పుకోవటానికి గాని, నన్ను అడగటానికిగాని సీనాయికి అవసరంలేదు.

అంతా ఒక గంటలోపుగా సీనాయి మూర్తిని “ఏనుండి” అనటంగానేసి “ఏమిటయ్యా” అనీ, అదికూడా మానేసి “ఏమిటోయ్” అనీ అన్నాడు. పొద్దుకేలోపల ఏమిరా అంటే ఏమిరా అనుకునే స్నేహం మూర్తికి సీనాయికి వర్పడి తీసుతుందని నాలో నేను దృఢం చేసుకున్నాను. మూర్తితో తను స్నేహం చెయ్యటంవల్ల నేను అసూయపడి చచ్చిపోతానని సీనాయి అనుకుని ఉన్నా, నాకాశ్చర్యం లేదు.

మూర్తికి రెండువందలూ అడ్వాన్సిచ్చారు. రెండు పచ్చనోట్లు భక్తితో మడిచి జేబులో పెట్టుకోగానే మూర్తి పక్కా వ్యాపారస్తుడయిపోయి, “మనం సోషల్ పిక్చరే తీయటం మంచిది. నాదగ్గిర ఒకటి రెండు కథలున్నాయి. నచ్చితే వాటిని తీసుకోవచ్చు. లేకపోతే కొత్తది రాసుకోవచ్చు. కథ అనుకోగానే మనం నటలను ఒక్కచేసుకోవచ్చు. సినిమో నేనేరాస్తాను. సంభాషణలూ అదీ రాయించుకుని రిహార్సిల్లు ప్రారంభించవచ్చు,” అని ప్రణాళిక ఏర్పాటుచేశాడు.

ఆరోజు లగాయతు రోజూ మూర్తి రాసాగాడు. అతనూ సీనాయిగా కలిసి ఎక్కడెక్కడో తిరిగేవారు. ఏమీ మిటో చేసేవాడు అప్పుడప్పుడూ రంగడుకూడా వాళ్ళి వెంట వెళ్లేవాడు. పుచ్చుకున్న రెండువందలూగాక మూర్తి సీనాయిలో, “అగ్నేబదర్, ఒక ఫైవర్ ఇట్లా పారెయ్యా?” అని అయిదుగూసాయలనోట్లు పుచ్చుకుంటూ ఉండేవాడు.

“అబ్బీ నాతో మీకేమీ పనిలేదు. నేను తిరిగి వెళ్ళిపోతాను,” అని చెప్పాను మా రంగడితో.

“ఛీ ఛీ అదేమిటా? ఉన్నపనంతా వీయోనే ఉంటేనూ?” అన్నాడు రంగడు.

“నాపనేమిటో, ఎంతఇస్తాగో తేల్చి ఏదో కంట్రాక్టు తగలేయించు. మూర్తి నాతరవాత వచ్చాడు. ఏదోలెక్కన అతనికి ముట్టుతున్నది. నేనిక్కడ కూర్చుని హోటల్లో తింటుంటే ఇంటికిగిరి వాళ్లేంకావాలి?” అన్నాను.

“అమాట చెప్పరాదూ? ఇవాళే మనియార్డు చేయిస్తాను. ఎంత? ఓ పాతిక పాపనా?” అన్నాడు రంగడు.

“ప్రస్తుతం పాతికపాపు తరవాత చూద్దాం,” అన్నాను.

పది, పని హేనురోజులు గడిచినై. ఇన్నాళ్ళూ అతుక్కుపోయిన సీనూ మూర్తి ఊరి వచ్చినట్టు నాకేదో సందేహం కలిగింది. సీను మళ్ళీ అకస్మాత్తుగా నా ప్రాణమిత్రుడు కావటానికి ప్రయత్నించాడు. స్టూడియో బుక్ చేశామనీ, రెండమూడు కథలు ఆలోచించామనీ చెప్పి అందులో ఏదిగాగుందో చూసి, ఏదీ గాగాలేకపోతే నన్ను సొంతాన రాయమని అడిగాడు సీనాయి.

వాడు చెప్పిన కథలన్నీ వింటే నాకేదీ గాగాలేదు. అన్నిటిలోనూ రాజులూ రాణులూ వున్నారు ఒకదానిలో పిస్తోళ్ళున్నాయి, మరొకదాన్లో కత్తియుద్ధం ఉంది.

“ఇవన్నీ పదేళ్ళక్రితం తీసిన సైలెంటు చిత్రాల కథలే,” అన్నాను

“అయితే నువ్వొక మాంచి కథరాయి,” అన్నాడు సీనాయి.

“కథ ఏదోఒకటి చూడవచ్చు. కాని నాకా సినే రియో ఏమిటో తెలిదే?” అన్నాను.

“అది మూర్తిగాడు చూసుకుంటాడేలే.” అన్నాడు సీనాయి

సిజానికి నేను కథగురించి ఆలోచిస్తూనే ఉన్నాను. సినిమాకథకు కేంద్రంలో ఒక సార్వజనీనమైన అంశం వుండాలని ఎక్కడోచదివాను. ఆశదాని నూనసంరక్షణమో, మాతృత్వమో ఏదోఒకటి ఏడవాలి. అందుకని ఆరెండు అంశాలూ కలిసివచ్చేటట్టు ఒకకథ ఆలోచించి పెట్టాను.

నేను చెప్పినకథవిని సీనాయి సంతోషంతో గంతు లేసి, “ఇది చాలా ఫస్టుగా ఉంటుందబ్బామ్!” అని మళ్ళీ వచ్చి కూచుని రంగడితో, “ఏమిటో అనుకున్నాను. ఆ మూర్తిగాడు కథవిషయంలో వొట్ట బోకురా!” అన్నాడు.

“అతను జైల్కుచేస్తారని ఎచ్చాడు కథరాస్తానని రాలేదు,” అన్నాను.

మళ్ళీ మొదలుపెట్టావా నీ వెధవధోరణి, అన్నట్టు సీనాయి నావంక ఒకచూపుచూసి ఆ పరిస్థితుల్లో నన్ను క్షమించటానికే నిశ్చయించుకున్నట్టుకనపడ్డాడు. ఇన్నాళ్ళూ

నన్ను తాను కిక్కిరించినట్లు నాలో కొంత పరివర్తన కలిగినట్లు వాడుకొంది ఉండాలి పాపం.

“అయితే ఈ కథలో కొన్ని మార్పులు చేస్తే బాగుంటుంది,” అన్నాడు సీనాయి.

“ఏమిటవి?” అన్నాను.

“కథానాయికను తండ్రి అప్పల బాధవల్ల ఆ ధన వంతుడికిచ్చి చేసేబదులు, ఆ అమ్మాయికి సవతితల్లినిపెట్టి బాధలుపెడితే ఇంకా బాగుండదా? ఇంకా అంతకన్న మంచి ఆలోచన చెప్పనా? ఆ అమ్మాయిని అడటార్జానులాగా చూపిద్దాం. అడవిలో ఆమె ధనికుడికి దొరుకుతుంది. తెచ్చి పెళ్ళిచేసుకుంటాడు వాడు తనకు వద్దని చెప్పటానికి మాటలు రావుగా? గర్భదానంనాడు రాత్రి కొందరు అడివి మనుష్యులవచ్చి ఆ పిల్లను ఎత్తుకుపోతారు...”

“ఎందుకూ?”

“ఎందుకేమిటి? అడవిమనిషి ఒకడు ఆపిల్లను మోపించినట్లు పెట్టవచ్చు”

ఈ ధోరణిలో సీనాయి నాకథను తిరగరాస్తూ వెళ్ళాడు ఆఖరుకు వాడు తేల్చిన కథకూ నేననుకున్నదానికీ సంబంధం లేకుండా పోయింది.

“ఈవిధంగా రాయమన్నావా? అన్నాను.

“ఏమో, నాబొంద నాకేం తెలుస్తుంది? నేనేదో వాగాను. బాగుంటేరాయి” అన్నాడు. కూచుని రాశాను.

ఒకరాత్రి సీనాయి నాకథచదివి దమ్మిడి అంత మొహంచేసుకుని “చూశావా? నేచెప్పింది ఒక్కటైనా పెట్టలేదు,” అన్నాడు.

“అదికాదు, నువు ఏ అధికారంతో చెబుతున్నావో నాకర్థం కావటంలేదు. ప్రామ్యసరు హోదాలో ఏమాన్పు చెయ్యమన్నా చేస్తాను. అంతా నువేచెప్పి, ఆఖరుకు నిర్ణయం నన్నే చెయ్యమంటే, నా నిర్ణయం చేశాను!” అన్నాను.

“ఆకాడికి నేను సోరునా పెత్తేట్టు చెప్పింది దేనికి?”

“ఏమో! నీకు కథరాయటం గురించి ఏగుడ్డూ తెలీదు. కథచెప్పటం నీకు సరదా. నీ బుద్ధికి తోచిందల్లా సరదాగా చెబుతావు. నాకు కథరాయటంపని. కథరాసేటప్పుడు నాకు కొన్ని గాఢ్యతలు ఏడిచినయి. వాటిని సరిగా నిర్వర్తించడం పెద్దపని. అట్లాకాక నీ పూచీమీద నన్ను ఏమి రాయమన్నా రాస్తాను” అన్నాను.

“ఎక్కడ తద్దినం వచ్చిందిరా, బాబూ!” అని వాపోయినాడు సీనాయి.

“ఆమాట వెంటనే ఉపసంహరించుకోకపోతే నేనీ క్షణం మావూరు వెళ్ళిపోతున్నాను.” అన్నాను.

సీనాయి తక్షణం క్షమాపణ ఇచ్చి, క్షమాపణ ఇచ్చిన

బింకంకూడా లేకుండా నవ్వుతూ, “నువ్వుతప్ప ఇంకెవడూ తెలిసినవాడు లేడని నీ నమ్మకంకాదా?” అన్నాడు.

“కనీసం నాకన్న తెలివిగలవాణ్ని నేను వెంటనే గుర్తించగలను. కొంచెంకదికూడా చాతకాదు.” అన్నాను.

అప్పటికావిషయం అంతటితో సరిపోయింది.

మర్నాడు నేనూ, రంగనాథమూ, సీనాయీ కలిసి ఏదో సినిమాకు వెళ్లాం. సినిమా ప్రారంభం అయి ఒక అయిదునిముషాలన్నా కాకమునుపే సీనాయీ, “మనం ఈ కథ తీస్తే?” అన్నాడు. చూద్దామన్నాను.

ఇంటికి వచ్చినాక, “ఇదిఖరాదు. మనం ఇవాళ చూసిన పిక్చరు తీసేద్దాం.” అన్నాడు సీనాయీ. ముందు వెనుకా చూడకుండా నన్ను రాసుకుపోమ్మన్నాడు. రాశాను.

మర్నాడు సీనాయీ మరోసినిమా చూసివచ్చాడు. అది రాయమన్నాడు. ఇన్నికథలు రాయటానికి నాకు సీపిక లేదన్నాను. సీనాయీ మొహం చిట్లించి, “మన మొదటి కథ బాగాలేదు. ఇంకొకటి ఏదైనా రాయి” అన్నాడు.

“రేపు మనమందరమూ కూర్చుని చర్చించుకుందాం. ఇటువంటి కథ అనుకుందాం. ఆ తరువాత నేను రాస్తాను. నీ చపలచిత్తంతో నువ్వెన్నటికీ ఒక నిర్ధారణకు రాలేవు.” అన్నాను.

*

*

*

సినిమా తీయటానికి - సన్నాహాలు అతి చురుకుగా సాగినై, సీనాయి డైరెక్టరూ కలిసి కథ నిర్ణయించు కున్నారు. దానికి ముక్కుమొహమూ ఉన్నట్టు నాకు కని పించలేదు అదివరకు వచ్చిన ఫిలుములలో ఉన్న సన్ని వేశాలు కానివి ఒక్కటి ఇందులోలేదు.

ఆ తరువాత ఆడవాళ్ళ బుకింగు ప్రారంభమయింది. సీనాయి తనకు సంబంధంఉన్న ఒక ఆడదాన్ని తెచ్చాడు. డైరెక్టరు మూరి తనకు సంబంధంఉన్న మరొక తెను, దానితో సాబధ మున్న మరొక తెను తెచ్చాడు ఈవచ్చినవాళ్ళెవరికి డొక్కశుద్ది లేదు. క్రమంగా సీనాయి చుట్టూ ఒకరకం మనుష్యులు చేరసాగారు. వీళ్ళంతా చేరి తీయబోయే పిక్చరుగురించి మాట్లాడుతుంటే నాకు భయంవేసేది. ఇంత ఆత్మజ్ఞాన విమూఢులుకూడా ఉంటారా? వీళ్ళు సినిమా తీస్తామని రావటమూ, వాళ్ళు రావటానికి ఏ అంతరాయాలూ లేకపోటమూ చూస్తే నా కాశ్చర్యంగా ఉండేది.

అదివరకల్లా నాకు సినిమావ్యామోహం లేదనుకునే వాణ్ణి. కాని నాకు తెలీకుండా ఉండి ఉండాలి. ఇప్పుడు సినిమాగురించి నాకున్న అసహ్యంచూస్తే వెనక నాకున్న భావం వ్యామోహమే అయిఉండాలి. ఇంకేమై ఉంటుందని పించింది. ఈ మూకలో నేనుకూడా ఒకణ్ణనుకున్నప్పు డల్లా ఏదో వింత వికారం నాలో కలుగుతూ వచ్చేది. ఒకవేళ నేను మడిగట్టుకున్న మనిషి నేమో? ఎవరి లోటీ కలవటం నాకిష్టంలేదేమో? అదివరకల్లా ఈ రహ

స్వం నేను తెలుసుకోలేకపోయినానేమో? లేకపోతే జాతినీ కలాన్నీ పాటించనినేను ఈ మనుషులను ఇంత నీచంగా ఎందుకు చూస్తున్నాను? ఈ ఆలోచనలు నన్ను బాధించ సాగాయి.

అన్నిటికన్నా నన్ను మరీ బాధిస్తూ వచ్చినది డబ్బు. డబ్బేమో సినిమాపేర నీటివతుగా ఖర్చయిపోతున్నది. నా చేతికి ఒక డబ్బుకీ వచ్చిందిలేదు. వచ్చి రెండు నెల్లయింది. ఇంటికొక నలభైరూపాయలు వెళ్ళినై. నాకింద ఏరెండువందలో ఖర్చయినై. కాని దానివల్ల నాకేమీ ఫలితం కలగ లేదు హోటళ్ల వాళ్లు వాళ్లు బాగుపడ్డారు. నేను చేసిన పని అసలే లేదు నన్నింటిదగ్గర కూర్చోబెట్టి ఈరెండువందల్లో సహం ఇచ్చినా నాకో అయిదారు నెల్ల గ్రాసం ఏర్పడి ఉండును. ఎన్నో కంట్రాక్టులు రాశాను. ఎన్నో వందలు అడ్వాన్సిచ్చారు. వేషం వెయ్యటానికి తెచ్చిన వాళ్ళలో నాకున్న పాటి మొహంకూడా లేనివాళ్ళున్నారు. పాడటానికి వచ్చిన వాళ్ళలో నాపాటవిని ఆనందించే నిర్భాగ్యులున్నారు. వాళ్ళందరిపేరా కంట్రాక్టులున్నై. నాపేర ఎందుకు లేవంటే నేను పెళ్ళివారి తరపు మనిషిని!

పోనీ రెండు నెల్లు విశ్రాంతిగా కూర్చున్న తృప్తి అయినా నాకు దక్కిందా అంటే అదీలేదు. నేను కథరాయటమే కాక, అది ఆమోదించ బడుతుందనే నమ్మకంతో దానికి సంభాషణలుకూడా రాశాను. పాటలుకూడా రాసేవాణ్ణేమోకాని, ముందుగా మ్యూజిక్ డైరెక్టరు ఏమేమట్లు తస్కరిస్తాడో తెలియకుండా పాటలు రాయటం

క్షేమం కాదన్నాడు. ఈపనికూడా అయినాక నాకేమీ లోచక సినిమా టెక్నిక్ మీదా, స్క్రిప్టు రైటింగు మీదా పుస్తకాలు కొని చదవ సాగాను. ఆ పుస్తకాలు చదివినాక నాకొకటి స్పష్టంగా తెలిసింది. ఈ ఫిలిం నిర్మాణంలోకి అనుభవం లేనివాళ్లు చచ్చినా దిగరాదు. ఈ పుస్తకాలు కొంచెం ముందర్తిగా చదివి ఉంటే నేను తగుదునమ్మా అని చచ్చినా ఆకథగాని ఆసంభాణలుగాని రాసి ఉండను. నేనే అనుకుంటే నాకన్న అసమర్థులు నా చుట్టూ ఉన్న వారు.

ఈ వాతావరణంలో నాలో ఒకవిభిన్నమైన జడత్వం ప్రవేశించింది. “ఎవరెట్లా చస్తే నాకేం?” అనే విరక్తి ఒకటి నన్నావేళించింది. భరించలేని బాధ కలిగినప్పుడు మనిషికి స్వహతస్పీచట్టుగా, భరించలేని ఆలోచనలు కలిగినప్పుడు బుద్ధికూడా స్వహతస్వతుంది. ఇది నా మనస్థితికి ద్వితీయావస్థ. ఈ అవస్థలో నేను ఇతరులు చేసేదాని గురించి విమర్శించటం మానేశాను. వెలుగులోనుంచి చీకటిగదిలోకి వచ్చినవాడి కళ్ళకు మొదట అంతా గాఢాంధకారంగా ఉండి క్రమంగా వెలుగునీడలు అవ్రపించినట్టుగా నాబుద్ధికి సీనాయిచేసే ప్రయత్నాలలో ఇప్పుడు కొంత మంచీ, కొంత చెడూ కనిపించసాగింది. వాడి అవివేకం కొంత వహించటం నేర్చుకోసాగాను.

ఈవిధంగా నాబుద్ధి పరిస్థితులకు అలవాటుపడుతూ రావటంవల్ల నాకేమీ లాభంకలగలేదు. ఎందుచేతనంటే

క్రమంగా పరిస్థితులు తీరించసాగాయి. డబ్బు చాలాభాగం అయిపోయింది కథకికా సంభాషణలు రాస్తున్న సమయంలోనే డబ్బు లెక్కలు చూసుకోవటం జరిగి అప్పటికే ముప్పైవేలు అయిపోయినట్టు బసవయ్యగారు అంచనా కట్టాడు అంతా చేరి డబ్బు తగలేశారనే మాటవచ్చింది. సీనాయికిగాని మూ రికిగాని ఈమాట ఏమీ బాధకలిగించలేదు. కాని నేనూ, గంగడూ గిలగిలలాడిపోయినాం. రంగడు సీనాయిని దబాయించాడు కూడానూ, కాని సీనాయి నిర్లక్ష్యంగా “అందరమూ డబ్బు తగలేసినవాళ్ళమే ఇందులో తక్కువ తిన్నవాడెవడూలేదు” అనేశాడు.

డబ్బునుగురించి ఎప్పుడయితే పంచాయతీ జరిగిందో ఆ పంచాయతీలో మిగిలిన విషయాలు కూడా వచ్చినాయి. ఇంతవరకూ పిక్కరు షూటింగు ఎందుకు ప్రారంభం కాలేదు? బుక్కుచేసిన వాళ్ళకి జీతాలు ముట్టుతున్నాయి. స్టూడియోకు ఏనాడో ఎడ్వాన్సివ్వటం జరిగింది. చాలా తరవాత వచ్చిన వాళ్ళు సహా పిక్కరు పూర్తి చేసుకున్నాడు అదే స్టూడియోలో.

“మనంకూడా షూటింగుకు రడీగానే ఉన్నాం. సంభాషణ లేవి? పాట లేవి?” అన్నాడు మూర్తి.

“ట్రీ ట్రైటులేకుండా సంభాషణలు గాలిలో రాస్తామా?” అన్నాను.

“అయ్యా, ఇది హాల్ వుడ్డుకాదు. కథవుంది. ఒకటి రెండూ, మూడూ అని మీకు సీక్వెన్సులిస్తాను. వాటికి

సంభాషణ రాసెయ్యండి ముందు. ఫలాని సెట్టనుకుంటే ఆ సెట్టు మీద వచ్చే సీక్వెన్సులన్నీ రాసేద్దురుగాని,” అన్నాడు మూర్తి.

ఆ క్షణానికి మూర్తి చాలా దక్షతగలవాడుగా బయటపడ్డాడు. మర్నాడుదయం అతను ఒక చిన్న సైజు కాగితంమీద అటూ ఇటూ పొడిమాటలు రాసుకొచ్చాడు. ఆ మాటలముందు అంకెలు వేశాడు. మొత్తం 19 అంకెలు న్నాయి. కాగితం పొడుగు ఆరంగుళాలూ, వెడల్పు రెండంగుళాలూ ఉన్నది. అదే మా సినేరీయో అని నే నర్థంచేసు కున్నాను. వాటిల్లో ఒక్క సెట్టుమీద వచ్చే నాలుగైదు సీక్వెన్సులుచూసి వాటికి నన్ను సంభాషణలు రాయ మన్నాడు డైరెక్టరు. ఏ రంగంలో ఏయే పాత్రయింటాయో ముందు రాసుకున్న కథనుబట్టి స్పష్టంగా తెలీదు. పోనీ 20 సీక్వెన్సులూ రాసుకున్నాకనే షూటింగు ప్రారంభించ కూడదా, అన్నాను.”

“ఒక్కక్షణం వృధాచెయ్యటం నా కీష్టంలేదు. మీకేం మహారాజులు. ఇంకో పదివేలు ఖర్చయితే మీకు తెల్లిలేదు. నేను పైకి రావలసినవాణ్ని. మీ వీలుకోసం నేను కీర్తి పాడుచేసుకుంటే రేపు నాకు మంచిసీళ్ళు పుట్టవు.” అన్నాడు మూర్తి.

అతను కోరినట్టే రాశాను. ముఖ్యపాత్రలుమాత్రం నే నెరుగుదురును. కాని తాత్కాలికంగా వచ్చే పాత్రలను ముందు రంగంలో ఏవిధంగా ఉపయోగించుకోవచ్చు. తర

వాత వాళ్ళతో పని ఏమైనా వస్తుందో రాదో కూడా నాకు తెలియదు.

సంభాషణలు చాలా బాగున్నాయన్నారందరూనూ నాకే తెలియని విషయం వాళ్ళకు తెలియటం చూస్తే ఆశ్చర్యం వేసింది. అయితే నాచుట్టూ ఉన్న వాళ్ళెటువంటి వాళ్ళంటే ఏదో, కథలో ఏదో పాత్ర నోటినుంచి ఒక సంభాషణ ఎత్తి పరీక్షించి, కథగాని పాత్రగాని తెలియకుండా ఆసంభాషణ బాగున్నదీ లేనిదీ చెప్పేరకం.

ఎంతో కాలంగా ఎదుగుచూసిన దివ్యభుషియ వచ్చింది. మా చిత్రం షూటింగు ప్రారంభించే రోజు వచ్చింది. సెట్టింగు సిద్ధంగా ఉంది. వచ్చి పని ప్రారంభించుకోమన్నాడు స్టూడియోదార్లు. ఇప్పటికీ లాడ్జిలో 20మంది దాకా పాత్రధారులున్నారు. అందులో ఒకరిద్దరు వెనక సినిమాలో వేసిన వాళ్ళేగాని ఖ్యాతిగడించిన వాళ్ళుకారు. మిగిలినవాళ్ళంతా అదోరకం సజ్జ.

షూటింగునాడు మూర్తి తప్పతాగి సెట్టుమీదికి వచ్చాడు. వాడితో సమంగా తాగిఉన్నాడు సీనాయి. అయితే సీనాయి నలుగురి ఎదటా పడలేదు. లెట్టులేని మూలగా చూసుకుని నిద్రపోయినాడు. మూర్తి మాత్రం ఒకచెంప తూలిపడిపోతున్నా, సెట్టంతా పర్యటనం చేస్తూ, కనపడ్డ వాడికల్లా, “ననుస్కారమండి, ఇప్పుడు చూపిస్తా,

నాతడాఖా !” అంటూ నానా అల్లరి చేస్తున్నాడు. స్టూడియో తాలూకా మనుషులు కొందరు వాణ్ణి బయటికి నెట్టారుగాని, వాడే డైరెక్టరని తెలిసినాక ఏం చెయ్యాలో వాళ్ళకీ తెలీలేదు.

డైరెక్టరు పదవి ఇచ్చేదాతలున్నారు కనుక మూర్తి డైరెక్టరును అంగీకరించాడేగాని, ఆపని చెయ్యగల ననే ధైర్యం అతనికిలేదు. తీరా శాధ్యతను ఎదుర్కోవలసి వచ్చే సమయానికి బెదిరిపోయి సీనాయితోపాటు చిత్తుగా తాగివచ్చాడు. వాడినిపా దిగటానికి కాఫీ యిచ్చారు. కాఫీ తాగేసి భళ్ళున వాంతి చేసుకున్నాడు. ఆ తరవాత పెద్ద పెట్టున ఏడుపు సాగించాడు.

ఆనాటికి ఎట్లాగో ఒకమాటు తీసేశారు. నేను “కవి” గనక కొంచెం సహాయంచేస్తే మరి కొన్నిమాట్లు తీస్తా నన్నాడు కామెరామాన్. అతనికి కావలసిన సహాయం ఏదో ఆ రోజుకు చేసేశాను.

మర్నాడు మా రంగడు, “నువ్వే డైరెక్టు చెయ్యరా! వాణ్ణి వెళ్ళగొట్టేదాం ! వా డేమీ పనికివస్తాడని నాకు తోచటంలేదు” అన్నాడు నాతో. డైరెక్టు చెయ్యటం నా పని కాదని చెప్పాను. మూర్తితో బసవయ్యగారు చాలా ఘర్షణ పడటంకూడా జరిగింది. కాని సీనాయి మూర్తికి క్షమాపణచెప్పి మళ్ళీ వాణ్ణే పెట్టించాడు. నేను డైరెక్టు చేస్తానని ముందుకు రాకపోవటం చాలా మంచిదయింది.

మూర్తి ఆధ్వర్యంతోనే షూటింగు సాగింది. ఫోటో గ్రాఫరు చేతా, రికార్డిస్టు చేతా రోజూ మూర్తి చివాట్లు తినేవాడు. వాడిమాట లెట్లవాళ్ళు కూడా వినేవాళ్ళుకారు. “లెట్స్, రెడీ. షూట్” అని అరవటం వాడికి తెలుసు. కామెరా సిద్ధంగా వుందా, ట్రాన్స్ స్ఫార్మరు స్టాండు అయిందా అనే ఆలోచన లేదు. రికార్డిస్టు చేసేసంజ్ఞలు విని పించుకునేవాడు కాదు. ఈ గొడవంతా చూసి వాడిమాట ఎవరూ వినిపించుకోవటం మానేశారు. తాను తిస్తున్న పాతే వాడికి తెలిసేదికాదు. మూర్తివల్ల పనికాదు మరొకరిని పెట్టుకోమని మంచిగా బసవయ్యగారికి. సీనాయికి కూడా చెప్పాను. సీనాయి నా మీద ఎగిరిపడ్డాడు. నీకు డైరెక్షన్ లేం తెలుసునన్నాడు. నేను గొప్పవాణ్ణుకుంటున్నాననే బాధ ఎంతకాలంనుంచీ వాడి హృదయంలో పేరుకుని ఉందోగాని ఆ క్షణాన చాలా వెళ్ళగక్కాడు.

మూర్తిగాడితో పనికాదనేమాట బసవయ్యగారితో స్టూడియోవాళ్ళే అనటం జరిగింది. అప్పుడు సీనాయి వాళ్ళతో, “మీ కేం తెలుసు?” అనే అవకాశం లేక పోయింది. ముందరే ఆ మాట చెప్పినందుకు నన్ను సీనాయి అభినందించనూలేదు. కాని ఒక కొత్త ఉపాయం ఆలోచించాడు.

“మూర్తిగాడిమీద మనం బాధ్యత వేయ్యకుండా వాడేం చెయ్యవలసిందీ నిర్ణయించటానికి ఒక సంఘం తయారు చేసుకుందాం” అన్నాడు సీనాయి.

మూర్తికి సలహాయిచ్చే తాహతున్న మనుషులు, వాళ్ళే డైరెక్టర్ చెయ్యవచ్చుగా ?” అన్నాను.

సీనాయి ఏదైనా సహించగలడుగాని నా నోట యధార్థంవస్తే సహించలేడు.

“నువ్వేదీ చెప్పవు. మమ్మల్ని ఏ ఆలోచనా చెయ్యి నియ్యవు. నువ్వు మాలోవాడివా ? మాకు విరోధివా ?” అని అడిగాడు సీనాయి నన్ను.

“మీలోవాణ్ణీకాను, మీ విరోధినీకాను. దగ్గర ఉన్నాను గనక మీ మంచికోసం చెబుతున్నాను. డైరెక్టర్ చెయ్యటం చాతగానివాళ్ళు నలుగురుచేరి డైరెక్టరని వచ్చిన వాడికి ఏం చెయ్యాలో చెబుతారా ? దానివల్ల లాభం ఏమిటి ? పైగా ఎంత నష్టంఉంది ! రేపు వాడు పిక్కరు తగలేస్తే వాణ్ణి మనం ఏమీ అనటానికైనా ఉండదే ? ‘మీరే నన్ను చెయ్యమన్నారు. మీ ఒప్పుదలతోకే అంతా చేశాను.’ అని వాడనడూ ?” అన్నాను.

సీనాయి మొహం మాడ్చుకుని, “ఏమో. ఇప్పుడింకో డైరెక్టరును కుదర్చటం అసంభవం. మూర్తి అడ్వాన్సుగా చాలాడబ్బు తినివున్నాడు. మనం పట్టుకోగల తప్పులైనా లేకుండా చూసుకోవచ్చుగద. నేను చెప్పినట్టు చెయ్యాలిసిందే !” అన్నాడు. వాడి వాదం తండ్రికి నచ్చి పట్టు కనపడింది.

సీనాయి చెప్పినట్టు చెయ్యటంవల్ల కలిగినప్రయోజ

నం ఏమీ లేకపోయింది. మూర్తికి ఏం చెయ్యాలో చెప్పే పని సీనాయి తనమీదే వేసుకున్నాడు.

ఇక ఈ సినిమాలో నా కేమీ సంబంధం అవసరం లేదనిపించింది. రెండురోజులపాటు కూచుని మిగిలిన సీక్వెన్సులకు సంభాషణలన్నీ రాసేసి, నాకు లోచిన పాటలుకూడా రాసి రంగనాథంతో, “అబ్బాయి, నాకు చెక్కనంగింది. ఏమైనా వచ్చేదివుంటే యిప్పించు. నేను వెళతాను” అన్నాను.

“చివరదాకా ఉండరా ! నీకు జీతం ఏమిటి ఖర్చుం ? పిక్చరుమీద లాభంలో నీకు మూడోవంతు వస్తుంది. అందులో సహం నీ కిస్తాను” అన్నాడు రంగడు.

“అంతా ఇవ్వమన్నా నాకే యిస్తావు ! కాని ఇంకో లక్షలేందే ఈ పిక్చరు పూర్తికాదు. పూర్తి అయినాక ఇది ఒక వారమన్నా నడుస్తుందో నడవదో. ఇందులో లాభం వచ్చేదేమిటి ? నువ్వు నా కిచ్చేదేమిటి ?” అన్నాను.

నా మాటలన్నీ తూచా తప్పకుండా రంగడు సీనాయితో చెప్పాడని నే నూహించాను. సీనాయి నా దగ్గరికి వచ్చి, “వెళ్ళిపోతామన్నారటగా ?” అన్నాడు. ఎన్నడూ లేని బహువచనం ప్రయోగిస్తూ.

“అవును. నే నిప్పటికివచ్చి నాలుగునెలలు కావస్తున్నది. నా పనేమో ఎంతకీ అయిపోదు. సంభాషణలూ, పాటలూ రాసేశాను. ఇటివ్విత్త పెళ్ళాం పిల్ల లేరువు

తున్నారో తెలీదు. నా కేదన్నా వచ్చేదుంటే ఇప్పిస్తే నేను పోతాను” అన్నాను.

“దానికేంగాని, మీరు ఏం చేసినా, చెయ్యకపోయినా చివరదాకావుండి సహాయం చేస్తారేమో అనుకున్నాం. అసలు మీకు మా పిక్కరులోనే ఇంటరెస్టు లేదని తెలి పోయింది. ఆ భాగ్యానికి యిన్నాళ్ళుండటంకూడా అనవస రమే. ఎప్పుడు వెళతానన్నా మా అభ్యంతరం ఉండేది కాదు...అయితే ఇప్పుడు మీ కేం రావాలంటారు ?” అన్నాడు.

సీనాయి వాగ్ధోరణి నాకు నచ్చటంలేదు. కాని వాడితో పోట్లాడటానికి నా కేమీ ఓపికలేదు.

“ఇంత రావాలని నే ననటంలేదు. ఇంటికి పోతు న్నాను కనక నా ఎకౌంటు సెటిల్ చెయ్యమంటున్నాను” అన్నాను.

“ఇంటికి వెళ్ళటానికి పదిరూపాయలు చాలవూ ?” అన్నాడు సీనాయి.

ఈ మాటకి నేను దిమ్మరపోయినాను. కాని నానోట ఏమాటా వచ్చేలోపలే నా పక్కపున్న రంగడు కాలిచెడావు విప్పి సీనాయి నెత్తిన ఫెడీమని కొట్టాడు. సీనాయి మొహాన చావుభయం కనిపించింది.

“బుద్ధితక్కువగా మాట్లాడితే చంపేస్తానురోయ్, సీనాయ్ ! నీ పిక్కర్లో వాడు ఇంటరెస్టు తీసుకోలేదంటావు. నువ్వు వాణ్ణెన్నడైనా ఇంటరెస్టు తీసుకోనిచ్చావా ? తనకు

చాతకాని పన్నకు రాకపోవటమేనా వాడుచేసిన ద్రోహం ? ఎన్నివిషయాలలో వాడు ముందుగా జరగబోయ్యే నష్టాలు చెప్పాడు ? ఒకటైనా పొల్లుపోయిందా ? ఒక్కసారయినా విన్నావా?" అన్నాడు.

రంగడు నన్నీ పిక్కరు గొడవలోకి దించి ఏమైనా తప్పుచేసి వుంటే దానికంతకూ ఈ మాటలతో పరిహారం చేశాడు.

అంతేకాక రంగడు నా వెంట తనూ బయల్దేరాడు. రంగడు నాకు కసిసం రెండువందలన్నా యిప్పించాలని చూశాడు. కాని బసవయ్యగారు పాతికరూపాయలు నా చేతిలోపెట్టి, ప్రస్తుతం ఖర్చుకు వుంచుకోండి. తరవాత చేతిలో డబ్బుచూసుకుని మనియార్డును చేస్తాను" అన్నాడు.

డబ్బు లేకపోతే పీడాపాయిరి. నే నా బెడద వదిలించుకుని బయటపడ్డాను. అదే నాకు పదివేలు. ఆ పిక్కరు పూర్తికాలేదు. బసవయ్యకు పిచ్చి ఎత్తొందనికూడా విన్నాను. ఈ దిక్కుమాలిన పిక్కరుకోసం ఆయన ఉన్నదంతా పోగొట్టుకుని అప్పులపాలుకూడా అయినాడుట. ఒక స్థితిలో కొంత తయారైన పిక్కరును అమ్మజూపితే పదివేలూ, పదిహేనువేలూ యిస్తామన్నాడుట. ఆ పిక్కరు పూర్తికాలేదన్నా, బసవయ్యకు పిచ్చిఎత్తొందన్నా నాకేమీ ఆశ్చర్యం లేదు. కాని, కాలినవాడికి నిప్పంటే భయమైనట్టు ఈనాటికి నాకు సినిమా అంటేమటుకు చచ్చేభయం మిగిలిఉంది.

• ఔట్

పిల్లలు ఇంటిముందు అల్లరిగా తాటాడుతున్నారు. నలుగు రమ్మాయిలూ, ఇద్దరబ్బాయిలూనూ. అబ్బాయి లిద్దరూ ఒకరి నొకరు “ఔట్” చేసుకోవలిసిందేకాని, ఆడ పిల్లలు వాళ్ళని “ఔట్” చెయ్యలేరు.

శేషు వరండాలో స్తంభాని కానుకుని నిలబడి వాళ్ళ ఆటను గమనిస్తున్నది. ఆమె మొహం చూస్తే ఏదో పర ధ్యానంలో వున్నట్టు కనిపించినా ఆమె ఆలోచనలు పిల్లల ఆటకు ఆటే దూరం పోలేదు:

ఆడే పిల్లలో కల్లా సీను పెద్దవాడు. పన్నెండేళ్ళుంటే. చక్కని మొహం, పెద్ద కళ్ళు, పట్టుకుచ్చలాటి జుట్టు. ఏ మాత్రమూ అలవకుండా అందర్నీ పరుగె తిస్తున్నాడు. ఆటకు నాయకుడు. ఆడపిల్లలోకల్లా రవణి పెద్దది పడేళ్ళు. మిగిలినవాళ్ళకన్న చాలా అందగత్తె. రవణి అంటే సీను కిష్టమేమో. లేకపోతే దాన్ని ఒక్కసారైనా బోటు చెయ్యడా ?... అవును, అందుకే క్షీను సుబ్బుల్ని కూడా బోటు చేశాడు. ఎందుకంటే సుబ్బులు రవణిని ఔట్

చేశాడు. సుబ్బులు రవణిని బొటు చేశాడనే పంతంకొద్దీ
 సీను సుబ్బుల్ని రెండుసార్లు వరసగా బొటు చేశాడు....
 మగపిల్లలు దొంగలయి వెంటపడ్డప్పుడల్లా ఆడపిల్లలు
 కయ్యోమని అరుస్తారు. చెవులు చిల్లులుపడేట్టు. పాడుముండ
 రవణి అందరికన్నా చెవులు గింగురై తిసుంది...

ఆటలో బొటయితేనేం ? ఆటలో షరతులన్నీ మనం
 పెట్టుకునేవేగా ? ముట్టుకుంటే దొంగ కావటమూ, ముట్టు
 కునే లోపుగా కూర్చుంటే దొంగ కాకపోవటమూ, అందరి
 కన్నా ఆఖరుకు కూర్చున్నవాళ్ళు దొంగ కావటమూ,
 కూర్చున్నవాళ్ళు, పరిగెత్తేవాళ్ళు ముట్టుకుంటే గాని లేవలేక
 పోవటమూ—ఇవన్నీ నిజమా ? వొట్టి ఆట. అంతా అను
 కోవటాలే.

మొగుడు చచ్చిపోతే వెధవకావటమంటే అది
 నిజం. కిందటిజన్మలో ఏదో చాపం చేసుకుంటే ఈ జన్మలో
 మొగుడు పోతాడు. పుణ్యం చేసుకున్నవాళ్ళు మొగుడికన్న
 ముందు పోతారు చక్కగా ! అందుచేత కిందటి జన్మకూడా
 నిజమే... అబ్బ ! దీనినోరు పడిపోనూ ! భగవంతుడు రవణి
 కెంత గొంతు పెట్టాడా ? సుబ్బులు తనని పట్టుకు నలిపేసి
 నట్టు ఎట్లా అరుస్తుందో ! అదంతా భయమా ? నటన !
 సంకోషమే... సీను వొట్టి వాజ. కాకపోతే తానే దొంగ
 అయి రవణివెంట పరిగె తడూ ? సుబ్బులుకు దొంగ కావ
 టం అభ్యంతరంలేదు. ఏడిచినట్టుంది వీళ్ళ ఆట ! అబద్ధం
 ఆటా వీళ్ళూనూ...

మొగుడు పోయినవాళ్లు తల లెందుకు గొరిగించుకో
వాలో? చిన్నప్పుడు కాకపోయినా పెద్దయినాక తప్పుడు.
లేకపోతే ఆ లక్ష్మమ్మను గురించినట్టే చెప్పుకుంటారు.
లక్ష్మమ్మ ఒక మంచి చీర కట్టదు, కళ్ళకు కాటిక పెట్టను-
వీమీ చెయ్యదు. పాపం. జట్టు తీయించలేదు. అందుకని
లక్ష్మమ్మను గురించి అసహ్యంగా మాట్లాడతారు. అటు
వంటి మాట అనిపించుకోవటం కంటే జట్టు తీయించుకో
టమే హాయిబాబ్బ!

జట్టు తీయించుకోవటమూ రోతే. మంగలాడి ముందు
కూచోవాలి. అ తయ్య చూడరాదూ! ఛీ! ఛీ!

వెధవముండలు తిరిగి పెళ్ళిళ్ళెట్లా చేసుకుంటారో !
వాళ్ళకి తప్పు చేస్తున్నట్టుండదు గామాలు ? అందరినోనూ
మామూలుగా మాట్లాడటానికి వాళ్ళకి బిడియంగా వుండ
దేమో ? ఆ సరస్వతి చూడరాదూ? సరస్వతిని అందరూ
ఎదట సరిగానే చూస్తారు. కాని సరస్వతి చాలా చెడ్డపని
చేసిందని అందరికీ తెలుసు. ఆవిడ మొగుడు తనే ఆవిడ
మొగుడన్నట్టు ఎట్లా తిరుగుతాడో ? ఆవిడికి ఒకప్పు డింకో
మొగుడున్నాడని తెలీదూ? ఛీ, ఛీ! కాపరమే చెయ్యాలిగా
ఏం ? పుస్తై కట్టినాక మొగుడు మొగుడే !

మొగుడు పోయినదాన్ని పెద్దవాళ్లు సీచంగా మామూ

రంటే అట్లా చూడటంచేత కిందటిజన్మలో చేసుకున్న పాప మంతా పోతుంది...

శేషుని పదమూడో ఏడు. ఆమె మనస్సులో ఉన్న ఈ నమ్మకాలు ఒకరు మప్పినవికావు. పదమూడేళ్ళపిల్ల హృదయంలోకూడా ఈ లోకంలో ఏదో ఒక విధమైన న్యాయం వుంటుందనే విశ్వాసం వుంటుంది; ఆ విశ్వాసమే లేకపోతే అంత చిన్న హృదయంకూడా గాలికి బుడగ విచ్చి నట్టు విచ్చిపోక తప్పదు. లోకంలో వుండదగిన న్యాయం ప్రత్యక్షంగా కనిపించకపోతే అంతలేత హృదయమూ, నాలీడు తనకుతానే గూడు అల్లుకున్నట్టుగా, లోకంలో వుండదగిన ఆ న్యాయాన్ని సృష్టించు కుంటుంది. ఒకటే వ్యత్యాసం: నాలీడు తన గూడులో ఎన్నడూ చిక్కుకోదు. మానవహృదయమూ తన గూడువిడిచి ఒకంతట పైకిరా లేదు.

అకస్మాత్తుగా పిల్లలు ఆట చాలించారు. అరుపులు అగ్గినై. శేషు వీధి గుమ్మంకేసి చూసింది. నరసమ్మగారు ఘెళి ఘెళలాడే పట్టుచీర, రంగురంగులది కట్టుకుని మొహాన రూపాయంత కుంకంబొట్టు పెట్టుకొని, గాలిలో ఈదుతున్న దానల్లే లోపలికి ఎస్తున్నది. ఆంట్ల చూడగానే శేషుకు ఎందుకో సవ్వ బుద్ధయింది. కాని ఆ నవ్వు పైకి రావటానికి ఏమాత్రమూ ప్రయత్నించలేదు.

“మీ అమ్మదే శేషూ?” అన్నది నరసమ్మ.

“పురాణం వింటానికి వెళ్ళింది”

“మీ అక్కయ్యో?”

“దొడ్డో తలంటి పోసుకుంటున్నది”

“మా పిల్ల సావిత్రి గారీదేవి వ్రతం చేసుకుంటున్నది. నేను వచ్చిపోయినానని మీ అమ్మతో చెప్పు!” అంటూ నరసమ్మ దొడ్డికేసి వెళ్ళింది. “జానకీ” అని ఆవిడ కేకలు పెట్టటం శేషుకు వినిపించింది.

పిల్లలు ఆట చాలించారు. పొద్దుకుతున్నది కూడాను. శేషు వరండాదిగి ఆవరణలోకి వచ్చింది. నరసమ్మ గారు తిరిగివచ్చి వరండాలో గడపకి కుంకంబొట్టు పెడుతూ, “నే నొచ్చానని మీ అమ్మతో చెప్పు!” అంటూ వెళ్ళిపోయింది.

శేషు నరసమ్మకు సమాధానం చెప్పలేదు. నరసమ్మను చూస్తేనూ, నరసమ్మ కూతుర్ని చూస్తేనూ, సావిత్రి గారీదేవి వ్రతాలు చూస్తేనూ ఒక్కసారిగా శేషుకు మండి పోయింది. ఏ ధ్యానంమీదనో వుండి శేషు తలవాకిలి దగ్గరికి వెళ్ళి దధాలున తలుపుమూసి గడియ పెట్టింది. కాని మరుక్షణమే గడియతీసి తలుపులుకూడా బార్లా తెరిచింది. “అసలు సంధేవేళ ఈ తలుపులు మూసుకోవటం మేమిట?” అని తల్లికి వచ్చి కోప్పడుతుంది.

తలుపు తెరుస్తూనే వాకిట్లో ఎవరో ఉండటంచూసి శేషు ఉలిక్కిపడింది. అయితే మరుక్షణం మనిషిని గుర్తించి, “బావా, యిదేనా రావటం?” అన్నది.

బావ - “ఏం శేషూ, కులాసాగా వున్నావా?”

కిందటిసారి చూసినప్పటికన్న కాస్త లావయినట్టున్నా వే?.... జానకి ఏదీ ?” అంటూ లోపలికి వచ్చాడు.

“అక్కయ్య తలంటి పోసుకుంటున్నది. అమ్మ పురాణం వినబోయింది. నేను నిజంగా పొడుగెదిగానా ?” అన్నది శేషు.

బావ నవ్వుతూ - “పొడుగెదిగలేదు గాని కాస్త లావయినట్టు అవుపిస్తున్నావు” అన్నాడు.

“నే నేం లావు కాలేదు” అన్నది శేషు. లావు కావటం చాలా తప్పయినట్టు.

“రోజూ నీ వొళ్ళు నువ్వు చూసుకుంటుంటే తెలీదు. నా మాదిరిగా ఎప్పుడైనా ఒకసారి చూసే వాళ్ళకి తెలుస్తుంది” అన్నాడు బావ.

శేషు మాట్లాడలేదు. బావ అనకూడని మాట ఏదో అన్నట్టుగా తోచింది శేషుకు.

బావా, శేషు కలిసి ఇంట్లో ప్రవేశించారు. ఇంట్లో అప్పుడే చీకటిగా వుంది.

యికా దీపం పెట్టలేదా అని బావ అడుగుదామనుకుంటుండగా శేషు అతని పక్కనుంచి గబ గబా వెనకనుంచి ఎవరో తరిమినట్లు పారిపోయింది లోపలికి. బావ సావిత్రినే ఆగిపోయినాడు.

ఒక నిమిషంపాటు దీపంజాడగాని, శేషు అలికిడిగాని లేకపోవటంచూసి అతను “శేషూ !” అని పిలిచాడు. శేషు

వంటఇంటివేపునుంచి, “నిప్పెట్టె కనబడిచావదేం?” అనటం అస్పష్టంగా వినిపించింది.

“నిప్పెట్టెకోసం వెతుకుతున్నావా? నా దగ్గర వుంది పట్టుకెళ్ళు” అన్నాడు బావ.

కాసేపటికి వంటింటివేపు గడప దగ్గర శేషు ఆకారం అస్పష్టంగా కనబడింది. “ఇట్లా పడేయ్యి” అన్నది శేషు! తన కర్థంగాని ఆజ్ఞలను పాటిస్తున్న యుద్ధసైనికుడల్లా బావ చేతిలో వున్న నిప్పుపెట్టె ఆమెవేపు విసిరివేశాడు. గలగలా చప్పుడుచేస్తూ నిప్పుపెట్టె మండిగానికి కొట్టుకుని కింద పడింది. నిప్పుపెట్టె తీసుకుని శేషు ఆకారం అదృశ్యమయింది.

బావ దొడ్డివాకిలికేసి నడవసాగాడు. అటునుంచి లోపలికి వస్తూ జానకి “ఇంకా దీపం పెట్టలేదుటే? ... ఎవరూ?” అన్నది భర్తను గుర్తించక.

“ఎవరూ?” అన్నాడు బావ.

“మారా? ఎప్పుడొచ్చారూ? చీకటిపడ్డా శేషు దీపం పెట్టలేదేమో?”

“పెడుతున్నది. తలంటి పోసుకుంటున్నావా? నే నొస్తాననే?” అన్నాడు బావ అకస్మాత్తుగా మరోమనిషి అయిపోయి. అతనిలాటి భార్యాప్రియుడు రెండు నెలలయిన తరవాత భార్యను చూడగానే కొన్ని వెకిలీనూటలు మూట్లాడతాడని మనం సులభంగా ఊహించుకోవచ్చు—

*

*

*

నాన్నా, బావతోపాటు జానకికూడా భోంచేసింది. “నువుకూడా కూచోవే” అని తల్లి అంటే శేషు కూచో లేదు. శేషుకు జానకిని చూస్తే నవ్వాల్సింది. కాని ఆనవ్వు పైకి రావటానికి ప్రయత్నించలేదు. జానకి ముస్తాబయింది. తెల్లటిచీర కట్టింది. కళ్ళకి నానూకుగా కాటిక పెట్టింది. రోజూ మోస్తరుగా లప్పెడు పట్టించలేదు. మల్లుజాకెట్టు తొడుక్కుంది. ఈ మార్పుతా ఒక లెఖలోడికాదు. జానకి మొహమే మా ర్చేసింది. మొహంమీద రోజూ కనపడే కొంత చిరాకూ, చీదరా దాచి పెట్టెలో పెట్టేసింది. మొహంతోపాటు గొంతుకూడా మా ర్చేసింది జానకి. జానకి ఇంకో మనిషలే కనిపించటానికి ప్రయత్నిస్తున్న దొంగలే కనిపించింది శేషు బుద్ధికి. జానకిని చూస్తే శేషుకి చంప బుద్ధయింది.

బావా, జానకి భోజనాలయినాక జానకి తన కంచమూ తన మొగుడి విస్తరి ఎత్తబోయినట్టు పట్టించింది.

“ఎందుకమ్మా, నేను ఎత్తుతాలే. నువు వెళ్ళు” అన్నది తల్లి. ఆవిడ అట్లా అంటుందని తెలిసినట్టుగానే జానకి చివాలున లేచి వెళ్ళి చెయ్యి కడుక్కుని గదిలోకి వెళ్ళి పోయింది.

“రేపటినుంచీ జానకి మామూలు మనిషలేనే ఉంటుంది. మాతోపాటు అన్నం తింటుంది. మామూలు మొహం పెడు తుంది. మామూలు గొంతుతో మాట్లాడుతుంది... దొంగ! దొంగ! అప్పుడే గదిలో దూరింది! ఇంకా అంతా

అన్నాలు తినకుండానే, ఎవరూ పడుకోకుండానే ! ఛీ ఛీ!”
అనుకున్నది శేషు...

“నాన్నా, నువ్వు వసారాలో పడుకుంటావా, సావి
త్రినా ?” అని అడిగింది శేషు.

“వసారాలోనే పడుకుంటానమ్మా !” అన్నాడు
నాన్న.

“నేను కూడా వసారాలో వేసుకోనా ?” అన్నది
శేషు.

“వేసుకో !” అన్నాడు నాన్న. ఎప్పుడూ తన పక్క
విషయం సలహా అడగని శేషు ఇవాళ అడగటం ఆయన
కర్తంకాలేదు.

నడుము వాల్చటం వ్యవధానంగా శేషుకు నిద్రపట్టి
పోయింది. పదిగంటల బండ్రికి అన్నా వదినా వచ్చేసరికి
శేషు గాఢనిద్రలో వుంది. నాన్నా, అన్నయ్యా మాట్లాడు
కోవటమూ, తల్లి లేచి మళ్ళీ వంట చెయ్యడమూ, వదినె
తన పక్కలోనే పడుకుని తెల్లవార్లు నిద్రపోవటమూ శేషు
ఎరగనే ఎరగదు.

తెల్లవారుగూముస అందరికన్నా ముందు నిద్ర
లేచిన శేషు తన పక్కలో మరోమనిషి వుండటం చూసి
గాభరాపడి, ఆశ్చర్యపడి, అర్థంచేసుకున్నాక కలిగిన ఆనం
దానికి మేరలేదు. శేషుకు తన వదినను చూస్తే కలిగిన
ఆనందంలాటిది కలిగి ఎన్నో నెలలు అయినట్టుంది.

“వొదినా, వొదినా !” అంటూ శేషు వొదినెను ఊపి నిద్రలేపింది. కళ్ళమీద కూర్చున్న నిద్ర బరువుకు రెప్పలు బలవంతాన ఎత్తి వొదినె శేషును చూసి మళ్ళీ కళ్ళు మూసేసి చిరునవ్వు నవ్వుతూ “రాత్రి పడుకునేటప్పటికి చాలా పొద్దుపోయింది, శేషూ, మేం రావటం నీకు తెలీదుగా ?” అన్నది.

తన వొదినె అంత అందమైన మనిషి ప్రపంచంలో లేదనిపించింది శేషుకి. వొదినె దగ్గర దొంగవేషాలు లేవు. వొదినె ఎప్పుడూ తన విషయమే ఆలోచించను. ఆ తేడా ఎక్కడుందంటే చెప్పటం పదమూడేళ్ళ పిల్లకి సాధ్యంకాదు గాని తేడా వుందని చంటిపిల్లకూడా ఎట్లాగో తెలుస్తుంది.

*

*

*

అమ్మ వొదినెను తలంటుకోమంది. శేషుకూడా అడిగింది.

“నువ్వంటుకుంటే నేనూ అంటుకుంటా” అన్నది వొదినె శేషుతో.

“బాగావుంది. నాకిప్పుడు తలంటే తక్కువయిందా యేం ?” అన్నది శేషు. కాని వొదినెతో పాటు తానుకూడా తలంటి పోసుకుంది. తలంటు కాగానే వొదినె వాళ్ళ చుట్టూ లింటికి బయలుదేరుతూ “నువుకూడా రా శేషూ, లేకపోతే మా చిన్నమామ్మ నన్ను భోం చెయ్యమని చెప్పుతుంది.” అన్నది.

ఇద్దరూ కలిసి వదిన చిన్నమామ్మగారింటికి వెళ్ళారు.

చిన్నమామ్మగారి రెండో అల్లుడు కాబోలు శేషుని చూసి “హాపం, ఈ పిల్లకే గదూ ఈ మధ్యా...” అన్నాడు.

“అవును. ఈ మధ్యేం ? అప్పుడే రెండేళ్ళు పూర్తి కావస్తున్నది” అన్నది వదినె.

“ఇంకా మళ్ళీ పెళ్ళి చెయ్యలేదేం ? చెయ్యకపోయి నారా ? ఎన్నేళ్ళు ?” అన్నాడాయన. చూడటానికి తారు సిద్దెలే వున్నాడుగాని ఆయన్ను చూస్తే శేషు కెందుచేతో అసహ్యం చెయ్యలేదు.

“ఎక్కడది ? ఇంకా పడమూడైనా వెళ్ళలేదు వచ్చే యేటినుంచీ అమ్మాయిగారికి సంబంధాలు చూడాలి” అన్నది వదినె శేషు మెడ గట్టిగా చెత్తో అదుముతూ.

అకస్మాత్తుగా శేషుకు వాళ్ళంతా డొల్లలయిపోయి శరీరం గాలిలో కేలిపోబోతున్నట్టయింది. సమీపంలో ఎక్కడో తాటు ఆడుతున్న పిల్లల్లో ఎవరో “ఓట్ !” అని కేక వేశారు. శేషు విరగబడి నవ్వుసాగింది.

వదినె శేషుకేసి ఆశ్చర్యంగా చూసింది. ఆవిడకు శేషు నవ్వు అసహజంగానూ బాధాకరంగానూ కనిపించింది.

“ఏమిటమ్మా, శేషూ ?” అన్నది వదినె.

శేషు నవ్వు సంబాళించుకుని కళ్ళు తుడుచుకో గాగింది. శేషు మొహం యిప్పుడు ఏడుపు చాలించినట్టు న్నది గాని నవ్వు చాలించినట్టులేదు.

“ఎవరో పిల్లలు తాటాడుతున్నారు” అన్నది శేషు.
ఆ మాటకూడా సరిగా ఎవరికీ అర్థంకాలేదు. ఎందుకంటే
ఆమాట పూర్తి చేసేలోపుగా శేషుకు పెద్ద ఎక్కువచ్చి,
ఆమె శరీరం తుపానుకు కదిలే రేకుల పాకాలాగా చలించి
పోయింది.

పంచాయత్రీ
వేమన గ్రంథాలయం.
తేలప్రోలు :: కృష్ణా జిల్లా.

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనావట్టిక

పుస్తకం పంఖ్య	TPLA111B103
పుస్తకం పేరు	దేవుడిచ్చిన వరం
తారీఖు	26/10/24
మొదటి అడ్డు	no
రెండవ అడ్డు	no
మొత్తం పేజీలు	167
పెద్ద సైజు పేజీలు	No
ఖాళీ పేజీలు	4
లేని పేజీలు	No
తయారు చేసినది	Veda Vathi
పేజీలు విడదీసినది	Veda Vathi
హ్యాం చేసినది	Mounika
పరీక్ష చేసినది	pragathi
పేజీలు పరిశీలించినది	
లైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	GOOD.